

***”Voisin kuvitella, että pahinta kiusaamista olisi
ulkopuolelle jättäminen yhteisestä tekemisestä.”***

Korkeakouluopiskelijoiden kokema kiusaaminen
ja yhteisöllisyys Lapin yliopistossa

Savanna Paulin
0423043
Pro gradu -tutkimus
2019
Sosiaalityö
Lapin yliopisto

Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: "Voisin kuvitella, että pahinta kiusaamista olisi ulkopuolelle jättäminen yhteisestä tekemisestä." Korkeakouluopiskelijoiden kokemus kiusaaminen ja yhteisöllisyys Lapin yliopistossa

Tekijä: Savanna Paulin

Koulutusohjelma/oppiaine: Sosiaalityö

Työn laji: Pro gradu -työ X Sivulaudaturtyö__ Lisensiaatintyö__

Sivumäärä: 73 + liitteet

Vuosi: 2019

Tiivistelmä:

Tämä tutkimus käsitteli Lapin yliopiston opiskelijoiden kokemuksia kiusaamisesta ja yhteisöllisyydestä. Aineistona käytettiin Lapin yliopiston ylioppilaskunnan keväällä 2017 tehtyä *Vuorovaikutus ja yhteisöllisyys Lapin yliopistossa* -kyselyä. Kyselyyn vastasi 267 vastaajaa. Tutkimuksen käsitteellinen viitekehys oli yhteisöllisyys. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena käyttäen teoriaohjaavaa sisällönanalyysimenetelmää. Analyysissä keskityttiin kyselyn avokysymyksien vastauksiin. Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää miten opiskelijat kokevat kiusaamisen, minkälaista se on korkeakoulussa, sekä mitkä tekijät nähdään tärkeinä yhteisöllisyyden muodostumisessa. Tutkimus pohjautui näkemykseen, että molemmat sekä kiusaaminen että yhteisöllisyys, rakentuvat ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa.

Aineiston perusteella korkeakoulussa tapahtuva kiusaaminen on hyvin monimuotoista ja monessa suhteessa samanlaista kuin alemmilla kouluasteilla tapahtuva kiusaaminen. Lapin yliopiston opiskelijat olivat sekä kokeneet että havainneet kiusaamista. Yleisimpänä kiusaamisen muotona nähtiin ihmissuhteisiin liittyvä kiusaaminen, joka ilmeni sosiaalisena syrjäytymisenä ja ryhmän ulkopuolelle joutumisena. Opiskelijat olivat kuitenkin myös sitä mieltä, että Lapin yliopistossa on yhteisöllinen ilmapiiri ja yliopistolle on mukava tulla. Yhteisöllisyyden nähtiin muodostuvan sosiaalisista, fyysisistä ja psyykkistä tekijöistä. Lapin yliopiston pieni koko nähtiin positiivisena ja vahvistavan yhteisöllisyyden tekijöitä.

Avainsanat: kiusaaminen, korkeakoulukiusaaminen, yhteisöllisyys, opiskelijayhteisö

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi X

Suostun tutkielman luovuttamiseen Lapin maakuntakirjastossa käytettäväksi X

(vain Lappia koskevat)

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Korkeakoulukiusaaminen tutkittavana ilmiönä	5
2.1 Kiusaaminen	5
2.2 Korkeakoulukiusaaminen	12
3 Yhteisöllisyys käsitteellisenä viitekehyksenä	17
3.1 Yhteisö ja yhteisöllisyys	17
3.2 Korkeakouluyhteisö	20
3.3 Opiskelijajärjestöt	25
4 Tutkimuksen toteutus	29
4.1 Tutkimuskysymys	29
4.2 Sähköinen kysely aineiston keruumuotona	29
4.3 Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysin toteutus	31
4.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	35
5 Korkeakoulukiusaaminen ja sen yhteys yhteisöllisyyteen	40
5.1 Vastaajaryhmä	40
5.2 Tuloksia kiusaamisesta	41
5.2.1 Analysointitaulukot	41
5.2.2 Korkeakoulukiusaamisen areenat	44
5.2.3 Sosiaalinen syrjäytyminen	49
5.3 Tuloksia yhteisöllisyydestä	52
5.3.1 Analysointitaulukot	52
5.3.2 Sosiaaliset, fyysiset ja psyykkiset tekijät	56
5.4 Johtopäätökset	61
6 Pohdinta	64
Lähteet	68
Liitteet	74

Taulukkoluetelo

Taulukko 1 Kiusaamisen tapahtumapaikat.....	35
Taulukko 2 Kiusaaminen – aineiston pelkistäminen.....	42
Taulukko 3 Kiusaaminen – aineiston pelkistämisestä johdetut ryhmät ja luokat.....	43
Taulukko 4 Missä kiusaamista yleensä tapahtuu?.....	44
Taulukko 5 Yhteisöllisyys – aineiston pelkistäminen.....	54
Taulukko 6 Yhteisöllisyys – aineiston pelkistämisestä johdetut ryhmät ja luokat.....	55

1 Johdanto

”Olen huomannut syrjintää, ryhmästä ulkopuolelle jättämistä, selän takana juoruamista”

”Koen ja tunnen yliopistolla toisinaan tunteita, jotka ovat epämieluisia.”

”Ei aina uskalla mennä porukkaan mukaan.”

”Halveksuvia katseita, huomioimattomuutta, somessa juoruilua”

Monelle tulee yllätyksenä, että korkeakouluissa koetaan kiusaamista. Sitä kuitenkin tapahtuu. Syy ihmetykseen voi olla se, että korkeakouluissa esiintyvään kiusaamiseen on aiemmin kiinnitetty selvästi vähemmän huomiota, toisin kuin esimerkiksi koulu- tai työpaikkakiusaamiseen. Suomessa korkeakoulukiusaamista on tutkittu systemaattisemmin vasta 2010-luvulta lähtien, kun esimerkiksi Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen Koulu-terveyskyselyssä on tutkittu koulukiusaamista vuodesta 1996. Korkeakouluopiskelijoiden välinen kiusaaminen tai väkivaltainen käyttäytyminen on kuitenkin kasvava, laaja-alainen ja vakava ongelma, joka on monimuotoistunut sähköisten viestintäkanavien nopean kehityksen myötä. (Pörhölä 2017, 1.)

Lapin yliopiston ylioppilaskunta (myöhemmin LYY) teetti keväällä 2017 *Vuorovaikutus ja yhteisöllisyys Lapin yliopistossa* -kyselyn, jonka tarkoituksena oli selvittää yhteisöllisyyden rakentumista Lapin yliopistossa ja paikantaa kiusaamista ilmiönä. Kyselyyn vastasi yhteensä 267 korkeakouluopiskelijaa. Aineiston perusteella myös Lapin yliopiston opiskelijat ovat kokeneet tai havainneet kiusaamista, kuten ylläolevat sitaattitkin kertovat. Vastaajista viidennes oli kokenut kiusaamista Lapin yliopistolla tai yliopistoyhteisössä ja melkein puolet olivat huomanneet kiusaamista yliopistolla tai yliopistoyhteisöissä. Opiskelijoista melkein neljä viidestä oli kuitenkin sitä mieltä, että Lapin yliopistossa on yhteisöllinen ilmapiiri ja puolet sitä mieltä, että yliopistolle on mukava tulla.

Suomessa korkeakoulukiusaamista on ensimmäisen kerran selvitetty valtakunnallisesti vuonna 2008, jolloin aihe liitettiin osaksi Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön (myöhemmin YTHS) toteuttamaa korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimusta. Tutkimus toteutetaan neljän vuoden välein ja sen kohteena ovat kaikki alle 35-vuotiaat perustutkintoa suorittavat yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijat. (Pörhölä 2017, 1.) Maili Pörhölä on käyttänyt paljon kyseisten tutkimusten tuloksia omissa tutkimuksissaan ja tutkinut

muun muassa, miten kiusaamiskokemukset ovat esteenä opiskelijan yhteisöön kiinnittymiselle ja millainen jatkumo kiusaamiselle muodostuu (ks. Pörhölä 2009; 2017; Pörhölä ym. 2016). Tässä tutkimuksessa käytetään vuosien 2012 ja 2016 terveystutkimuksien (ks. Kunttu & Pesonen 2013; Kunttu ym. 2017) sekä Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus ry:n vuosien 2012 ja 2014 Opiskelijabarometrien (ks. Saari & Kettunen 2013; Villa 2016) raportteja teoriaa ja analyysia tukevana aineistona.

Tuore tutkimusalue näkyy myös julkaistun kotimaisen kirjallisuuden vähäisyytenä, korkeakoulukiusaamisesta ilmiönä avaavat YTHS:n tutkimuksien lisäksi lähinnä lehtiartikkelit ja korkeakoulujen itse teettämät kyselyt (ks. Lavikainen 2010; Kunttu ym. 2017; Saari ym. 2013). Helen Cowie ja Carrie-Anne Myers (2016) ovat tutkineet kansainvälisesti monesta näkökulmasta korkeakouluissa tapahtuvaa kiusaamista ja siihen liittyviä kokemuksia. Hekin kuitenkin ovat sitä mieltä, että korkeakouluissa tapahtuvan kiusaamisen tutkimus on vielä alkutekijöissä. Kansainvälisten vertailujen tekeminen on haasteellista, sillä kiusaamista koskeva käsitteistö sävyeroineen vaihtelee maasta ja kulttuurista toiseen (Salmivalli 2010, 23).

Korkeakoulukiusaamisen olemassaoloon ja sen vaikutuksiin on havahduttu yhä enemmän. Opiskelijoiden mielenterveyttä edistävä valtakunnallinen yhdistys Nyyti ry koordinoi meneillään olevaa kaksivuotista *Puhutaan kiusaamisesta!* -kehittämishanketta (2017–2019), jonka tavoitteena on tuoda esille korkeakouluissa tapahtuvaa kiusaamista ja keinoja sen ehkäisemiseksi (Nyyti ry). Myös opiskelijoiden omat toiminta-areenat ovat kiinnittäneet enemmän huomiota kiusaamisen olemassaoloon ja sen ehkäisemiseen. LYY:n vuoden 2018 hallitusohjelmassa on yhtenä teemana häirintäyhdyshenkilöiden näkyyden nosto, minkä myötä kiusaamisen tunnistaminen ja ehkäisyä pyritään saamaan entistä helpommaksi.

Sosiaalialan puheenaiheeksi korkeakoulukiusaaminen tulee, kun tarkastellaan kiusaamisen vaikutuksia yksilön ja yhteisön hyvinvointiin. Kiusaamisen tutkiminen sosiaalialalla on yhtä tärkeää kuin kasvatustieteen tai psykologian aloilla, joilla varsinkin koulukiusaamista on paljon tutkittu (ks. Hamarus 2008; Salmivalli 2010), sillä kiusaamisen vaikutukset ulottuvat pitkälle yksilön elämässä ja näkyvät sosiaalityön eri sektoreilla. Kiusaamisen lisäksi yhteisöllisyys on ajankohtainen yhteiskunnallinen puheenaihe myös sosiaalialan näkökulmasta tarkasteltuna. Leena Paasivaara ja Juhani Nikkilä (2010) määrittelevät yhteisöllisyyden koostuvan vuorovaikutuksesta, yhdessä olemisesta ja tekemisestä,

henkilökohtaisesti merkittävistä suhteista, luottamuksesta ja yhteenkuuluvuudesta. Tällä hetkellä käydään välillä kiivastakin keskustelua ihmisten eriarvoistumisesta ja syrjäytyneisyydestä sekä yhteisöllisyyden vähenemisestä. Suomalaiset ovat alkaneet kaivata yhteisöllisyyttä ja sen on ajateltu olevan vastaus moniin tämän päivän sosiaalisiin ja kulttuurisiin ongelmiin. Erilaiset tragediat, kuten koulusurmat, ovat saaneet ihmisiä etsimään yhteisöllisyyttä avuksi turvallisuuden tunteen palauttamisessa. Yhteisöllisyyden takaisin tuominen on myös yksi sosiaalityön tavoitteista. (Filander & Vanhalakka-Ruoho 2009, 11.)

Korkeakouluissa pohditaan myös yhteisöllisyyden olemassaoloa ja sen merkitystä. Opiskelijat ovat yhä enemmän epävarmoja omasta tulevaisuudestaan, työllistymisestään ja paikastaan yhteiskunnassa. Kilpailuyhteiskunta ja yksilöllisen pärjäämisen korostaminen ovat vähentäneet yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta, mikä heijastuu myös opinnoissa suoriutumiseen. (Lipponen ym. 2011, 108.) Pörhölä (2009, 84) on tutkinut paljon vertaissuhteiden ja -yhteisöjen merkitystä ihmisen elämään, niin henkiseen, fyysiseen kuin sosiaaliseen hyvinvointiin. Länsimaisessa kulttuurissa erilaiset opiskelu- ja työyhteisöt ovat yleensä keskeisimpiä ja pitkäkestoisimpia vertaisyhteisöjä. Opiskeluaikaisten yhteisöjen ja niissä toimimisen on todettu lisäävän opiskelijoiden hyvinvointia ja sosiaalista pääomaa ja sitä kautta lisäävän yhteisöllisyyttä (ks. Ansala 2017). Korkeakouluopiskelu on kuitenkin yhä enemmän itsenäisesti suoritettavaa työskentelyä ilman kontaktia muihin opiskelijoihin. Kiristyneet opintovaatimukset antavat opiskelijalle yhä vähemmän aikaa osallistua ja kuulua vapaaehtoisin yliopiston sisällä toimiviin yhteisöihin. (Lipponen ym. 2011, 108; Ansala 2017, 17.)

Nyyti ry on aloittanut *Yhdessä yhteisöksi* -hankkeen vuosille 2018–2020. Hankkeen tarkoituksena on opiskelijoiden yhteisöön ja ryhmiin kuulumisen kokemuksen vahvistaminen. Hankkeen tavoitteena on lisätä yhteisöllisyyttä ja sitä kautta ennaltaehkäistä koettua yksinäisyyttä ja ulkopuolisuutta. Hanke on suunnattu korkeakouluopiskelijoille ja erityisesti opintojaan aloittaville, opiskelijatuutoreille sekä opiskeluyhteisöille, kuten opiskelijajärjestöille. (Nyyti.fi.) Opiskelijoiden mahdolliseen yhteisöllisyyden puutteeseen on jo havahduttu myös valtakunnallisella tasolla. Haluan myös tämän tutkimuksen kautta tuoda esille niitä tekijöitä, jotka opiskelijat näkevät yhteisöllisyyden synnyttäjinä.

Pohjaan tutkimukseni näkemykseen, että sekä kiusaaminen että yhteisöllisyys rakentuvat opiskelijoiden välisessä vuorovaikutuksessa ja ovat siten ryhmäilmiöitä. Tämän näkemyksen perusteella olen valikoinut myös tutkimuksessa käytettävät lähteet ja tutkimukset. Tämän tutkimuksen tarkoitus on tuoda esille opiskelijoiden ajatuksia ja kokemuksia korkeakoulukiusaamisesta ja yhteisöllisyydestä sekä selvittää näiden välinen yhteys toisiinsa. Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset ovat muotoutuneen LYY:n kyselyn pohjalta, mutta kiinnostus aiheeseen on syntynyt omien havaintojen ja pohdintojen kautta toimiessani LYY:n häirintäyhdyshenkilönä. Häirintäyhdyshenkilö neuvoo ja tukee opiskelijoita, jos he ovat kohdanneet tai kokeneet opintojensa parissa tai opiskelijayhteisönsä jäsenenä häirintää, kiusaamista tai syrjintää. Myös korkeakoulukiusaamisen esilletuominen ja sen ehkäiseminen kuuluvat häirintäyhdyshenkilön toimintaan.

Kiusaamista ja yhteisöllisyyttä käydään läpi tutkimuksen toisessa ja kolmannessa luvussa, sekä tarkennetaan korkeakoulukiusaamisen ja opiskelijayhteisön käsitteet, jotka ovat tutkimuksen kannalta oleelliset. Pyrin tarkastelemaan kiusaamista nimenomaan ryhmäilmiön ja yhteisöllisyyden, en niinkään yksilön, kautta ja avaamaan korkeakoulukiusaamisen erityispiirteitä. Yhteisöllisyyttä ja yhteisöä lähestyn ihmisten sosiaalisten suhteiden ja vuorovaikutuksen muodostamana kokonaisuutena. Lähteistä riippuen korkeakouluopiskelijoilla tarkoitetaan teoriaosuuksissa yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoita, tämä tarkennetaan aina tarvittaessa, mutta aineiston analyysissä kohteena ovat vain Lapin yliopiston opiskelijat. Neljännessä luvussa tuon esille tutkimuksessa käytettävät menetelmät ja ratkaisut. Viides luku keskittyy aineiston analysointiin pyrkien antamaan vastauksen siihen, miten opiskelijat kokevat yhteisöllisyyden ja korkeakoulukiusaamisen Lapin yliopistossa ja onko niillä jonkinlainen yhteys toisiinsa. Kuudes luku on omistettu pohdinnalle.

2 Korkeakoulukiusaaminen tutkittavana ilmiönä

2.1 Kiusaaminen

”Ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Syrjintä on kielletty riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen. [...]”

Edellä esitetty yhdenvertaisuuslain (1325/20148) määritelmä luettelee useita niitä syitä, joiden vuoksi ihmiset joutuvat kiusaamisen kohteeksi. Myös Suomen perustuslaki (731/1999 6§) pyrkii ehkäisemään syrjäytymistä ja kieltää ihmisten asettamisen ilman hyväksyttävää syytä eri asemaan. Kiusaamisen rinnalla käytetään myös käsitteitä häirintä ja syrjintä. Kiusaamisella on useita muotoja ja se voidaan ymmärtää eri tavoin. Tässä tutkimuksessa käytetään käsitteitä kiusaaminen ja korkeakoulukiusaaminen, koska niitä käytettiin myös LYY:n kyselyssä (liite 1), ja kiusaaminen määriteltiin henkilön subjektiiviseksi kokemukseksi siitä, onko hän tullut kohdelluksi huonosti. Kyselyn määritelmä kiusaamisesta sisälsi myös sekä häirinnän että syrjinnän käsitteet. YTHS:n terveys-tutkimuksessa (2016) kiusaamisella tarkoitetaan sitä, että henkilö joutuu toistuvan loukkaamisen, vahingoittamisen ja/tai syrjinnän kohteeksi yhden tai useamman henkilön taholta pystymättä itse vaikuttamaan saamaansa kohteluun.

Kiusaaminen on vanha ilmiö, jonka muodot muuttuvat yhteiskunnan ja sen arvojen mukana. Kiusaamista tapahtuu siellä, missä ihmiset ovat keskenään vuorovaikutuksessa eli useilla eri toiminta-areenoilla. Yleisimmät tutkitut toimintaympäristöt ovat peruskoulut ja toisen asteen oppilaitokset sekä työpaikat. Nykyajan uusi lisääntyvä muoto on internetissä ja sosiaalisessa mediassa tapahtuva kiusaaminen. Chris Olweus (1992, 14) on määritellyt yleisesti hyväksytyn ja paljon lainatun kiusaamisen määritelmän, jonka mukaan kiusaaminen ja sen uhriksi joutuminen tapahtuu toistuvien tai pidempään tapahtuvien, yhden tai useamman henkilön negatiivisten tekojen vuoksi. Arkikielessä kiusaamisen sanalla viitataan usein myös kiusoitteeluun ja hännäämiseen eikä aina muisteta, että käsitteellä on psykologisessa kielenkäytössä toinenkin merkitys. Kiusaamisella tarkoitetaan samaan henkilön kohdistuvaa tahallista vihamielistä käyttäytymistä eli kaikenlaisen harmin tai pahan mielen aiheuttamista tarkoituksella. (Salmivalli 2010, 12–13.)

Kiusaamista voidaan tarkastella useasta vuorovaikutuksellista näkökulmasta. Kiusaaminen voidaan nähdä kiusaamissuhteena, joka näkökulmana on vähemmän tutkittu. Siinä kahden ihmisen välinen vuorovaikutussuhde ja kiusaaminen yhdistyvät kiusaamissuhteen käsitteeksi. Kiusaamissuhde sisältää ei-toivottua vuorovaikutusta, jossa esiintyy toistuvasti sellaista viestintää, jonka suhteen toinen osapuoli kokee kiusaamisena. Tällainen viestintä voi olla jatkuessaan merkittävä uhka psyykkiselle ja henkiselle hyvinvoinnille. (Rainivaara & Karhunen 2006, 9.) Kiusaamista voidaan kuvailla myös ihmissuhteisiin liittyvänä kiusaamisena. Tällä tarkoitetaan sellaista kiusaamisen muotoa, jossa ihmissuhteita pyritään manipuloimaan niin, että se aiheuttaa halutulle henkilölle vahinkoa. Tämä tapahtuu valheita kertomalla, ulkopuolelle jättämisellä ja toiminnalla, jonka seurauksena kiusaamisen kohteeksi joutuneesta henkilöstä tulee ei-pidetty myös muiden ihmisten mielestä. (Laine 2005, 217.)

Tyypillistä kiusaamiselle on kiusaajan ja kiusatun välinen fyysinen, henkinen tai sosiaalinen voimasuhteiden epätasapaino ja kiusaajan pyrkimys vahingoittaa toista. Epätasapaino voi näkyä kiusaajan fyysisesti isompana ruumiinrakenteena, kiusaajan sanavalmiimpana ja äänekkäämpänä olemuksena tai laajempaan kaveripiiriin. Kiusaamiseen liittyy myös valta, sillä kiusaaminen on nimenomaan kiusaajan vallan tavoittelua. Kiusaaja tavoittelee suosiota, ystäviä ja huomiota. (Hamarus 2012, 24–25, 38.) Kiusaamisen erilaiset määritelmät eroavat asioiden painotuksen suhteen, esimerkiksi miten painotetaan loukkaavan viestinnän muotoja, pitkäkestoisuutta ja toistuvuutta, kiusaajan tahallista ja tietoisista toimintaa tai kiusaamista ryhmäilmiönä. Painotukset vaikuttavat myös kiusaamisen tunnistamiseen ja siihen reagointiin. (Herkama 2012, 20–21.)

Sanna Herkaman (2013) mukaan kiusaamisen muoto muuttuu iän myötä fyysisestä ja sanallisesta enemmän henkiseen ja sanattomaan kiusaamiseen. Alakoulussa lapset nimittelevät ja käyttävät sanallista kiusaamista, myöhemmin vertaissuhteiden manipulointi ja ryhmälähtöinen kiusaaminen yleistyvät. Kiusaamisesta tulee sitä monimutkaisempaa ja tulkinnallisempaa, mitä vanhemmaksi kiusaamiseen osallistujat tulevat. (Herkama 2013, 32.) Usein ajatellaan, että pienet lapset kiusaavat enemmän fyysisesti kuten tönimällä, mutta Laura Repon (2013, 77) mukaan tämä ajattelu juontuu yleensä siitä, etteivät pienet lapset välttämättä osaa nimetä kiusaamisen muodoiksi muita kuin fyysisiä tapoja. Psykologiset kiusaamisen muodot ovat kuitenkin yleisiä myös pienillä lapsilla.

Samaa mieltä ovat myös Laura Kirves ja Maria Stoor-Grenner (2010) tutkimuksensa tulosten perusteella. Pienet lapset jättävät toisia ryhmän ja leikkien ulkopuolelle muiden tapaan, mutta he eivät osaa välttämättä nimitä sitä kiusaamiseksi. Tutkimuksen mukaan lapset kuitenkin osasivat kertoa, että esimerkiksi leikin ulkopuolelle jäämisestä tulee paha mieli. (Kirves & Stoor-Grenner 2010, 19.) Näihin tuloksiin peilaten voidaan ajatella, etteivät aikuisetkaan aina tiedä tai ymmärrä kiusaavansa, mutta tunnistavat pahan mielen, kun kiusaamisen osuu omalle kohdalle. Salmivalli (2010) määrittelee kiusaamisen toistuvana ja tahallisen pahan mielen aiheuttamisena yhdelle ja samalle henkilölle.

Vuoden 2017 Kouluterveyskyselyn tuloksien mukaan perusopetuksen 4.- ja 5.-luokkalaisista seitsemän prosenttia tulee vähintään kerran viikossa kiusatuksi ja yläkoulun 8.- ja 9.-luokkalaisista kuusi prosenttia. Tuloksien mukaan perusopetuksen yläluokilla esiintyvä kiusaaminen on kuitenkin vähentynyt viimeisen kymmenen vuoden aikana ja erot tyttöjen ja poikien välillä ovat myös kaventuneet. Useiden tutkimusten (ks. Hamarus 2012; Laine 2005) mukaan tyttöjen keskuudessa esiintyy enemmän pahan puhumista ja sosiaalista eristämistä, kun taas pojat kiusaavat enemmän fyysisesti. (Halme ym. 2018, 17.)

Kiusaaminen, häirintä ja epäasiallinen kohtelu ovat valitettavasti pysyvä ilmiö myös työelämässä. Vuoden 2016 Työolobarometrin mukaan 37 prosenttia suomalaisista palkansaajista työskenteli työpaikassa, jossa esiintyi henkistä väkivaltaa tai työpaikkakiusaamista työtovereiden taholta joko joskus tai jatkuvasti. Osuus sisältää sekä kiusatuksi tulemisen että sen havaitsemisen. Useamman kuin joka toisen henkilön työpaikalla esiintyy kiusaamista tai henkistä väkivaltaa ainakin joskus. Tutkimusten mukaan työpaikkakiusaaminen on jopa lisääntynyt vuodesta 2010 alkaen. (Työolobarometri 2016, 80–81.) Kun kouluissa on opettaja selvittämässä kiusaamistapauksia, työpaikoilla tämän hoitaa esimies, jonka vastuulla on kouluttaa ja tiedottaa muita työntekijöitä ja antaa resursseja kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemille. Esimiehen alaistaidot ja taito johtaa ovat siten suuressa roolissa. (Pyykönen 2017, 1–3.)

Työpaikoilla ja muilla virallisilla toiminta-areenoilla puhutaan kiusaamisen lisäksi myös häirinnästä ja syrjinnästä, jota naiset kokevat tutkimusten mukaan sukupuolensa perusteella miehiä useammin. (Työolobarometri 2016, 81.) Työpaikalla tapahtuva kiusaaminen on yleensä oire jostain muusta työyhteisön pahoinvoinnista. Suomessa viimeisen

kymmenen vuoden ajan ollut taloudellinen taantuma on tuonut YT-neuvottelut ja sitä myöten kiristyneen tunnelman työpaikoille antaen otollisen maaperän myös kiusaamisen ja häirinnän ilmestymiselle. Tutkimuksissa (ks. Pörhölä 2017) on löydetty myös yhteys koulukiusaamisen ja työpaikkakiusaamisen välillä ja kiusaamisen kokemukset ja muodot on nähty jatkuvan myös työelämässä niin kiusatun kuin kiusaajankin rooleissa. (Pyykönen 2017, 1–3.)

Työpaikalla tapahtuvia yleisiä kiusaamisen ja häirinnän muotoja ovat esimerkiksi sosiaalinen eristäminen sekä sanattomat ja sanalliset loukkaukset. Keskustelut katkeavat tietyn henkilön tullessa huoneeseen tai kaikkia omasta työyhteisöstä ei kutsuja yhteiseen vapaa-ajan viettoon. (Pyykönen 2017, 6–7.) Työelämässä myös työntekijän työkyky voi saada osakseen kiusaamista ja syrjintää. Vuoden 2016 työolobarometrin mukaan heikon työkyvyn omaavista työntekijöistä neljäsosa koki työpaikallaan syrjintää terveydentilansa perusteella. (Työolobarometri 2016, 80.) Työpaikkakiusaamisen yleisin muoto on sosiaalinen eristäminen. Ihmisillä on aina tarve kuulua johonkin ja tulla hyväksytyksi yhteisöön ja jos tämä tehdään hänelle tietoisesti vaikeaksi, voi tuloksena olla jopa vakava työkyvyn menetys. (Pyykönen 2017, 6–7.) Valta liittyy myös työpaikkakiusaamiseen. Valta näkyy niin esimies-alaisuudessa kuin työntekijän osaamisen kautta syntyvänä. Molemmat näistä ovat syitä kiusaamiselle, työntekijä voi esimerkiksi kokea kiusaamisena työsuorituksen toistuvan ja perusteettoman arvostelun ja vähättelyn. Fyysinen väkivalta on työpaikalla harvinaista. (Einarsen ym. 2003, 9–11.)

Verkossa tapahtuva verkkokiusaaminen on korkeakoulukiusaamisen tapaan vähän tutkittu alue, eikä sille ole syntynyt vielä vakiintunutta käsitteistöä. Verkkokiusaaminen tapahtuu esimerkiksi sähköpostin, puhelimen ja sosiaalisen median kautta. Ihmisten välinen vuorovaikutus ja kommunikointi siirtyvät yhä enemmän verkkoon, minkä vuoksi perinteinen kiusaaminen ja verkkokiusaaminen tapahtuvatkin yleensä yhtä aikaa, eikä niitä voi enää juuri erottaa toisistaan. Erikoispiirteinä nähdään ajan ja paikan riippumattomuus, kontrolloimattomuus kasvottomuus. Loukkaavia viestejä voi tulla mihin aikaan vuorokaudesta hyvänsä eikä sosiaalisessa mediassa kerran levitettyä kuvaa saa poistettua enää ollenkaan. Verkossa kiusaaja pystyy piilottamaan itsensä, jolloin kiusattu ei välttämättä edes tiedä kuka häntä kiusaa ja miksi. (Nieminen & Pörhölä 2011, 74, 79, 82.) Verkossa tapahtuva kiusaaminen luo omat haasteensa sen huomaamiselle ja ehkäisemiselle.

Kiusaaminen nähdään kahden yksilön välisen suhteen lisäksi myös ryhmäilmiönä ja esimerkiksi Pörhölä (2008; 2011) määrittelee kiusaamisen vertaissuhdeongelmaksi tai vertaiskiusaamiseksi joko kahden yksilön tai yksilön ja ryhmän välillä. Kiusaamisen on ihmissuhteissa esiintyvä ongelma, joka rakentuu ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, ja tällöin sitä voidaan kutsua myös viestinnälliseksi ilmiöksi. Pörhölä (2006) näkee kiusaamisen myös vuorovaikutusprosessina, jossa korostuvat viestinnälliset ja suhteisiin kytkeytyvät kiusaamisen muodot. Vuorovaikutustilanteissa tapahtuva kiusaaminen on usein sanatonta tai sanallista. Viestinnällisiä kiusaamisen muotoja ovat muun muassa nimittelyt, uhkailu tai uhkaavat nonverbaaliset viestit kuten ilmeily. (Pörhölä 2006, 250.)

Yhteisö, jossa kiusataan, voi ulkopuolisen silmin näyttää eheältä ja toimivalta, mistä johtuen esimerkiksi opettaja voi olla sitä mieltä, ettei hänen luokassaan kiusata. Lähempi tarkastelu kuitenkin paljastaa, että yhteisön näennäinen eheys perustuu jonkun jäsenen eristämiseen eli yhteisöllisyys on keinotekoista. Tällainen yhteisö on rakentunut pelon ja vallan väärinkäyttämisen varaan tuottaen jatkuvasti toiseutta jollekin sen jäsenelle. (Hamarus 2008, 76–78.) Sini Rainivaara ja Sanna Karhunen (2006, 13–14) pohtivat tutkimuksessaan sitä, onko syy kiusaamiselle yksilössä vai häntä ympäröivässä yhteisössä. Mahdollistaako ympäristö, tietoisesti tai tiedostamatta, kiusaamisen yksilöä kohtaan eli onko kiusaaminen yksilön ja ympäristöön liittyvien tekijöiden vuorovaikutuksen tulos? Tämä on myös yleisesti kiusaamistutkimuksen päällä leijuva keskustelu. Repo (2013) toteaa, ettei kiusaajaksi synnytä, vaan vuorovaikutus ympäristön kanssa synnyttää kiusaajan roolia. Näin ollen ei-toivotuista toimintatavoista voi olla vaikea oppia pois, jos ympäristö ylläpitää niitä. Kiusaaja ei välttämättä edes koe tarvetta muuttaa omia toimintatapojaan. Tämä tukee myös Pörhölän (2017) näkemystä kiusaamisen jatkumosta.

Christina Salmivalli (2010) on tutkinut ja nimennyt koulukiusaamiseen liittyviä rooleja, jotka ovat kiusaaja, kiusattu, kiusaamisen vahvistajat ja apurit, kiusatun puolustajat ja välinpitämättömät sivustakatsojat. Salmivallin mukaan oppilaat jakautuvat edellä mainittuihin rooleihin ja toimivat tiedostamattaan tavoilla, jotka vahvistavat ja ylläpitävät kiusaamisen kierrettä, vaikka he eivät hyväksyisikään ajatuksissaan kiusaamista. Toiminnallaan oppilaat toteuttavat ja vahvistavat luokkatilassa vallitsevia yleisesti hyväksytyjä normeja siitä, miten ryhmässä kuuluu toimia. (Salmivalli 2010, 42–43.) Ryhmän ja yhteisön olemassaolo ja sen sisäisen moraalien vartiointi voi olla niin pyhää, että niin sanotut järkevätkin ihmiset voivat pitää vahingoittavaa ja vihamielistä käytöstä täysin asiallisena

ja oikeutettuna, kunhan se tehdään yhteisön edun nimissä. Helena Saarikoski (2006) mainitsee tällaisena käytöksenä muun muassa hienovaraiset, arkiset ja tuskin huomattavat eleet, mustamaalauksen eli maineen järjestelmällisen pilaamisen, yksityiselämää ja kunniaa loukkaavien tietojen levittämisen, seksistiset ja rasistiset kommentit, asiattoman sinuttelun tai teitittelyn, epäsuoran puhuttelun, puhumisen henkilöstä kolmannessa persoonassa hänen läsnä ollessa, tai sen, ettei huomioda henkilöä, vaikka tämä on läsnä, henkilön puheen keskeyttämisen, eristämisen ja valheelliset syytökset. (Saarikoski 2006, 124–125.)

Yhteisön sisällä tapahtuva kiusaaminen tuottaa kiusatulle erilaisuutta, joka alkaa yleensä nimittelystä leviten yhteisön jäsenten keskuudessa. Kiusatulle tuotetaan tietynlainen maine, joka eristää yhteisön sosiaalisista suhteista. Kukaan ei halua olla kiusatun kanssa tekemisissä, sillä siitä voidaan myös rangaista sosiaalisella eristämällä. (Hamarus 2012, 14.) Salmivallin (2010, 25) mukaan kiusaamiseen, varsinkin koulussa tapahtuvaan kiusaamiseen, liittyy hyvin usein kokonaisvaltainen ihmisarvon menetys vertaisryhmässä. Tällä Salmivalli viittaa kiusaamisen ryhmämekanismeihin eli ryhmän muiden jäsenten käsitys kiusatuksi joutuneesta muuttuu koko ajan vain kielteisemmäksi. Näin ollen myös kiusaamiseen puuttumattomuus on ryhmästä lähtevää. Pelko joutua itse kiusatuksi estää yleensä siitä kertomisen, vaikka sitä ei hyväksyisikään ja vain osa kiusaamistapauksista tulee edes aikuisten tietoon. Tutkimuksien mukaan kertominen voi myös lisätä kiusaamista loppumisen sijaan. Kouluterveyskyselyn tuloksien mukaan aikuiselle kertomisen jälkeen kiusaaminen on kuitenkin jatkunut tai jopa pahentunut. Tuloksien mukaan kiusaamisen jatkuminen tai pahentuminen siitä kertomisen jälkeen lisääntyy yläluokille siirryttäessä. (Halme ym. 2018, 18.)

Vaikka Olweuksen (1992) määritelmän mukaan kiusaamisen tunnusmerkkeihin liittyy toistuvuus ja pitkäaikaisuus, niin Päivi Hamarus (2008) näkee, että koulussa tapahtuvan kiusaamisen ehkäisemisen kannalta on tärkeää puuttua siihen jo yhdenkin tapauksen jälkeen. Jos pitkäaikaisuus on kriteerinä puuttumiselle, annetaan kiusaamiselle ikään kuin hiljainen lupaus tapahtua ja lopulta siihen puuttuminen voi olla jo mahdotonta. Kouluissa onkin hyvä pohtia kiusaamisen määrittelyä ja sen erilaisia muotoja. Opiskelijoiden, niin nuorten kuin vähän vanhempienkin kohdalla määrittelyn merkitys on suuri, sillä he itse tuottavat luokkatilassa ja ryhmissään kiusaamista. Yhteinen ymmärrys vähentää epäselvyyksiä itse kiusaamistilanteissa ja helpottaa tunnistamista. (Hamarus

2008, 14–16.) Salmivalli (2010, 69) esittää yhdeksi kiusaamisen ehkäisemisen tärkeäksi keinoksi oman toiminnan tarkkailun ja uudenlaisten toimintatapojen pohtimisen. Olisi myös tärkeää saada ryhmän jäsenet ymmärtämään, että ryhmässä tulee helposti toimineeksi toisin kuin oikeasti olisi tahtonut. Ryhmäpaineen tiedostaminen helpottaa sen vastustamista.

Kiusaamisessa on aina kyse ryhmädynaamisesta ilmiöstä sekä yksilöllisistä subjektiivisista kokemuksista, minkä vuoksi ihmiset kokevat kiusaamisen eri tavoin. Tämä taas vaikeuttaa kiusaamisen havainnointia ulkopuolelta ja sitä kautta myös sen ehkäisyä. Kun tarkastellaan yksittäisiä kiusaamistapauksia, tulisi tarkastelun lähtökohtana ollakin kiusaajan omat kokemukset, ei ulkopuolisen mahdolliset havainnot tapahtuneesta. (Laine 2005, 216.)

Tutkimusten mukaan niin perus- kuin korkeakoulussa tapahtuvan kiusaamisen on todettu vaikuttavan negatiivisesti opiskelijan hyvinvointiin ja terveyteen, opintojen sujuamiseen sekä opiskeluyhteisöön kiinnittymiseen merkittävästi (Pörhölä 2011, 47). Kiusaamisen nähdään vahingoittavan yksilön vertaissuhteita, joilla on tärkeä merkitys psyykkiselle, fyysiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille (Pörhölä 2008, 94). Työpaikalla tapahtuvan kiusaamisen seurauksia ovat esimerkiksi työtehon lasku, työhyvinvoinnin väheneminen ja mahdollisesti jopa työkyvyttömyys (Työolobarometri 2016). Kiusaamisen kokemuksen on tutkimuksien (ks. Halme ym. 2018; Pörhölä 2011; Saari & Kettunen 2013) mukaan todettu lisäävän yksinäisyyttä ja syrjäytymistä ja olevan yhteydessä muun muassa masentuneisuuteen, ahdistuneisuuteen ja luottamuksen puutteeseen muita ihmisiä kohtaan. Myös terveysongelmia kuten ylipainoa ja alkoholin käyttöä humalahakuisesti esiintyy tutkimusten mukaan enemmän koulukiusatuilla nuorilla (Halme ym. 2018, 21). Kiusaamisen kokemukseen liittyy myös arvaamattomuuden elementti. Kun henkilö kokee kiusaamista ensimmäisen kerran, hän miettii siitä eteenpäin koska, missä ja miten se mahdollisesti tapahtuu uudelleen. Tällainen kokoaikainen jännitystila ja varuillaan olo lisäävät ahdistusta ja kuormittavat henkisesti. (Hamarus 2012, 30.) Kiusaamisen vaikutukset, niin koulussa kuin työpaikalla, ovat hyvin monimuotoiset ja ne voivat ilmestyä niin psyykkisinä, sosiaalisina kuin fyysisinäkin oireina ja kestää pitkään kiusaamisen lopumisen jälkeenkin.

2.2 Korkeakoulukiusaaminen

Koulukiusaaminen ei yleisestä käsityksestä huolimatta lopu peruskoulun tai edes toisen asteen koulutuksen päätyttyä. Vuoden 2012 YTHS:n terveystutkimuksen mukaan yli 5 % vastanneista yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoista (N=4403) oli kokenut vähintään satunnaista kiusaamista opiskelukavereidensa taholta korkeakouluopintojensa aikana (Kunttu & Pesonen 2013, 90). Vuoden 2016 kyselyssä (N=3114) tulos oli 7,5 % (Kunttu ym. 2017, 81). Kiusaamiskokemukset korkeakouluissa ovat yleistyneet ja eniten kiusaamiskokemuksia oli ammattikorkeakoulussa opiskelevilla naisilla (Kunttu ym. 2017, 80), kun taas peruskoulussa ja toisella asteella pojat kokevat tulevansa tyttöjä enemmän kiusatuksi (Halme ym. 2018, 17). Pörhölä (2017) on todennut, että kiusaaminen ja sen kokeminen on jatkumo ja se valitettavasti jatkuu monen opiskelijan kohdalla vielä korkeakoulussakin. Korkeakouluissa opiskelee huomattavan suuri joukko entisiä koulukiusattuja. YTHS:n terveystutkimuksien mukaan viidennes kaikista korkeakouluopiskelijoista oli ollut kiusaamisen kohteena alemmilla kouluasteilla. Terveystutkimuksen mukaan korkeakoulukiusatuista 76 %:lla oli ollut kiusaamisen kokemuksia myös alemmilla kouluasteilla usean vuoden ajalta. Myös kiusaajan roolin on nähty jatkuvan korkeakoulussa. (Pörhölä 2017, 1–2.)

Kansainvälisten tutkimuksien mukaan korkeakoulussa tapahtuva kiusaaminen on monilta osin samanlaista kuin alemmilla kouluasteilla tapahtuva kiusaaminen. Epäsuora kiusaaminen kuten juoruilu, valheellisen tiedon levittäminen sekä ryhmästä ulossulkeminen ovat korkeakouluissa kuitenkin fyysistä kiusaamista yleisempiä kiusaamisen muotoja. (Ks. Giovazolias & Malikiosi-Loizos 2016; Pörhölä ym. 2016.) Pörhölä ym. (2016 131–132) tutkivat yliopistossa tapahtuvaa kiusaamista Argentiinassa, Virossa, Suomessa Yhdysvalloissa. Tutkimuksen tuloksien mukaan naisten eniten kokema kiusaamisen muoto oli opintoihin kohdistuva perusteeton kritiikki ja arvostelu. Myös miehet kertoivat kokeneensa kritiikkiä opintoja kohtaan, mutta heidän kohdalla yleisempää oli ivallinen pilkka ja persoonallisiin ominaisuuksiin kohdistuva kritiikki. Naiset kokivat myös miehiä yleisemmin vertaissuhteiden tahallista vahingoittamista ja sosiaalista eristämistä.

Pörhölän ym. (2016, 131–132) tutkimuksen mukaan yliopistossa yksi kiusaamisen muoto on opintoihin kohdistuva perusteeton kritiikki ja arvostelu. Tutkimuksen mukaan korkeakouluissa kritiikin kohteeksi joutuu yleisemmin opiskelija, joka ei pärjää opinnoissaan, kun esimerkiksi peruskoulussa opinnoissa hyvin pärjänneet olivat usein pilkan kohteena. Tutkimus esittää yhdeksi syyksi yliopiston kriittiseen ajatteluun keskittyneen ilmapiirin. Opiskelijoilla on jo myös enemmän taitoa ja kykyä arvioida muiden suorituksia. Perusteettoman kritiikin ja arvostelun on todettu jatkuvan myös työelämässä kohdistuen ammattitaitoon ja työtehtäviin. Vuoden 2016 terveystutkimuksessa yli puolet kiusaamista kokeneista opiskelijoista valitsi kiusaamisen muodoksi opintojen perusteettoman arvostelun ja vähättelyn. Verbaalinen hyökkääminen mainittiin melkein yhtä useasti. (Kunttu ym. 2017, 81.) Yhtenä syynä opintoihin kohdistuvalle kilpailulle on ehdotettu yliopistojen tiukentuneita resursseja ja sitä kautta lisääntynyttä opiskelijoiden välistä kilpailua. (Sinkkonen ym. 2014, 3.) Työuraa ajatellen korkeakoulussa opinnoissa pärjäämisellä on isompi merkitys kuin peruskoulussa. Opinnoissa heikosti suoriutuva ei pärjää kilpailussa muita opiskelijoita vastaan ja hänestä tulee siten helposti pilkan ja syrjinnän kohde.

Suomessa saadut tutkimustulokset ovat samansuuntaisia ja vahvistavat kansainvälisiä tuloksia. Korkeakouluissa tapahtuva kiusaaminen on poissulkevaa ja syrjäyttävää, kiusattua ei kutsuta vapaa-ajan tapahtumiin, hän jää yleensä viimeiseksi ryhmäjakojen tehosteissa eikä hänen mielipidettään välttämättä kysytä tai huomioida. Myös työelämässä ilmenevää sosiaalista eristämistä ja kaverisuhteiden vahingoittamista tapahtuu korkeakoulussa. (Lavikainen 2010, 118–119; Sinkkonen ym. 2014, 7.) Työelämässä on todettu naisten kokevan miehiä enemmän syrjintää ja kiusaamista (ks. Työolobarometri 2016) eli naisten vaikeampi asema näyttää jatkuvan korkeakoulun jälkeenkin.

Yleensä korkeakoulussa kiusaaja on toinen opiskelija tai opiskelijaryhmä, mutta tutkimuksissa on tullut esille myös opettajien ja opetushenkilökunnan eriarvoinen kohtelu, kiusaaminen ja syrjintä opiskelijoita kohtaan. (Lavikainen 2010, 118–119; Sinkkonen ym. 2014, 3.) Hanna-Maija Sinkkosen ym. (2014, 3) artikkeli tuo esille yliopistojen tiukentuneiden resurssien ja henkilökunnan sunnalta koetun kiusaamisen mahdollisen yhteyden. Opetushenkilökunta voi olla niin kiireistä, ettei se ehdi neuvomaan opiskelijoita heidän tarvitsemansa avun laajuuden muodossa ja opiskelijat voivat kokea tämän heidän on-

gelmiensa vähättelynä ja kiusaamisena. Myös akateemisen kulttuurin, joka nimenomaan korostaa professoreiden, tutkijoiden ja luennoitsijoiden vapautta, nähdään vahvistavan henkilökunnan suunnalta koettua kiusaamista.

Voidaan kysyä, kuka määrittelee kiusaamisen ja kenellä on velvollisuus puuttua sen ennaltaehkäisemiseen ja poistamiseen, kun se tapahtuu korkeakoulussa. Ympäristössä, jossa kaikki osapuolet ovat aikuisia ja vapaaehtoisesti paikalla, eikä ole opettajia tai työpaikan nimettyä henkilöä ratkaisemassa ongelmia. Onko korkeakoulussa tapahtuva kiusaaminen opiskelijoiden keskinäinen ongelma ja siten ulkopuolisen ei tarvitse siihen puuttua? Pörhölä (2017) tuokin esille haasteet korkeakoulussa tapahtuvan kiusaamisen ehkäisyyn ja tilanteiden selvittelyyn. Ensimmäisenä haasteena hän näkee kiusaamistapauksien tunnistamisen ongelmaisuuden. Korkeakouluopinnot muuttuvat koko ajan itsenäisemmäksi ja enemmän myös verkossa tapahtuvaksi, jolloin henkilökunnalla ei ole peruskoulun opettajan tai työpaikan esimiehen tavoin mahdollisuutta tarkkailla opiskelijoiden vuorovaikutustilanteita. Näin ollen kiusaamistapaukset jäävät pimentoon. Myös massaluennot, joissa yhdellä opettajalla voi olla useampi sata opiskelijaa, tekevät havainnoinnista melkein mahdottoman. (Pörhölä 2017, 2-3.) Lapin yliopiston isoimpaan luentosaliin mahtuu 326 opiskelijaa, joten sielläkin kiusaamisen havainnointi on haasteellista (Lapin yliopisto).

Toinen haaste liittyy Pörhölän mukaan vastuuseen eli siihen, kenen tehtävä on keskustella ja mahdollisesti myös sovitella kiusaamistapauksia. Kuka määrää sanktioista ja mitä ne voisivat olla korkeakoulussa? (Pörhölä 2017, 2-3.) Myös Marilyn Campbell (2016, 164–167) tuo artikkelissaan esille kiusaamiseen puuttumisesta keskusteltaessa yliopistojen rakenteellisen eron merkityksen suhteessa alempiin koulutusasteisiin tai työpaikkoihin. Opiskelijat eivät välttämättä ole varmoja kenellä olisi oikeus tai velvollisuus puuttua kiusaamiseen ja kehen voi ottaa yhteyttä. Campbell on tutkinut kiusaamisen määritelmän ja toimintaohjeiden olemassaolon tärkeyttä. Hän painottaa kiusaamisen määritelmän selkeyttä ja oheistermien kuten syrjinnän ja häirinnän mukaan huomioimista. Campbellin mukaan selkeät, kaikilla tiedossa olevat toimintaohjeet kiusaamisen puuttumiseksi lisäävät yhteisön sitoutuneisuutta. Kun niin johto, henkilöstö kuin opiskelijatkin tietävät mitä on kiusaaminen, siihen on helpompi puuttua ja ennaltaehkäistä.

Tietyt lait ottavat kantaa ja velvoittavat oppilaitoksia sekä työpaikkoja huomioimaan ja ehkäisemään kiusaamista ja lisäämään yhteisöllisyyttä. Peruskoulun oppilaan, lukion ja

ammattillisen opiskelijan turvana on perusopetuslaki (30.12.2013/1267), joka takaa oikeuden turvalliseen opiskeluympäristöön ja velvoittaa oppilaitosta hyväksymään sellaiset järjestyssäännöt, jotka edistävät koulun sisäistä järjestystä ja kouluyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Myös oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (30.12.2013/1287) edistää oppilaan ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä yhteisöllistä toimintaa. Molemmat lait jättävät kuitenkin korkeakouluopiskelijat ulkopuolelle. Yliopistolaki (12.8.2011/954) ja korkeakoululaki (14.11.2014/932) ottavat kantaa vain opiskelijan oikeuteen turvalliseen opiskeluympäristöön ja instituution mahdollisuuteen hyväksyä sellaiset järjestyssäännöt, jotka edistävät korkeakouluyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Yliopistolain 45§:n mukaan opiskelijalle voidaan antaa kirjallinen varoitus, jos hän käyttäytyy väkivaltaisesti tai uhkaavasti ja käytöksen jatkuessa hänet voidaan erottaa enintään yhdeksi vuodeksi.

Työturvallisuuslaki (738/2002 18§) kieltää muihin työntekijöihin kohdistuvan ja terveyttä haittavan häirinnän ja epäasiallisen kohtelun ja velvoittaa työnantajan puuttumaan epäkohtiin. Kyseisessä laissa terveys on määritelty sekä fyysiseksi että henkiseksi terveydeksi ja häirinnällä tarkoitetaan myös sukupuolista häirintää. Laki velvoittaa työnantajan huomioimaan myös työntekijöiden henkisen terveyden ja edistämään työntekijöiden välisiä suhteita ja ylläpitämään positiivista ja kannustavaa ilmapiiriä. (Pyykönen 2017, 6-7.) Yliopistolaki ei ota ollenkaan kantaa epäasialliseen kohteluun, jona kiusaamistakin voidaan pitää. Yliopistojen ylioppilaskunnat tarjoavat vapaaehtoisena palveluna häirintäyhdyshenkilötoimintaa ja sen tarkoitus on nimenomaan tukea häirintää tai kiusaamista kokeneita opiskelijoita sekä olla se matalankynnyksen taho, jolle kiusaamisesta olisi helppo kertoa. Myös ainejärjestöillä voi olla omia nimettyjä häirintäyhdyshenkilöitä. (LYY.)

Saarikosken (2006, 102) mukaan ei ole olemassa yksiselitteistä vastausta siihen, miksi kiusaamiseen on niin vaikea puuttua. Koulu- ja työpaikkakiusaamisen on todettu olevan monitasoinen prosessi, jonka sisällä tasapainoilevat yksilöiden psyyke ja pienryhmän vuorovaikutus sekä organisaation toiminnan ja kulttuurin merkitys ilman selkeitä opasteita tai vastauksia. Läpikäytyjen tutkimuksien perusteella myös korkeakoulut kamppailevat kiusaamisen suhteen samojen asioiden kanssa. Pörhölä (2017, 3) näkee, että opiskelijoiden asenteet ja ajattelutavat ovat ratkaisevassa roolissa korkeakoulussa tapahtu-

van kiusaamisen ehkäisemisessä. Opiskelijoiden ymmärrystä kiusaamisesta ja vertais-suhteista tulisi lisätä, samoin ohjata niiden havainnoinnissa. Näin edesautetaan opiskelijoita omaksumaan hyvä vuorovaikutusetiikka. Tällä Pörhölä viittaa siihen oman käytöksen reflektointiin, miten toista ihmistä tulee kohdella, miten hänelle puhutaan ja erityisesti miten hänestä puhutaan muille (Pörhölä 2006, 11).

Pörhölä painottaa myös kiusaamisen kohteeksi joutuneiden tukemista ja heille suunnattujen terveyspalveluiden tiedottamista ja sinne ohjaamista (Pörhölä 2017, 3). Kiusaamisen kohteeksi joutuminen on traumaattinen kokemus, eikä siitä toipuminen tapahdu samassa tahdissa kiusaamisen loppumisen kanssa. Kiusaamisen kohteeksi joutuneet tarvitsevat tukea, jotta he oppisivat taas luottamaan ja arvostamaan itsensä lisäksi myös muita ilman, että heidän tarvitsee aina uusien ihmisten keskellä pelätä kiusaamisen kohteeksi joutumista. Myös vuorovaikutustaidot voivat olla puutteelliset näkyen esimerkiksi vaikeutena suoriutua työelämän yhteistyöprojekteista. (Pörhölä 2011, 47–48.) Pörhölän näkemyksiä tukee myös Antti Hautamäen ym. (2005) näkemys kommunikaatiotaitojen tärkeydestä. Jos erilaiset tavat ja muodot kommunikoida ovat nykypäivänä yhä enemmän yhteisön perustana, täytyy niitä taitoja myös opetella. Vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaidot eivät ole kaikilla samalla tasolla ja niiden kehittämiseen tarvitaan aina vuorovaikutusta muiden ihmisten kanssa. (Hautamäki ym. 2005, 8-9.)

Voidaan todeta, että kiusaaminen näyttäytyy hyvin monimuotoisena ja välillä vaikeasti määriteltävänä ilmiönä. Kiusaaminen voi liittyä yksilön ominaispiirteisiin tai kasvuympäristöön, puutteisiin vuorovaikutustaidoissa tai kasvun ja kehityksen häiriöihin. Myös yksilön ja ryhmän väliset vuorovaikutusongelmat tai yhteisön ongelmat voivat altistaa kiusaamiselle. (Pörhölä 2008, 103.) Kiusaaminen ei kosketa ainoastaan kiusaamisen kohdetta ja kiusaajaa, vaan myös sivusta seuraajia sekä laajemmin koko yhteisöä. Tämä tekee kiusaamisen tunnistamisesta ja ehkäisemistä entistä tärkeämpää.

3 Yhteisöllisyys käsitteellisenä viitekehyksenä

3.1 Yhteisö ja yhteisöllisyys

Tässä tutkimuksessa korkeakoulukiusaamista tutkitaan ilmiön lisäksi myös sosiaalisesta näkökulmasta ja siitä, miten kiusaamisen kokemukset vaikuttavat opiskelijoiden tunteeseen yhteisöllisyydestä Lapin yliopistossa. Käsitteellisenä viitekehyksenä toimii yhteisöllisyys. Useat yhteisöllisyyttä tutkineet (ks. Korkiamäki 2016; Lampinen ym. 2013; Paasi-vaara & Nikkilä 2010) ovat sitä mieltä, ettei yhteisöllisyyden käsitteen määrittely ole ongelmatonta, se on monialainen ja tulkintoja on melkein yhtä monta kuin on tutkijoitakin. Yhteisöllisyyteen voi liittää useita lähikäsitteitä kuten sosiaalisuus, me-henki, sosiaalinen pääoma sekä osallisuus ja osallistuminen, sekä näiden käsitteiden vastakohtat syrjäytyneisyys, marginaalisuus, ulkopuolisuus ja poissulkeva toiminta. Sosiaalinen pääoma voidaan nähdä myös yhteisöllisyyden ja yhteisön synonyymina, mutta yleisesti ajatellaan sen olevan yhteisöllisyydestä ja yhteisöstä syntyvä tuote, joka lisääntyy yhteisöllisyyden ja yhteenkuuluvuuden tunteen lisääntyessä. (Lampinen ym. 2013, 71; Korkiamäki 2016, 71.)

Yhteisöjen ja yhteisöllisyyden merkitys ihmisten elämässä nähdään tärkeänä osana jo lapsesta lähtien. Yhteisöjen kautta ihminen rakentaa omaa identiteettiään, omaksuu vertaisryhmien ja vertaiskulttuurien keskeisiä periaatteita sekä kehittää niin sosiaalisia kuin myös vuorovaikutuksessa tarvittavia taitoja. Yhteisöllisyys voidaan ymmärtää kokemuksena, jonka ihminen saa jäsenyydestä, tai käytäntönä, joka ilmentää jäsenyyden olemassaoloa. Yhteisöllisyyden merkitys on siinä, miten jäsen kokee yhteisön itselleen merkitykselliseksi, mitä hän saa siitä itselleen ja pystyykö hän vaikuttamaan yhteisönsä toimintaan. (Koivula 2010, 11.)

Erik Allardt (1976) klassikkoteorian mukaan ihmisen hyvinvoinnin osatekijät ovat elintaso eli tarve omistaa (*having*), yhteisyyssuhteet eli kuuluminen johonkin ja identiteetin luominen (*loving*) sekä itsensä toteuttaminen ja yhteiskuntaan integroituminen (*being*). Yhteisölliset suhteet on siten nähty hyvinkin keskeisenä osana ihmisen hyvinvointia. Yhteisöjen roolista jäsentensä hyvinvoinnissa on keskusteltu myös Suomessa ja 1990-luvun keskusteluissa yhteisöllisyys liitettiin vahvasti ehkäisevään sosiaalipoliittikkaan. Yhteisöt nähtiin voimavarana ja moraalisenä kudoksena, jossa kansalaisyhteiskunnan ja vastuullisuuden kasvun nähtiin saavan hyvän perustan. 2000-luvun keskusteluissa poliittinen

linjaus on siirtynyt vastuukeskusteluihin, joiden mukaan yhteisöjen tulisi ottaa lisää vastuuta esimerkiksi ikääntyvistä jäsenistään. (Pessi & Seppänen 2011, 288–291.) Aiemmin yhteisö-käsite on yhdistetty vahvasti traditionaaliseen elämäntapaan, jonka tunnusmerkkejä ovat pysyvyys, suhteiden kiinteys ja jatkuvuus, yhteenkuuluvuuden tunne, sitoutuminen paikkaan ja yhteinen historiallinen tarina, jota yhteisön jäsenet jakavat. Tämän päivän yhteisöllisyys korostaa identiteetin etsimisen ja kuulumisen tunteen kautta yksilöllisyyttä, eli sitä, mitä yksilö voi saada yhteisöstä, ei niinkään miten yhteisö voisi auttaa yksilöä. (Wittel 2001, 51.) Saara Repo (2010, 187) näkee yhteisöllisyyden parhaimmillaan yksilön voimavarana, jonka vahvistumista voidaan tietoisesti tukea. Yhteisöllisyys liittyy aina yhteisiin tavoitteisiin ja sääntöihin, joihin kaikkien pitää sitoutua. Samalla yhteisöllisyys kuitenkin myös rajoittaa yksilön vapautta.

Arkikielessä yhteisöksi kutsutaan erilaisia sosiaalisten suhteiden muodostelmia. Yhteisönimitystä käytetään muun muassa ryhmämuodostelmien yleisnimityksenä ja nämä ryhmät voivat olla aina ihmiskunnasta kolmen ihmisen ryhmään ja alueellinen laajuus maapallosta yhteen ruokakuntaan. Yhteisön perustana voivat olla taloudelliset, poliittiset tai alueelliset asiat. (Lehtonen 1990, 14–15.) Perinteinen tapa tulla osaksi yhteisöä on saada jäsenyys joko statuksen tai sopimuksen perusteella. Statusyhteisöön kuulutaan syntyperän perusteella, mitä nykypäivänä edustaa sukulaisuus. Näin ollen työ- tai opiskeluyhteisöt eivät ole statusyhteisöjä vaan ne perustuvat sopimuksellisuuteen. Tällainen yhteisöllisyys voidaan nähdä myös haasteellisena, koska yhteisöön kuuluminen ei ole itsestäänselvyys, vaan jäsenyyttä on luotava ja pidettävä yllä. (Lehtonen 1990, 33–34; Pessi & Seppänen 2011, 294.)

Sosiaalipolitiikan tutkijat ovat sitä mieltä, että nimenomaan kuulumisen mahdollisuus on yhteisön tärkein ominaisuus. Yhteisö tarjoaa jäsenilleen mahdollisuuden kuulua johonkin itseään suurempaan. Ihminen voi elämänsä aikana kuulua useampaan yhteisöön, joihinkin lyhyen aikaa ja jotkin yhteisöt ovat läsnä koko elämän ajan. (Delanty 2003, 187.) Kuulumisella opiskelijayhteisöön tarkoitetaan tunnetta, joka syntyy subjektiivisesta kokemuksesta opintojen merkityksellisyydestä ja samaistumisesta opiskelijayhteisöön. Kuulumisen tunteen kehittyminen on aikaa vievä prosessi ja se on kokemuksena henkilökohtainen. Yhteisöt ja sosiaalinen ympäristö voivat kuitenkin omilla odotuksillaan ja käytöksellään vahvistaa tai heikentää sitä. Yhteisöön osallistuminen voi lähteä

aktiivisesti kuitenkin käyntiin vain, jos opiskelija samaistaa itsensä kuulumisen tunteen kautta yhteisöön. (Poutanen ym. 2012, 21.)

Nykyajan yhteisöihin kuulumisen rakentuu kasvokkaisen vuorovaikutuksen sijaan yhä enemmän kommunikatiivisten prosessien kautta, minkä vuoksi 2000-luvun yhteisöjä voidaan nimittää kommunikaatioyhteisöiksi. Niiden tunnuspiirteitä ovat epäjatkuvuus, avoimuus ja yksilöllisyys. Kommunikaation tavat muuttavat yhteisöön kuulumisen ehtoja ja mahdollisuuksia. (Delanty 2003, 187, 192.) Internet ja sosiaalinen media ovat hyviä esimerkkejä yhteisön syntymisestä ja toimimisesta ilman fyysistä paikkaa. Verkossa olevia yhteisöjä ovat esimerkiksi Facebook ja Twitter, jotka perustuvat nimenomaan kommunikoinnille, eivätkä kasvokkaiselle vuorovaikutukselle. (Paasivaara & Nikkilä 2010, 10)

Sosiologinen yhteisötutkimus näkee yhteisön sekä alueellisena että vuorovaikutusta korostavana. Nämä molemmat näkemykset toteutuvat myös tässä tutkimuksessa. Alueellinen yhteisötutkimus määrittelee yhteisöt alueellisen rajauksen kuten kaupungin tai valtion mukaan. (Lehtonen 1990, 14–17.) Mikko Saastamoisen (2009, 43) mukaan yhteisö voidaan mieltää alueen lisäksi myös paikkana, jolloin tämän tutkimuksen alueellisena rajauksena on Lapin yliopisto. Vuorovaikutusta korostava sosiologinen yhteisötutkimus tutkii ryhmämuodostelmia ja niiden ilmentävää vuorovaikutusta ja toteaa yhteisön määrittelyssä olevan mukana myös tunne yhteenkuuluvuudesta. (Lehtonen 1990, 14–17.) Tässä tutkimuksessa ryhmät ovat opiskelijaryhmiä ja heidän synnyttävä vuorovaikutus. Pohjaan tutkimuksen ajatukseen, että sekä kiusaaminen että yhteisöllisyys syntyy ihmisten välisestä vuorovaikutuksesta.

Heikki Lehtonen (1990) kuitenkin kritisoi tätä jaottelua liian yksinkertaiseksi, sillä liian yleiset kriteerit eivät auta yhteisö-käsitteen täsmentämisessä. Hänen mukaansa pitäisi pystyä määrittelemään myös se, milloin yleinen yhteisyys muuttuu laadullisesti erityiseksi yhteisöksi ja mitkä ovat niitä sosiaalisen vuorovaikutuksen muotoja, jotka ovat kullekin yhteisölle tyypillisiä. Ryhmä pitäisi voida myös ulkopuolelta käsin tunnistaa omaksi yhteisöksi. (Lehtonen 1990, 17–18.) Yhteisö olisi Maj-Stina Lampisen ym. (2013) ja Lehtosen (1990) määritelmän mukaan joukko ihmisiä, jotka ovat keskenään vuorovaikutuksessa ja joita yhdistää jokin yhteinen tehtävä, päämäärä tai tarkoitus. Yhteisyys voi ilmetä toimintana tai tunteina. Yhteisöllä on oma identiteetti, joka heijastuu sen kult-

tuurissa, toimintatavoissa ja organisaatiossa. Myös jokainen yksilö vaikuttaa omalla toiminnallaan ja identiteetillään yhteisöön. (Lampinen ym. 2013, 71; Lehtonen 1990, 23.) Toimivassa yhteisössä jäsenet luottavat toisiinsa ja osallistuvat sen toimintaan. Luottamuksen nähdään lisäävän osallisuutta. Yhteisöllisyys, osallisuus ja osallistuminen tapahtuvat vuorovaikutuksessa ja kohtaamisissa, jolloin erilaiset toiminnan areenat ovat tärkeitä. (Vuokila-Oikkonen & Mantela 2011, 41.)

Kaikenlaiselle yhteisöllisyydelle ja yhteisöille on ominaista, että jäseniä otetaan mukaan ja suljetaan ulkopuolelle, yleensä yhteisesti ennalta päätettyjen kriteerien pohjalta. Jokainen yhteisö määrittelee, ketkä ovat sen jäseniä ja ketkä eivät ole. (Saastamoinen 2009, 42.) Yhteisön ulkopuolelle sulkeminen voidaan nähdä myös yhtenä kiusaamisen muotona, jos ulkopuolisuus johtuu esimerkiksi yksilön ominaisuuksista, mielipiteistä tai persoonasta. Samalla, kun yhteisö ulkopuolelle jättämisellään synnyttää yksilölle kiusaamisen kokemuksen, se myös syrjäyttää. Sosiaalisella syrjäytymisellä tarkoitetaan yhteisöllisyyden näkökulmasta juuri yhteisön ulkopuolelle jäämistä ilman omaa tahtoaan. Syrjäytyminen on aina prosessi, jossa menetykset seuraavat toisiaan yksilön ajautuessa koko ajan kauemmaksi muista ihmisistä, enemmän marginaalisuuden tilaan. (Granfelt 1998, 77–78.) Yhteisön ulkopuolelle jäämisellä voi olla siis kauaskantoiset seuraukset, jos yksilö ei pääse mihinkään haluamaansa yhteisöön sisään.

3.2 Korkeakouluyhteisö

Korkeakoulut nähdään yhteisönä, jossa korostuvat elämyksellisyys, kokemuksellisuus ja vuorovaikutuksellisuus. Opiskelijoille opiskelu on yksi merkittävä vaihe elämässä ja yhteisöön kuulumisen saa merkityksellisen aseman opiskelijan itsetunnon ja itsensä hyväksymisen mahdollistajana. (Kilpikivi ym. 2011, 61.) Yhteisö on perinteisesti mielletty sijoittuvan johonkin paikkaan tai alueelle, jossa ihmiset ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa synnyttäen paikalliskulttuuria. Paikallisuus nähdään myös vahvasti yhteisöllisyyskokemuksen määrittäjänä. Paikallisuus ja kokemukset siitä määrittävät ihmisen identiteettiä ja suhdetta muihin ihmisiin sekä synnyttävät muistoja. Ihminen yhdistää yhteisöllisyyden kokemuksen paikkaan kuulumisen tunteeseen. Paikallisuus on kuitenkin ny-

kypäivänä käsitteenä laajentunut ja esimerkiksi virtuaaliset kohtaamispaikat voivat synnyttää samanlaista yhteisöllisyyttä ja kuulumisen kokemusta kuin konkreettinen rakennus. (Saastamoinen 2009, 42–43.)

Korkeakoulut ja niiden akateeminen kulttuuri voidaan nähdä yhtenä esimerkkinä konkreettisesta paikallisuudesta, yhteisöllisyyden ja yhteisöön kuulumisen tunteesta. Yliopisto nähdään omana sosiaalisena maailmana, jonka perustana ovat tieteellinen tutkimus ja opetus sekä yliopistolaitoksen pitkä historia. Yliopisto on omanlainen sosiaaliskulttuurinen kokonaisuus, jonka akateeminen maailma sisältää tieteenalat läpäiseviä pitkiä perinteitä ja yhteisesti hyväksyttäviä arvoja ja käytäntöjä, jotka ylläpitävät yliopiston yhteistä tarinaa. Nämä yhteiset elementit korostuvat, kun tehdään vertailua muihin instituutioihin. (Ylijoki 1998, 35–36.) Yliopisto koostuu monenlaisista alakulttuureista ja -yhteisöistä. Tutkijoille ja opettajille keskeisin yhteisö on oma tiedeyhteisö, joka ei välttämättä rajoitu vain yliopiston sisälle, vaan se voi olla myös kansainvälinen. Tiedeyhteisöjen lisäksi yliopiston sisällä on useita oppiaineita ja laitoksia, joilla kaikilla on oma historiansa. Myös hallinnolliset ratkaisut muovaavat ja synnyttävät yhteisöjä. (Repo 2010, 5.)

Kaisa Poutanen ym. (2012) ovat tutkineet opiskelijoiden haasteita yliopistoyhteisöön kiinnittymiselle ja tulosten mukaan opiskelijat kiinnittyvät kohtalaisesti vertaisryhmiin, heikosti opettajiin ja hyvin heikosti tiedeyhteisöön. Opintoihin kiinnittymättömyydellä todettiin olevan yhteys myös opintojen sujumattomuuteen. Yleensä yhteisöön pääseminen on tavoite ja ulkopuolelle jääminen koetaan menetyksenä. Opiskeluyhteisön ominaisuuspiirteisiin kuuluu kuitenkin se, että vertaissuhteet ovat ulkopuolisen ohjaamia, kuten vuosikurssit ja luennot, jolloin yksilö ei itse pääse valitsemaan sitä, keiden kanssa rakentaa yhteisöä. (Pörhölä 2009, 84.) Repo (2010) on tutkinut myös yhteisöllisyyden merkitystä yliopisto-opetuksessa. Elämänvaiheena yliopistossa opiskeleminen voidaan nähdä oppimisprosessina ja olevan osa ihmisen kehitystä. Yliopisto-opintojen aikana yksilöstä kehittyy oman alansa asiantuntija ja tämän kehityksen nähdään liittyvän myös identiteetin kehittymiseen. Akateemisen opiskelun on todettu vaikuttavan opiskelijan käsitteelliseen ajatteluun ja sitä kautta hänen maailmankuvaansa. Akateeminen maailma sisältää kuitenkin omat erityispiirteensä ja norminsa, joista yksi on akateeminen vapauden perinne. Niin opettajat kuin opiskelijatkin pystyvät suunnittelemaan työnsä ja opintoja hyvinkin vapaasti ja jokainen hoitaa vain omat tehtävänsä. Tällainen vapaus

kuitenkin myös haastaa yhteistoiminnallisuutta ja yhteisöön kiinnittymistä. Opintojen sujuvuuden ja opiskelijan hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että opiskelija kiinnittyy opiskeluyhteisöön. Jos opiskelijan kohtaa opinnoissaan vaikeuksia, eikä hän ole kiinnittynyt opiskeluyhteisöön, jää hän vain omien voimavarojensa varaan selvittämään vaikeuksia. (Repo 2010, 31–32, 185.)

Yliopisto yhteisönä ei kuitenkaan ole enää nykypäivänä niin suljettu, kuin se institutiota on aiemmin ollut ja yliopiston yhteiskunnallisen aseman nähdään muuttuneen eliitistä enemmän universaaliksi. Yliopisto on kaikille saatavilla. Kun ikäväestöstä yli 15 prosenttia opiskelee korkeakoulussa, puhutaan massoittuneesta korkeakoulutuksesta. Tämän rajan jälkeen katsotaan, ettei korkeakoulututkinto enää takaa samanlaista etuoikeutettua asemaa yhteiskunnassa ja työmarkkinoilla kuin aiemmin ja kilpailu kiristyy. Universaalista korkeakoulutuksesta puhutaan, kun ikäväestöstä yli puolet opiskelee korkeakoulussa. Suomalaisen korkeakoulutuksen katsotaan massoittuneen 1970-luvulla ja 1990-luvulla siitä on tullut universaalialia. (Ursin ym. 2011, 26–27.)

Yhteiskunnan organisaatiot ja instituutiot muuttavat muotoaan ja sitä myöten myös yhteisöt, muuttuen yhä enemmän avoimiksi. Ihmisten välinen vuorovaikutus lisääntyy teknologian ja globaaliuden myötä, eli ihmissuhteet ovat vaihtuvia ja organisaatiot liikkuvia. (Wittel 2001, 64–65.) Tämä näkyy Repon (2010, 2) mukaan myös yliopistossa, jossa lisääntynyt verkossa ja itsenäisesti tapahtuva opiskelu sekä kasvavat opiskelijamäärät muuttavat perinteisen yliopistoyhteisön mallia. Oppiaine-yhteisöt eivät ole enää pieniä ja tiiviitä yhden tai muutaman professorin ympärille muotoutuneita. Yliopistojen on täytynyt kehittää organisoituneempia ja tietoisempia keinoja hyödyntää opetuksessa niin laitousyhteisön kuin opiskelijoista lähtöisin olevaa vertaistukea. Repon mukaan yhteisöllisyys pitäisi nähdä yliopisto-opetuksen ja -opiskelun lisäksi koko akateemisen toimintakulttuurin voimavarana ja sitä pitäisi osata hyödyntää nimenomaan yliopiston perustetävän eli korkeimman opetuksen kehittämisen hyväksi.

Poutasen ym. (2012) tutkimuksessa opiskelijat toivat esille sosiaaliseen vertaisyyhteisöön kuulumisen eli vuorovaikutuksen samassa elämänvaiheessa olevien kanssa niin yliopistossa kuin sen ulkopuolella. Keskusteluilla opiskeluun ja elämään liittyvistä haasteista samassa elämäntilanteessa olevien kanssa nähtiin olevan vaikutusta kuulumisen tunteen rakentumiseen ja opiskelijayhteisöön integroitumiseen. Kuulumisen tunne raken-

tui useiden kohtaamisien ja yhdessä tekemisen myötä hitaasti pitkällä aikavälillä. Kuulumisen tunteen nähtiin olevan sidoksissa siten myös osallisuuden kokemiseen. (Poutanen ym. 2012, 36.)

Pörhölä (2009) on kehittänyt vertaisyhteisöön kiinnittymisen teorian, jonka avulla hän on pyrkinyt havainnollistamaan erilaisten vertaissuhteiden ja kiusaamissuhteiden merkitystä henkilön hyvinvoinnille sekä kiusattujen että kiusaajien vuorovaikutussuhteissa. Teorian lähtökohtana on oletus, että yksilö kiinnittyy vertaisyhteisöönsä vuorovaikutussuhteiden kautta, jolloin jokaisella yksilön vertaissuhteella on merkitystä siihen, miten hän kiinnittyy vertaisyhteisöönsä. Vertaissuhteilla Pörhölä tarkoittaa niitä vuorovaikutussuhteita, joita nuorella on suunnilleen saman ikäisten ja samalla kehitystasolla olevien kanssa ja vertaisyhteisöllä niiden vertaisten joukkoa, joiden kanssa nuorella on tai voisi olla vuorovaikutussuhde. (Pörhölä 2009, 86.) Pörhölän määritelmä vertaissuhteista mukailee Lehtosen (1990) määritelmää yhteisön määritelmästä. Molemmat katsovat vuorovaikutussuhteiden olevan tärkeä osa yhteisön määritelmää.

Vertaissuhteet nähdään tärkeänä osana yksilön kehitystä ja hyvinvointia, sillä niiden avulla rakennetaan käsitystä itsestään toisiin. Vertaissuhteiden kautta yksilö omaksuu asenteita, arvoja ja normeja harjoittelee vuorovaikutustaitoja. (Pörhölä 2008, 94.) Teoria on alun perin kehitetty lapsuus- ja nuoruusajan vuorovaikutussuhteiden tutkimiseen, mutta teoriaa voidaan Pörhölän mukaan soveltaa myös työelämään (Pörhölä 2009, 86). Katson, että teoriaa voi hyödyntää myös korkeakouluopiskelijoiden yhteisöön kiinnittymisen ja yliopistossa tapahtuvan kiusaamisen tutkimiseen. Voidaan olettaa, että korkeakoulukiusaamista kokenut opiskelija ei välttämättä ole kiinnittynyt omaan korkeakoulu-yhteisöönsä, minkä vuoksi hänellä ei ole vertaissuhteita. Vertaissuhteilla on myös korkeakoulussa tärkeä merkitys, kun opiskelijat etsivät omaa suuntaansa kohti työelämää. Vaikeudet opintojen aikaisissa vertaissuhteissa voivat tulevaisuudessa näkyä myös vaikeutena kiinnittyä työelämän vertaisyhteisöihin, kuten Pörhölä (2009) on todennut. Tätä ajatusta tukee myös Elina Lavikaisen (2010, 116) raportti Otuksen teettämästä tutkimuksesta ammattikorkeakouluopiskelijoiden koulutuspoluista, koulutuksen laadusta ja opiskelukyvystä. Tuloksien mukaan kiusaamiskokemukset ovat yhteydessä opiskelukyvyyteen vertaisyhteisöihin kiinnittymiseen myös ammattikorkeakouluopinnoissa. Tutkimuksen mukaan vastaajien opiskelukyky oli sitä heikompi, mitä enemmän opiskelija oli kokenut kiu-

saamista. Kiusaamisen koettiin vaikuttavan negatiivisesti sosiaaliseen opiskeluympäristöön, minkä vuoksi Lavikainen (2010) tuli Pörhölän (2009) teoriaa mukaillen myös siihen johtopäätökseen, että kiusaamisen kokemukset vaikeuttavat opiskelijayhteisöön sisään pääsemistä.

Kiusaamisen lisäksi syrjäytyminen opinnoista tai yhteisöstä ei ole vieras käsite korkeakouluopiskelijoille. Korkeakouluopiskelijoiden syrjäytymiseen ilmiönä on ryhdytty kiinnittämään enemmän huomiota ja aihe on ollut esillä myös korkeakoulupoliittisessa puheessa, kun huomio on kiinnittynyt opintojen pitkittymiseen, alanvaihtoihin ja opintojen keskeyttämiseen. Korkeakoulutuksesta syrjäytyminen sisältää yhteisenä tekijänä elämänhallinnan heikkenemisen, vaikka käsite muuten ei ole yksiselitteinen. Koulutuspolitiikan näkökulmasta katsottuna syrjäytymisen syinä nähdään muun muassa lisääntyneet opiskelijamäärät ja korkeakoulujärjestelmän yhdenmukaistamissuunnitelmat, jotka haastavat tasavertaisen mahdollisuuden osallistua korkeakoulutukseen. Myös yhteiskunnan vaatimukset nopeasta valmistumisesta ja työelämään siirtymisestä nähdään syrjäytymisen riskitekijöinä. (Ursin ym. 2011, 19–21.)

Jennifer Case (2008) on tutkinut opinnoista syrjäytymistä opiskelijälähtöisestä näkökulmasta. Myös korkeakouluyhteisöllä nähdään olevan suuri merkitys opiskelijan kiinnittymiselle yhteisöön ja varsinkin opintoihin. Sosiokulttuurisesta näkökulmasta opintoihin kiinnittymisen vahvuuteen vaikuttavat tekijät, joiden varassa opiskelija on ensin ottanut opiskelupaikan vastaan, ja hänen ensikokemuksensa korkeakouluyhteisöön sisälle astumisesta. Samaan tulokseen on tullut Niina Junntila (2010, 13–14) väitöskirjassaan, jossa hän on tutkinut lasten ja nuorten yksinäisyyttä. Tuloksien mukaan nuorella ilmeni yksinäisyyttä, jos ensimmäisen puolen vuoden aikana yläkouluun siirtymisestä tämä jäi ilman kaveri- tai ystävyysuhteita. Myös Nyyti ry:n teettämät kyselyt korkeakouluopiskelijoiden opintojen alkuvaiheen kokemuksista kertovat samaa.

Opintojen ensimmäiset päivät ja viikot koetaan tärkeiksi hetkiksi uusiin ihmisiin ja yhteisöön tutustumisen ja yhteisön kuulumisen tunteen syntymisen onnistumisen suhteen. Yliopiston akateemisen vapauden, itsenäisen opiskelun ja massaluentojen nähdään heikentävän ihmisiin tutustumista ja ryhmäytymistä. (Savolainen ym. 2016, 13.) Otuksen teettämä tutkimus toi myös esille samanlaisia tuloksia ryhmän ulkopuolelle jäämisen ja

opintojen aloituksen yhteydestä. Opintojen alkuvaihe koettiin tärkeäksi myös ammatti-korkeakoulussa ja alkuvaiheen poissaolot nähtiin vaikeuttavan myöhempää ryhmäyty-mistä. (Lavikainen 2010, 119.)

Kouluissa luokka tai vuosikurssi on ulkoapäin määritelty ryhmä, jonka jäsenet eivät vält-tämättä hakeutuisi toistensa seuraan, jos saisivat itse valita. Tästä johtuen isompien ryh-mien sisälle alkaa muodostumaan pienryhmiä, joiden jäsenet tulevat ryhmän jäseniksi vapaaehtoisesti ja omasta tahdostaan. (Pörhölä 2007, 8.) Näihin ryhmiin valikoituu ih-misiä, joilla on samankaltainen arvomaailma ja yhteensopivat ajattelutavat. Ryhmän jä-senet täydentävät toisiaan ja heidän vuorovaikutuksensa keskenään on toimivaa. Ryh-män jäsenillä on rooleja, jotka muotoutuvat heidän persooniensa ja taitojensa mukaan ja joita ryhmä tarvitsee toimiakseen. Kun ryhmä on toiminnallisesti hyvä, se sulkee ra-jansa eikä välttämättä ota enää uusia jäseniä. (Pörhölä 2006, 13–15.) Tällainen ryhmäy-tymisen määritelmä vahvistaa uusien opiskelijoiden syksyn orientaatioajan tärkeyttä.

Suomalaisissa yliopistoissa perinteenä on ollut tarjota tuutoriryhmätoimintaa, joka tu-kee opintojen alussa olevia luomaan verkostoja ja yhteisöjä. Myös opiskelijajärjestöt huolehtivat monipuolisesta vertaistukitoiminnasta. Tällainen toiminta on kuitenkin suunnattu yleensä perustutkinto-opiskelijoille ja esimerkiksi avoimen yliopiston opiske-lijat kokevat jäävänsä helpommin yliopistoyhteisön ulkopuolelle. (Repo 2010, 184.) Yli-opistojen haasteena onkin huomioida kaikki sen alla olevat erilaiset toimijat ja saada heidät osaksi yliopistoyhteisöä myös tunnetasolla heti opintojen alkutaipaleella.

3.3 Opiskelijajärjestöt

Yliopistolain (558/2009) neljäs pykälä määrittelee, että yliopistoyhteisöön kuuluvat yli-opiston opetus- ja tutkimushenkilöt, muu henkilöstö ja opiskelijat. Yliopistoyhteisö on siten kohtalaisen suuri ja ennalta määritelty. Korkeakouluopiskelijoiden, varsinkin yli-opistossa opiskelevien, arkeen kuuluvat lisäksi erilaiset järjestöt ja yhteisöt. Yliopisto ja ammattikorkeakoulu eroavat toisistaan erityispiirteidensä, kulttuurin ja vaatimuksien li-säksi myös järjestötoiminnan osalta. Suomessa on 14 yliopistoa, ja niillä kaikilla on yli-opistolain (46§) määrittelemä ylioppilaskunta. Yliopistossa opiskelevat kuuluvat auto-

maattisesti oman yliopistonsa ylioppilaskuntaan. Ylioppilaskunta on yliopistosta riippumaton ja sillä on yliopistolain edellyttämiä tehtäviä, kuten opiskelijajäsenten nimeäminen yliopiston hallinnollisiin toimielimiin sekä automaatiojäsenyys. Ammattikorkeakouluissa vastaavat ovat opiskelijakunnat, mutta heillä ei esimerkiksi ole automaatiojäsenyyttä (Ammattikorkeakoululaki 41§).

Ylioppilaskunnan ja ennalta määrättyjen kurssiryhmien lisäksi yleisimmät yhteisöt ovat useat erilaiset vapaaehtoiset opiskelijajärjestöt. Opiskelijajärjestöistä yleisimmät osallistumisen muodot yliopistossa ovat ainejärjestö, tiedekuntajärjestö ja kilta. Ainejärjestö koostuu saman pääaineen tai tiedekunnan opiskelijoista. Korkeakouluissa toimii myös esimerkiksi osakuntia, yhteiskunnallisia ja poliittisia sekä uskonnollisia järjestöjä, mutta näihin osallistuminen on Suomen korkeakouluissa vähäisempää muihin järjestöihin verrattuna. Suomessa opiskelijajärjestötoimintaan aktiivisesti osallistuminen on selkeästi yleisempää yliopistossa kuin ammattikorkeakoulussa. Yliopisto-opiskelijoista aktiivisia järjestötoimijoita on noin 20 % ja ammattikorkeakoulussa vain 6 % opiskelijoista määrittelee selvitysten mukaan itsensä aktiiviseksi järjestötoimijaksi. (Saari & Kettunen 2013, 44–45.) Suomessa on tähän mennessä tutkittu kohtalaisen vähän yliopistojen opiskelijajärjestötoimintaa. Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus on Opiskelijabarometritutkimuksien (ks. Saari & Kettunen 2013; Villa 2016) kautta tehnyt korkeakoulujen järjestötoiminnasta erilaisia tutkimuksia sekä raportteja. Liisa Ansalan (2017) väitöskirja antaa myös tuoretta näkökulmaa opiskelijajärjestötoiminnan kautta syntyvistä kokemuksista ja koetuista hyödyistä.

YTHS:n terveystutkimuksen mukaan yliopisto-opiskelijoiden kokemukset opiskeluryhmään kuulumisesta ovat yleistyneet vuodesta 2000, jolloin hieman alle 50 % koki kuuluvansa opiskeluryhmään. Vuonna 2012 (N=2425) vastaava osuus oli 65 % ja 27 % koki, ettei kuulu opiskelijaryhmään. (Kunttu & Pesonen 2013, 7, 89.) Vuoden 2016 kyselyssä (N=1849) osuudet olivat jo 70 % ja 22 %. Ryhmään kuulumisen tunne oli yleisintä alle 25-vuotiailla. Kyselyssä ryhmäksi määriteltiin esimerkiksi vuosikurssi, laitos, graduryhmä ja ainejärjestö. (Kunttu ym. 2017, 79.)

Vuoden 2012 Opiskelijabarometriin vastanneista yliopisto-opiskelijoista (N=1580) 26 % katsoi kuuluvansa oman alansa opiskelijoiden yhteisöön paljon tai erittäin paljon ja vain 8 % kyselyyn vastanneista ei kokenut kuuluvansa opiskelijayhteisöön lainkaan. (Saari & Kettunen 2013, 43.) Vuonna 2014 yliopisto-opiskelijoista (N=4485) 25 % koki kuuluvansa

oman alansa opiskelijoiden yhteisöön paljon tai erittäin paljon ja 7 % ei kokenut kuuluvansa lainkaan. (Villa 2016, 47). YTHS:n terveystutkimuksen ja Otuksen Opiskelijabarometrin vastaajamäärät eroavat toisistaan, mutta molemmissa kyselyissä on todettu opiskelijayhteisöön kuulumisen tunteen lisääntyneen tai pysyneen suurin piirtein samana vuosien aikana.

Yliopiston sisäisten opiskelijajärjestöjen yksi olennaisimmista tehtävistä on opiskelijayhteisön luominen ja sitä kautta opiskelijoiden syrjäytymisen ja yksinäisyyden ehkäiseminen. Vuoden 2012 Opiskelijabarometrin mukaan 11 % yliopisto-opiskelijoista on yhden tai useamman opiskelijajärjestön hallituksessa, ja 10 % on muuten erittäin aktiivisesti mukana järjestön toiminnassa. Yliopisto-opiskelijoista 34 % ilmoitti, ettei ole lainkaan mukana opiskelijajärjestöjen toiminnassa (Saari & Kettunen 2013, 44.) Aktiivisuusprosentit opiskelijajärjestötoimintaan olivat pysyneet samanlaisina vuoden 2014 kyselyn tuloksissa (Villa 2016, 48).

Ansala (2017) tutki väitöskirjassaan järjestöaktiiveja yliopisto-opiskelijoita ja hän luokiteli mukaan tulon syyt ja motivaatiotekijät viiteen kategoriaan, jotka olivat sosiaaliset merkitykset, osallisuus ja vaikuttamisen halu, järjestöaktiivisuuden antaman kokemuksen ja hyödyn arvostus, oma elämäntapa ja sattumat. Järjestötoiminnan nähdään kehittävän kommunikaatio- ja yhteistyötaitoja, päätöksentekoa ja poliittista osallistumista sekä monipuolisia käytännön taitoja. Ansalan tutkimuksen mukaan järjestötoiminta ja sen haasteista selviytyminen kasvattaa toimijan itsetuntoa ja minäpystyvyyden tunnetta sekä kertoo olemassa olevista positiivista voimavaroista ja niiden kehittymisestä. Järjestötoiminnan on kuvattu lisäävän opiskelumotivaatiota ja sitä kautta edistävän opintoja. Myös työnhakuun järjestötoiminnalla nähtiin olevan positiivinen ja edistävä vaikutus toiminnan kautta syntyneiden sosiaalisten verkostojen vuoksi. (Ansala 2017, 8-9.)

Opiskelijajärjestöt nähdään tärkeinä opiskelijoiden hyvinvointiin vaikuttavina toimijoina ja sosiaalisen kanssakäymisen osa-alueena (Saari & Kettunen 2013, 44). Konkreettisen toiminnan ja kokemusten lisäksi opiskelijoille syntyy mahdollisuus sosiaalisten verkostojen solmimiseen sekä yhteenkuuluvuuden ja yhteisöllisyyden kokemiseen. Anneli Pohjola (2015) on samaa mieltä yhteisöjen merkityksellisyydestä yksilöiden hyvinvoinnille. Pohjolan mukaan yhteisöllisyyttä tutkittaessa on keskitytty liikaa syrjäytymisen käsitteeseen, kun huomio pitäisi kääntää inklusiivisten, mukaan ottavien ja kiinnostavien suhteiden

den merkitykseen yhteiskunnassa. Yhteisöt voivat toimia merkityksellisenä tekijänä sosiaaliin toimintaympäristöihin kiinnittymiselle. Yhteisöt luovat omalta osaltaan kiinnittävää yhteisöllisyyttä ja ne sisältävät osallisuuden ja vaikuttamisen areenoita. Nykypäivänä myös sosiaalisen median merkitys yhteisöllisyyden muodostajana on vahvistunut, mikä pitäisi osata huomioida paremmin. (Pohjola 2015, 18.)

Järjestötoiminnassa korostuvat sosiaaliset suhteet ja Ansalan (2017) mukaan yliopistojen pitäisi kannustaa opiskelijoita enemmän järjestötoimintaan. Korkeakoulujen opetuksessa tulisi korostaa opiskelijoiden vaikuttamismahdollisuuksia, yhteenkuuluvuutta ja yksilöiden arvostusta yhteisössä (Kilpikivi ym. 2011, 61). Yliopistojen kiristyneet vaatimukset valmistumisesta ja yksilöllisyyden korostaminen näyttävät kuitenkin tuovan oman haasteensa järjestötoiminnan ja erilaisten yhteisöjen korostamiseen yliopistossa ja opinnoissa, vaikka niiden onkin todettu vaikuttavan opiskelijoiden hyvinvointiin positiivisesti.

4 Tutkimuksen toteutus

4.1 Tutkimuskysymys

Tutkimusongelman määrittely ja rajaaminen ovat tutkimuksen onnistumisen kannalta oleellinen tehtävä, sillä ne ohjaavat koko tutkimusprosessia ja ilman ongelmaa ei voida tehdä tieteellistä tutkimusta. Tieteellinen tutkimus tarvitsee aina rajauksia, jotta tuloksista ei tule liian laajoja ja pinnallisia. Rajaaminen myös helpottaa ilmiön hallintaa ja selityksien löytymistä. Rajaamalla ja tutkimusongelmaa täsmentämällä määritellään tutkimuksen suunta ja paikka sekä tehdään työn toteuttamisesta mahdollinen. (Kananen 2014, 32–33.)

Tutkimusongelma tulee muuttua tutkimuskysymyksiä ja niitä voi olla yksi tai useampi. Näihin kysymyksiin haetaan vastaus kerätyllä aineistolla ja ne linkitetään tutkimusongelmaan. (Kananen 2017, 183.) Tässä tutkimuksessa olen kiinnostunut korkeakoulukiusaamisesta ilmiönä ja sen yhteydestä yhteisöllisyyteen. Aineistona käytän Lapin yliopiston opiskelijoille tehdyn kyselyn kautta saatua avovastauksista koostuvaa aineistoa.

Olen täsmentänyt tutkimusongelmani kysymykseen ”Miten korkeakouluopiskelijat kokevat kiusaamisen ja mikä on sen yhteys yhteisöllisyyden tunteeseen ja muodostumiseen?” Pyrin löytämään tähän vastauksen selvittämällä miten opiskelijat kuvaavat kiusaamista ja yhteisöllisyyttä, missä kiusaamista on koettu tai havaittu ja mitkä tekijät nähdään tärkeinä yhteisöllisyyden muodostumisessa.

4.2 Sähköinen kysely aineiston keruumuotona

Verkkokyselyt ovat viime vuosien aikana lisääntyneet erityisesti niiden mahdollistaman laajan otannan sekä edullisen ja nopean toteutuksen vuoksi (Ronkainen ym. 2008a, 31). Tutkimusaluetta voi laajentaa, koska tutkijan ei tarvitse matkustaa haastatteluja varten. Sähköisessä lomakkeessa vastauksien pituutta ei tarvitse rajata, mikä antaa mahdollisuuden hyvinkin pitkille ja yksityiskohtaisille vastauksille. Tämän päivän korkeakouluopiskelijat ovat tottuneita tietokoneen käyttäjiä ja koneella jaksetaan kirjoittaa pidempiä ja yksityiskohtaisempia vastauksia kuin käsin. Sähköisessä muodossa toteutettu kysely myös lisää aineiston luotettavuutta, sillä valmis sähköinen muoto poistaa tutkijalta

litteroinnin vaiheen ja sitä kautta vähentää kirjoitusvirheitä vastauksista. Sähköinen versio on myös edullisempi ja se voi tavoittaa paperista versiota vielä laajemman vastaajakunnan, mikä voi tehdä kyselystä aineistollisesti laajan. (Ronkainen ym. 2008b, 22–23.)

Kyselylomakkeessa voidaan kysyä asioita usealla eri tavalla, käyttäen esimerkiksi avoimia kysymyksiä, poissulkevia kysymyksiä, jotka sallivat vain yhden vastausvaihtoehdon valinnan, monivalintakysymyksiä, jotka sallivat yhden tai useamman vastausvalinnan, tai järjestysasteikkoisia kysymyksiä. Myös ”muu, mikä?” – vastausvaihtoehtoa käytetään, jolloin vastaaja voi halutessaan täydentää omaa vastaustaan. Avoimen vastauksen sallivia kysymyksiä käytetään varsinkin silloin, kun tutkitusta aiheesta on paljon ristiriitaisia mielipiteitä tai ilmiö on moniselitteinen. Kiusaamisen on todettu olevan subjektiivinen kokemus, minkä vuoksi avokysymyksien vastausten analysointi tässä tutkimuksessa on perusteltua. Avoimiin kysymyksiin jätetään kuitenkin helpommin myös vastaamatta tai ne eivät suoraan vastaa kysyttyyn kysymykseen, jos kysymys on ymmärretty väärin, jolloin aineisto voi jäädä käyttämättä. Kysymysten asettelussa ja muotoilussa täytyy olla huolellinen, sillä niillä voi olla ratkaiseva vaikutus tutkimuksen onnistumiselle. Kysymysten ja niiden vastausvaihtoehtojen pitää olla sellaisia, ettei vastaajan tarvitse miettiä, mitä kysymyksellä haetaan takaa tai onko hän vastannut siihen oikein. Eniten virheitä ja väärinymmärryksiä aiheuttaa juuri kysymysten muotoilu, jos vastaaja ei ajattele asiasta samalla lailla kuin tutkija on ne tarkoittanut. (Ronkainen ym. 2008a, 33–34, 36–37.)

Tässä tutkimuksessa käytetään valmista aineistoa, jonka keruumenetelmänä on käytetty sähköisessä muodossa olevaa kyselyä. Lapin yliopiston ylioppilaskunta teetti opiskelijoille keväällä 2017 *Vuorovaikutus ja yhteisöllisyys Lapin yliopistossa* -kyselyn (Liite 1), jonka tarkoituksena oli selvittää yhteisöllisyyden rakentumista Lapin yliopistossa ja paikantaa kiusaamista ilmiönä. Kyselyyn vastasi 267 opiskelijaa, mikä on Lapin yliopiston kokoiselle yliopistolle hyvä vastausmäärä (syksyllä 2018 noin 4400 perus- ja jatko-opiskelijaa, lähde: Lapin yliopisto). Kyselyn tuloksia on tarkoitus hyödyntää ylioppilaskunnan toiminnan kehittämisessä ja aineiston pohjalta on tähän mennessä valmistunut ainakin yksi pro gradu -tutkimus.

Kysely koostui yhteensä 22 kysymyksestä, jotka sisälsivät strukturoituja monivalintakysymyksiä, järjestysasteikkoisia kysymyksiä ja avoimia kysymyksiä. Ensimmäiset kuusi kysymystä koskivat vastaajan taustatietoja. Loput kysymykset jakautuivat yhteisöllisyys-

teeman ja kiusaaminen-teeman alle. Kysely oli kysymyksien asettelultaan monipuolinen ja avokysymykset oli muotoiltu niin, että vastaajat pystyivät kertomaan mahdollisimman vapaasti omista kokemuksistaan. Kysely julkaistiin suomenkielisenä Webropol-verkkokyselylomakkeen kautta ja linkkiä kyselyyn jaettiin sosiaalisessa mediassa muun muassa LYY:n ja ainejärjestöjen hallitusten kautta. Sähköpostilistojen kautta jaettuna on haluttu varmistua siitä, että vastaajat eivät ole ketä tahansa vaan nimenomaan Lapin yliopiston opiskelijoita. Vastaaminen oli kaikille vapaaehtoista ja lisätietoa kyselystä sai LYY:n edunvalvonta-asiantuntijalta. Ainejärjestöt lähettivät linkkiä omille jäsenilleen sähköpostilistojen kautta ja vastausaikaa kyselyyn oli noin kolme viikkoa. Sähköisen linkin kautta tutkija ei kuitenkaan voi tietää, millä logiikalla vastaajat ovat valikoituneet, sillä vastaaminen on perustunut ihmisten omaan haluun vastata kyselyyn (Ronkainen 2008, 72). Tällainen vapaaehtoisuus siten myös valikoi vastaajia sen mukaan, kuinka mielenkiintoisena tai tärkeänä vastaajat pitävät kyselyä, aihetta tai sen tekijää. Facebookin kautta jaettuun kyselylinkkiin on voinut vastata joku muukin kuin Lapin yliopiston opiskelija, mutta suurin osa Facebookin alla olevista opiskelijoiden ryhmistä on suljettuja ja tarkoitettu vain kyseistä alaa opiskeleville, joten en usko tämän vaikuttaneen vastaajaryhmään.

4.3 Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysin toteutus

Tutkimusongelma ohjaa tutkimusmenetelmiä koskevia valintoja tutkimuksen alkumetreiltä lähtien. Valinnat vaikuttavat siihen, millaista tietoa tutkimus lopulta tuottaa eli menetelmälliset valinnat ja tutkimuksen ongelmanasettelu kulkevat rinnakkain koko tutkimuksen ajan. Valittu aineistonkeruumenetelmä rajaa analysoinnin mahdollisuuksia, minkä vuoksi menetelmän valinnan tulee sopia valitun aineiston tarkasteluun. (Ronkainen 2011, 45–46.) Teen tutkimukseni laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Aineiston analysointimenetelmänä käytän teoriaohjaavaa sisällönanalyysia, jota voidaan perusanalyysimenetelmänä käyttää kaikissa laadullisissa tutkimuksissa. Laadullinen analyysi jaetaan yleisesti aineistolähtöiseen eli induktiiviseen sekä teorialähtöiseen eli deduktiiviseen analyysiin. Aineistolähtöinen analyysi tulkitsee aineistoa yksittäisestä yleiseen ja teorialähtöinen yleisestä yksittäiseen. Kolmas käytetty tieteellisen päättelyn logiikka on abduktiivinen eli teoriaohjaava analyysi. (Tuomi & Sarajarvi 2018, 103, 107–110.)

Valitsin teoriaohjaavan sisällönanalyysin, sillä siinä teoria tai käsite toimii apuna viitekehystenä, mutta analyysi ei suoraan pohjaudu siihen. Aikaisempi tieto ohjaa ja auttaa analyysin tekemisessä mahdollistaen uusien ajatuksien syntymisen. Lähtökohdiltaan teoriaohjaava analyysi on aineistolähtöinen ja analyysin alkuvaiheet abstrahointiin saakka ovat samanlaiset aineistolähtöisen analyysin kanssa. Lopuksi mukaan otetaan myös valittu viitekehys, jonka kautta tuloksia voidaan tarkastella. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 109–111.) Tässä tutkimuksessa käsitteellisenä viitekehystenä toimii yhteisöllisyys. Tarkoitus on rakentaa kuvaa korkeakoulukiusaamisesta ja löytää aineistosta kiusaamisen ilmiöitä, jotka haastavat yhteisöllisyyden, eli aineistoa analysoidessa pohjaan tulkittaa yhteisöllisyyteen viitekehystenä. Näin ollen täysin aineistolähtöinen sisällönanalyysi ei ollut relevantti valinta analyysimenetelmäksi.

Sisällönanalyysissa tutkimusaineistosta pyritään erottelamaan samanlaisuuksia ja erilaisuuksia (Tuomi & Sarajärvi 2018, 107). Sisällönanalyysi on tekstianalyysia, jossa etsitään merkityksiä. Sen avulla voidaan analysoida dokumentteja, kuten artikkeleita ja haastatteluita systemaattisesti ja objektiivisesti ja sen avulla pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä sanallinen kuvaus tiivistettynä ja yleisessä muodossa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117.) Eli tässäkin tapauksessa sisällönanalyysi sopii tämän tutkimuksen tarpeisiin.

Alla on esitelty analysoinnin vaiheet. Koska minulla oli aineisto valmiina sähköisessä muodossa, sitä ei tarvinnut kirjoittaa puhtaaksi tai litteroida, mikä vaiheena on yleensä aivan ensimmäinen (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123).

1. Aineiston lukeminen ja sisältöön perehtyminen
2. Aineiston redusointi eli pelkistettyjen ilmaisujen etsiminen ja alleviivaaminen
3. Pelkistettyjen ilmaisujen listaaminen sekä samankaltaisuuksien ja erilaisuuksien etsiminen
4. Klusterointi eli pelkistettyjen ilmaisujen ryhmittely
5. Alaluokkinen muodostaminen ryhmistä
6. Abstrahointi eli alaluokkinen yhdistäminen yläluokiksi, käyttäen ennalta tiedettyjä teoreettisia käsitteitä
7. Yläluokkia yhdistävän tekijän muodostaminen.

(Tuomi & Sarajärvi 2018, 122–125.)

Käsittelin kiusaamista ja yhteisöllisyyttä koskevat aineistot erikseen asetettujen tutkimuskysymyksien mukaisesti. Tein analysoinnin vaiheet kahdesti, mikä lisäsi työn ja käytettävän ajan määrää.

Tutkijana tiedostan, että valmiista aineistosta johtuen voin joutua muotoilemaan tutkimuskysymyksiäni uudelleen, jos aineisto ei vastaa esitettyihin kysymyksiin. Laadullisessa tutkimuksessa on kuitenkin mahdollista luova soveltaminen ja tehtävänasettelun uudelleenmuotoilu työn myöhemmissäkin vaiheissa, jolloin tutkija saa niin sanotusti lisää aikaa lukea, syventyä aineistoon, tehdä muistiinpanoja ja selkeyttää ajatuksia. Varhaisessa vaiheessa lukkoon lyöty tehtävänasettelu voi olla jopa haitaksi laadullisen tutkimuksen toteutumiselle. (Hakala 2015, 23.)

Keskityn tässä tutkimuksessa avovastauksien analysoimiseen käyttäen myös muutamien strukturoitujen kysymyksien tuloksia avovastauksia tukevana aineistona. Avokysymyksien ja strukturoitujen kysymyksien käyttö analyysin teossa samanaikaisesti antaa vastauksille syvyyttä ja uusia merkityksiä (Ronkainen ym. 2008a, 37). Ilmoitan vastaajamäärän aina tällaisten kysymyksien kohdalla. Kysymyksiä, joissa oli ainoastaan avovastausmahdollisuus, oli kyselyssä yhteensä seitsemän (Liite 1, kysymykset 10, 11, 12, 15, 17, 21, 22). Yhteensä avovastauksia, joita tutkimuksessa käytiin läpi, oli 828 kappaletta. Eniten avovastauksia yhteen kysymykseen oli annettu 169, vähiten 45 kappaletta. Keskimäärin avovastauksia oli kysymystä kohden 118 kappaletta. Avovastauksien pituudet vaihtelivat yhdestä sanasta yli kymmenen lauseen pituisiin vastauksiin. Seuraavaksi kuvaan analysoinnin vaiheiden tekoa tarkemmin.

Aloitin perehtymisen aineistoon lukemalla vastaukset ensin kerran vain läpi tekemättä mitään merkintöjä. Oma alkuolettamus oli, että esimerkiksi kiusaamista tapahtuu myös Lapin yliopistossa ja tällainen tunne minulle jäi myös jo ensimmäisen lukukerran jälkeen. Tulostin vastaukset useampana kappaleena kysymyksittäin paperille. Yhteen versioon otin avuksi kolme väritussia yliväiväisten vastauksia sen mukaan, oliko vastaus mielestäni negatiivinen, positiivinen vai neutraali. Esimerkiksi yhteisöllisyyttä käsittelevässä aineistossa erottelin värien avulla yhteisöllisyyttä vahvistavat ja heikentävät tekijät, jolloin sain alkukäsityksen vastauksien luonteesta.

Seuraavaksi siirryin aineiston redusointiin eli pelkistämiseen, jolloin merkitsin alleviivamalla tekstistä tutkimuskysymyksien kannalta oleellisia ja tärkeitä asioita sekä toistuvia

ilmaisuja. Merkitsin myös sellaisia vastauksia, jotka olivat olleet itselle yllättäviä tai halusin myöhemmin tarkastella asiaa enemmän. Kirjoitin tutkimuskysymykset jokaisen omalle paperille ja kiinnitin ne seinälle. Jatkoin vastausten pelkistämistä ja nostin sieltä sopivan otsikon alle usein toistuvia lauseita, sanoja, mielipiteitä ja kokemuksia. Vaikka vastaukset oli tulostettu kysymyksittäin, poimin tutkimuskysymyksiin vastauksia usean kysymyksen alta, sillä kyselyn kysymykset poikkeavat omista tutkimuskysymyksistä ja moni vastaaja oli esimerkiksi kertonut kiusaamisen kokemuksista yhteisöllisyyttä koskevassa kysymyksessä. Tässä vaiheessa myös poistin vastauksista sellaiset, joissa oli vähänkään tunnistettavia henkilötietoja tai joissa viitattiin selkeästi johonkin tiettyyn kiusaamistapahtumaan. Muodostin alkuperäisilmaisuista ja niistä johdetuista pelkistetyistä ilmaisuista taulukot, jotka esitän tarkemmin luvussa 5.

Seuraavaksi tein klusteroinnin eli ryhmittelin pelkistettyjä ilmaisuja samankaltaisten joukkoon. Ryhmittelyssä aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Käsitteet, jotka kuvaavat samaa ilmiötä, ryhmitellään ja yhdistetään eri luokiksi muodostaen alaluokkia. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 124.) Ryhmittelyä seuraa abstrahointi eli käsitteellistäminen ja tässä tuli teoriaohjaavan analyysin ero aineistolähtöiseen analyysiin.

Ennen kuin aloitin kiusaamista koskevan aineiston klusteroinnin, katsoin tarpeelliseksi pelkistää kysymyksen 16 vastausvaihtoehtoja analysoinnin auki kirjoittamisen helpottamiseksi. Kysymys ”Missä kiusaamista yleensä tapahtuu?” (Liite 1, kysymys 16) antoi vaihtoehdoksi usean kiusaamisen paikan. Jaottelin vaihtoehdot kolmeen eri ryhmään: opiskelijajärjestön järjestämät tapahtumat, sosiaalinen media ja yliopisto fyysisenä paikkana (taulukko 1).

Taulukko 1 Kiusaamisen tapahtumapaikat

Annetut vaihtoehdot:	Tehty jaottelu kolmeen ryhmään:
Sitsit	opiskelijajärjestön järjestämä tapahtuma
Vuosijuhlat	
Urheilutapahtumat	
Vapaa-ajan tapahtumat	
Haalaribileet	
Rastikilpailut	
Ryhmäkeskustelut	Sosiaalinen media
Sosiaalinen media	
Nettikeskustelut	
Ruoka- ja kahvitauot	Yliopisto fyysisenä paikkana
Luennot	
Pienryhmätyöskentely	

Jaottelu auttaa vastausten analysoinnissa ja esille tuomisessa. Myöhemmässä analysointivaiheessa tarkoitan esimerkiksi sosiaalisella medially myös ryhmä- ja nettikeskusteluja, ellen erikseen katso tarpeelliseksi mainita jotain yksittäistä tapahtumaa tai kiusaamisen paikkaa. Myös monessa vastauksessa puhutaan esimerkiksi vain sosiaalisesta mediasta, mutta uskon että vastauksissa sosiaalisella medially on tarkoitettu kaikkea siellä tapahtuvaa kiusaamista. Tekstissä esiintyvät lainaukset ovat aineistosta, niitä ei ole muokattu olleenkaan ja kirjoitusvirheet on jätetty näkyviin. Lainauksia on voitu lyhentää, jos osa vastauksesta ei ole sopinut aiheeseen, johon lainaus on liitetty. Tekstin poijättämisellä ei ole ollut merkitystä vastauksen luonteeseen. Kohdat, joista tekstiä on jätetty pois, on merkitty hakasulkeilla.

4.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen tie tutkimussuunnitelmasta valmiiksi työksi on pitkä ja eettiset kysymykset kulkevat mukana koko tämän pitkän tien. Tutkijan tulee aina noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä, joka tarkoittaa eettisesti vastuullisten ja oikeiden toimintatapojen nou-

dattamista ja edistämistä tutkimustoiminnassa. Olen tutustunut Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) määrittämiin hyvän tieteellisen käytännön ohjeistuksiin ja sitoudun tässä tutkimuksessa niitä noudattamaan. Tutkijan eettiset ratkaisut ja tutkimuksen uskottavuus kulkevat käsi kädessä. Hyvä tieteellinen käytäntö sisältää niiden toimintatapojen noudattamista, jotka on tiedeyhteisössä yhteisesti tunnustettu, kuten esimerkiksi rehellisyyden, yleisen huolellisuuden, tulosten tallentamisen ja tutkimuksen arvioinnin. Tutkijat käyttävät vain tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointikeinoja, jotka ovat myös eettisesti kestäviä. Myös muiden tutkijoiden töiden ja saavutusten asianmukainen kunnioittaminen kuuluu hyvään tieteelliseen käytäntöön. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta; Tuomi & Sarajärvi 2018, 150.)

Tieteen etiikka sisältää peruskysymykset, joita jokaisen laadullista tutkimusta tekevän tutkijan pitäisi pohtia koko tutkimusprosessin ajan. Ensimmäinen on kysymys hyvästä tutkimuksesta ja millaista se on. Toisena tutkijan tulee miettiä, mitä hän tutkii eli mitkä ovat tutkimusaiheet, sekä pohtia, onko tiedonjano hyväksyttävää ja millaisia tutkimustuloksia tutkija saa tavoitella. Millaisia keinoja tutkija saa käyttää tulosten hankkimisessa? Laadullisen tutkimuksen tulee täyttää tieteen eetoksen neljä perusnormia, jotka ovat universalismi eli tulosten yleispätevyys, tieteellinen kommunismi eli tulosten tulee olla tiedeyhteisölle vapaasti käytettäviä, puolueettomuus eli tutkimusta tehdään epäitsekkäistä syistä ja järjestelmällinen kritiikki eli tiedeyhteisön tekemä kyseenalaistaminen tuloksista, ennen kuin niitä voidaan pitää tieteellisesti luotettavina. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 148–149.)

Tutkimuksissa käytettyjen aineistojen peruskriteeri on luotettavuus, jota arvioidaan tiedeyhteisössä kahdella erilaisella tavalla: aineiston sisäisellä ja ulkoisella luotettavuudella. Aineiston sisäinen luotettavuus kertoo, kuinka hyvin kootut tiedot kuvaavat juuri niitä asioita ja sitä ilmiötä, johon tutkijan on tarkoitus perehtyä. Ulkoinen luotettavuus liittyy tietojen yleistettävyyteen eli voiko saatujen tietojen pohjalta tehdä yleisiä päätelmiä ilmiöstä. Luotettavuutta mietittäessä sisäinen luotettavuus nähdään tärkeämpänä, sillä ilman sitä ei ulkoisella luotettavuudella ole juuri merkitystä. (Hakala 2015, 23–24.) Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan tarkastella luotettavuuskriteerien avulla. Saatu informaatio ja aineisto tulee voida vahvistaa eli esimerkiksi haastateltava

lukee hänestä kirjoitetun aineiston ja vahvistaa sen todeksi. Kyselytutkimuksessa tällainen voi kuitenkin olla on jopa mahdotonta, jos kysely on toteutettu sähköisesti. Luotettavuutta voidaan lisätä myös keräämällä tietoa eri lähteistä ja verrata saatuja tietoja toisiinsa ja omaan tulkintaan. (Kananen 2017, 176–179.)

Tässä tutkimuksessa käytettävään aineistoon vastasi 267 opiskelijaa. Päädyin käyttämään valmista aineistoa juurikin suuren vastausmäärän vuoksi ja uskon, että olisin saanut paljon vähemmän vastauksia, jos olisin itse tutkijana pyytännyt ihmisiä vastaamaan vastaavanlaiseen kyselyyn. Pohdin myös haastattelujen tekemistä, mutta sillä, että toimin ylioppilaskunnan luottamustehtävässä, olisi saattanut olla vaikutusta haastateltavien ajatuksiin ja vastauksiin. Joku vastaaja olisi voinut ajatella, että hänen täytyy vastata ylioppilaskunnan odottamalla tavalla tai hän ei olisi antanut tarpeeksi perusteellisia tai yksityiskohtaisia vastauksia.

Kasvokkain tehtävässä haastattelussa haastateltavaa voi mietityttää myös hänen yksityisyyden suoja. Moni tutkittava asia voi olla hyvinkin arkaluontoinen ja aihe syvällä ihmisen yksityiselämässä. Tällöin tutkittavalle tulee taata mahdollisuus anonymiteettiin ja huolehtia sama myös aineiston käsittelyvaiheessa. Vastaajan anonyymiys voi rohkaista kertomaan mahdollisimman rehellisesti ja kattavasti tutkittavasta aiheesta. (Kuula 2006, 74.) Arja Kuulan (2006, 208) mukaan ei ole tutkimuseettisesti oikein etsiä ja tunnistaa tietoisesti aineistosta yksittäisiä henkilöitä. Tunnistan oman aiemman järjestötoiminnan sekä häirintäyhdyshenkilön työn kautta joitakin aineistossa mainittuja tapauksia ja tällaiset vastaukset olen hylännyt kokonaan analyysin ulkopuolelle. Katson, ettei tällaisten yksittäisten tapauksien poisrajaaminen vaikuta keskeisesti kokonaistuloksiin. Tutkimuksessa esiintyvistä lainauksista olen jättänyt myös kaikki tunnistetiedot pois.

Käytän tutkimuksessa valmista aineistoa, joten minun ei tarvinnut pohtia aineiston keruuseen liittyviä eettisiä kysymyksiä, vaikka nämäkin on hyvä tutkijan tiedostaa. Tiedon keruutapa vaikuttaa kuitenkin analysoinnin mahdollisuuksiin ja asettaa raamit tuloksista tehtäville tulkinnoille ja johtopäätöksille (Pohjola 2003, 60). Minun tilanteessani tärkeää oli huolehtia aineiston eettisesti oikeanlaisesta säilyttämisestä. Olin itse häirintäyhdyshenkilön asemassa mukana kyselyn kehittämistyöryhmässä, jossa pohdittiin teemoja ja mihin asioihin LYY haluaa kyselyllä löytää vastauksia. Tuolloin oli jo tiedossa, että tulen käyttämään kyselyn aineistoa tulevassa pro gradu -tutkimuksessa. Kyselyn lopullinen versio on kuitenkin LYY:n muotoilema, eikä minulla ole ollut siihen osallisuutta. Tein

LYY:lle tutkimuslupapyyntöön koskien kyselyn koko aineistoa. Olen ladannut aineiston sähköpostin kautta omalle koneelleni salasanan taakse ja luvannut hävittää sen tutkimuksen valmistuttua. Nykyaikana yleistyneet sähköiset lähteet tulisivat aina joko ladata omalle koneelle talteen tai tulostaa ja muistaa, että sähköistä aineistoa pystytään helposti muuttamaan jälkikäteen. Tutkijan pitää pystyä perustelemaan kaikki valintansa ja ratkaisunsa ja huolehtia riittävästä dokumentoinnista sekä alkuperäisen aineiston säilyttämisestä, jotta ratkaisujen lähteet ja aineiston aitous voidaan tarvittaessa tarkastaa. (Kananen 2017, 176–179.)

Sähköisesti toteutettava tiedonkeruu on lisääntynyt eikä sen katsota juuri poikkeavan tutkimusetiikan tai tietosuojan suhteen perinteisistä paperisista kyselyistä tai kirjoituspyynnöistä. Sekä tietosuojan että tutkimusetiikan katsotaan täyttyvän silloin kun ihmiset saavat itse päättää mitä tietoja he vapaaehtoisesti tutkimuksen käyttöön antavat. (Karjalainen 2008, 125–126.) Tutkimuksen laadukkuuden kannalta on eettisesti oikein myös informoida tutkittavia tutkimuksen tarkoituksesta ja tuloksien käytöstä ja erityisesti käyttäjistä ja antaa mahdollisuus myös lisäkysymyksille. Kuulan (2006, 11) mukaan tiedon määrä, tutkimuksen konkreettinen tavoite ja tuloksien käytön hyödyntäminen voivat ratkaista sen, vastaako ihminen kyselyyn. Kyselyn alussa ilmoitettiin, että kyselyn aineistoa hyödynnetään tutkimuskäyttöön ja sen tuloksia ylioppilaskunnan toiminnan kehittämiseen ja lisätietoa saa pyydettäessä. Kyselyssä ei kuitenkaan määriteltä, kenen toimesta tai milloin mahdolliset lisätutkimukset tehdään.

Sosiaalityön tutkimuksessa, kuten kaikessa yhteiskuntatutkimuksessa, painotetaan ihmisarvon kunnioittamista, välittämistä sekä sosiaalista vastuuta. Sosiaalityössä tällä vastuulla tarkoitetaan heikomman puolelle asettumista, tarkoituksena tehdä näkyväksi huono-osaisuuteen liittyviä kysymyksiä ja tekijöitä. Tutkijan tuleekin tehdä näkyväksi kelle, kenen lähtökohdista ja millä tarkoituksin hän on tutkimusta tekemässä. (Pohjola 2003, 58.) Tämän tutkimuksen tarkoitus on tuoda, opiskelijoiden kokemuksiin ja havaintoihin pohjautuen, kiusaamista ja yhteisöllisyyttä ilmiönä esille, jotta opiskelijoiden kanssa toimivat tahot saisivat asiasta enemmän tietoa ja voisivat sen kautta paremmin puuttua ongelmakohtiin.

Sosiaalityön tutkimuksissa korostuvat inhimillinen vuorovaikutus ja yhteys ihmisten vaikeisiin elämäntilanteisiin sekä arkaluontoisiin ja henkilökohtaisiin asioihin. Sensitiivisyyden haasteet ovat aina läsnä, kun tutkitaan toisten ihmisten elämään kuuluvia asioita.

(Pohjola 2003, 54.) Kiusaaminen on ilmiönä haasteellinen ja aiheena jopa hyvinkin henkilökohtainen. Ilmiön tutkiminen sopii siis hyvin sosiaalityön tutkimuksen alle. Kiusaaminen aiheena koettiin hyvinkin herkäksi ja vaikeaksi aiheeksi aineiston perusteella myös opiskelijoiden keskuudessa. Osassa aineiston vastauksissa oli pohdittu omaa anonyymina pysymistä ja pyydetty, ettei tunnistettavia nimiä yhdistettäisi vastauksiin, vaikka kyselyn alussa oli erikseen maininta, ettei yksittäisiä vastaajia voi tunnistaa.

Pohjolan (2003, 54) mukaan tutkija on osa tutkimustaan, varsinkin kun puhutaan yhteiskunnallisten ilmiöiden tutkimisesta. Myös minä olen, paitsi tutkija, myös opiskelija siinä ympäristössä ja yhteiskunnassa, jossa tutkin kiusaamista ja yhteisöllisyyttä, siten siis osa tutkimusta. Koska tiesin kyselyn julkaisuhetkellä tekeväni aineistosta pro gradu -tutkimuksen, mutta en ollut tehnyt aineistosta vielä tutkimuslupapyyntöä, jätin tarkoituksella vastaamatta itse kyselyyn. Toki tutkimuksen tekovaiheessa kyselyn ajankohdasta on yli vuosi ja olisin varmasti jo unohtanut omat vastaukseni, mutta ajattelin, ettei minun tutkijana olisi hyvä olla osa tutkittavaa aineistoa.

Pohjola (2003) korostaa tutkimuksessa käytettävien käsitteiden eettistä valintaa. Käytettävät käsitteet liittyvät tehtyihin teoreettisiin valintoihin ja kertovat tutkijan näkökulmasta tutkittavaan ilmiöön. Käsitteiden valinta ja ilmiön käsitteellistäminen on tutkimuksen kantava elementti, joka vaikuttaa aina analyysistä tuloksiin ja johtopäätöksiin. Sosiaalityön tutkimuksessa on kiinnitettävä huomio myös valittujen käsitteiden sävyihin ja niiden antamiin merkityksiin. (Pohjola 2003, 61–62.) Tässä tutkimuksessa käytetään käsitteitä kiusaaminen ja yhteisöllisyys, siten kuin ne on kyselyssäkin (Liite 1) määritelty. Kyselyyn vastaajista käytän käsitteitä opiskelija, ihminen tai vastaaja, sillä katson niiden olevan neutraaleja käsitteitä ja sopivan tähän tutkimukseen. Kun puhun kiusaamisesta ilmiönä, pyrin puhumaan kiusaamisen kokemuksesta tai muodoista sen subjektiivisuuden vuoksi. Analysoinnissa en erittele vastauksia tiedekuntien, iän tai sukupuolen mukaan, sillä tarkoitus ei ole tehdä vertailevaa tutkimusta vaan hahmottaa korkeakoulussa tapahtuvaa kiusaamista ilmiönä yleisemmällä tasolla. Pyrin tutkijana tarkastelemaan aineistoa neutraalisti analysoiden vastauksia sen ajatuksen mukaan, että vastaaja on täysi-ikäinen, vapaaehtoisesti Lapin yliopistossa opintonsa aloittanut opiskelija.

5 Korkeakoulukiusaaminen ja sen yhteys yhteisöllisyyteen

5.1 Vastaajaryhmä

”Huomiotta jättämistä, kutsumatta jättämistä, somessa tapahtuu usein niin, ettei esim. hyväksytä some-yhteisön jäseniksi, tai valikoidaan, kenelle lähetetään kutsuja tapahtumiin tms.”

”Ryhmästä ulos sulkemista, piikittelyä, henkistä alistamista oman aseman nostamiseksi”

”Tavallisesti kiusaaminen on sitä, että opiskelijan puheenvuoron aikana luennolla jotkin opiskelijat tirskelevät kovaäänisesti ja pyrkivät nolaamaan puhujan.”

”Hylkimistä, toisen väheksymistä. Melko huomaamatonta mutta kiusatusta tuntuu aina kamalalta.”

Tyypillisin kyselyyn vastannut henkilö oli nainen, 22–25-vuotias ja ensimmäisen vuoden yhteiskuntatieteiden opiskelija. Taustatietoihin oli vastannut jokainen eli 267 vastaajaa. Vastaajista 38 % oli iältään 22–25-vuotias, 25 % 26–29-vuotias ja 15 % 18–21-vuotias. Loput vastaajista olivat yli 30-vuotiaita. Vastaajista 78 % oli naisia, 17 % oli miehiä ja 5 % oli valinnut muu-kohdan tai ei halunnut kertoa sukupuoltaan. Vastaajista 36 % oli yhteiskuntatieteiden tiedekunnasta, 26 % kasvatustieteiden tiedekunnasta, 22 % taiteiden tiedekunnasta ja 16 % oikeustieteiden tiedekunnasta. Vastaajista suurin osa 27 % oli ensimmäisen vuoden opiskelijoita, toisen vuoden opiskelijoita oli 18 % ja kolmannen vuoden opiskelijoita 19 %. Loput vastaajista olivat neljännen tai myöhemmän vuosikurssin opiskelijoita.

Vastaajista (N=267) 21 % eli noin viidennes oli kokenut kiusaamista Lapin yliopistolla tai yliopistoyhteisössä, mikä on pieni määrä siihen nähden, että 46 % oli kuitenkin vastannut huomanneensa kiusaamista yliopistolla tai yliopistoyhteisöissä. Kiusaamisen todettiin olevan esimerkiksi ryhmästä ulosjättämistä, syrjintää, haukkumista, huomiotta jättämistä, vähättelyä, juoruilua niin kasvokkain kuin sosiaalisessa mediassa, naureskelua, katseita, hylkimistä, asiatonta käytöstä ja mustamaalaamista eli maineen pilaamista.

Vastaajista (N=267) 73 % oli sitä mieltä, että Lapin yliopistossa on yhteisöllinen ilmapiiri ja 82 % sitä mieltä, että yliopistolle on mukava tulla. Yhteisöllisyys syntyy Lapin yliopistossa sen pienuudesta ja pohjoisesta sijainnista sekä ihmisten keskinäisestä vuorovaikutuksesta, niin opiskelijoiden kuin henkilökunnan välillä. Yhtenäinen kampus, opiskelijoiden yksilöllinen huomioiminen ja poikkitieteellisyys nähtiin myös yhteisöllisyyttä vahvistavina tekijöinä.

Seuraavaksi käyn läpi analysoinnin tuloksia ja esittelen analysointitaulukot. Käsittelen kiusaamista ja yhteisöllisyyttä koskevat aineiston ensin erikseen, jonka jälkeen pohdin näiden mahdollista yhteyttä toisiinsa.

5.2 Tuloksia kiusaamisesta

5.2.1 Analysointitaulukot

”Vähättelyä, toinen ei kuuntele, arvostelu, pilkaksi muotoiltu huumori.”

”Juoruamista sosiaalisessa mediassa tai sitä että ei oteta mukaan joukkoon, tai ollaan isolla porukalla liikenteessä ja ei oteta kaikkia mukaan.”

”Toiset ihmiset tuntuvat olevan ilmaa. Selän takana puhutaan paljon. Joskus jopa niin, että kun joku henkilö tulee johonkin ryhmään muut lähtevät pois.”

Taulukkoon 2 sijoitin alkuperäisilmaisuja ja muodostin niistä pelkistettyjä ilmaisuja. Alkuperäisilmaisut valikoituivat taulukkoon pituuden ja sisällön perusteella. Aineiston vastaukset olivat useamman sanan mittaisia ja kuvasivat kattavasti erilaisia kiusaamisen muotoja, kuten edellä esitetyt lainaukset kertovat.

Pelkistämisvaiheessa yhdestä alkuperäisilmaisusta saattoi useampi pelkistetty ilmaus, eikä tässä vaiheessa ollut tarkoituksenmukaista tiivistää ilmaisuja liian lyhyeen (ks. Tuomi & Sarajärvi 2018, 124) ja tämän huomasin myös itsekkin. Myös sama pelkistetty ilmaus saattoi löytyä useammasta alkuperäisilmaisusta. Katson tämän kertovan kyseisen ilmiön yleisyydestä.

Taulukko 2 Kiusaaminen – aineiston pelkistäminen

Alkuperäisilmaisut	Pelkistetyt ilmaisut
"Nauretaan muille osanottajille esim. ainejärjestön tapahtumissa, lähetellään somessa kuvia ja keskustellaan esim. toisten ulkonäöstä rumasti."	<ul style="list-style-type: none"> • kuvien jakaminen sosiaalisessa mediassa • sosiaalinen media kiusaamisen areena • arvostelu • sanallinen kiusaaminen • ryhmässä tapahtuva kiusaaminen • toisille nauramisen negatiivinen merkitys • ryhmadynamiikka • ryhmän sulkeva toiminta • ryhmän ulkopuolelle sulkeminen
"Toisten huomioimatta jättämistä tapahtumissa, ryhmäkeskusteluissa, Facebookissa ja WhatsApp-sovelluksessa."	<ul style="list-style-type: none"> • huomiotta jättämisen negatiivinen merkitys • sanaton kiusaaminen • sosiaalinen media kiusaamisen areena • tapahtumat kiusaamisen areena • ulkopuolisuuden tunne
"Toiset ihmiset tuntuvat olevan ilmaa. Selän takana puhutaan paljon. Joskus jopa niin, että kun joku henkilö tulee johonkin ryhmään muut lähtevät pois."	<ul style="list-style-type: none"> • ryhmän ulkopuolelle sulkeminen • valheiden kertominen • huomiotta jättäminen • ulkopuolisuuden tunne
"Ei anneta puheenvuoroa, päällepuhumista, tieto ei kulje, työkeää kommunikointia, ulos-sulkemista."	<ul style="list-style-type: none"> • sanallisen käytöksen merkitys • tiedon kulun merkitys • negatiivinen kommunikointi • ryhmän ulkopuolelle sulkeminen
"Ei pyydetä paikkoihin, joihin melkein kaikki muut ovat tervetulleita. Tapahtuu enimmäkseen vapaa-ajalla."	<ul style="list-style-type: none"> • ryhmän sulkeva toiminta • kaikki eivät ole tervetulleita • vapaa-aika kiusaamisen areena • ulkopuolisuuden tunne
"Ryhmä- tai paritöitä tehdessä vaikuttaa, että aina ne samat henkilöt jäävät ilman paria tai ryhmää."	<ul style="list-style-type: none"> • opinnot kiusaamisen areena • syrjivä käytös • ulkopuolisuuden tunne
"Kiusaaminen on tapahtunut sosiaalisessa mediassa ja koulun arjessa. Se on eristämistä, haukkumista ja toisen ihmisen arvostelua."	<ul style="list-style-type: none"> • sosiaalinen media kiusaamisen areena • opinnot kiusaamisen areena • sanallinen kiusaaminen • toisen ihmisen nimittely
"Kokemukseni on, että jos opiskelija jää jälkeen opinnoistaan syystä tai toisesta, alkavat muut opiskelijat helposti närppimään häntä tai spekuloidaan epäsovasti opintojen viivästyksen syytä."	<ul style="list-style-type: none"> • opinnoissa pärjääminen • opinnot kiusaamisen areena • osaamisen vähättely
"Ehkä tietynlainen piittaamattomuus ja välinpitämättömyys joitain henkilöitä kohtaan luennoilla ja vapaa-ajalla yliopistolla."	<ul style="list-style-type: none"> • sanaton kiusaaminen • huomiotta jättämisen merkitys • ulkopuolisuuden tunne
"Luennoilla kiusaaminen on mielestäni ollut sitä, että luennoitsija pimittää tahallaan puheenvuoroja tietyiltä opiskelijoilta, tai vastaa opiskelijoiden kysymyksiin alentavalla tai piikittelevällä tavalla."	<ul style="list-style-type: none"> • opinnot kiusaamisen areena • luentotilanne • hierarkkisuus • sanallinen kiusaaminen • sanaton kiusaaminen • opettaja kiusaa opiskelijaa

Taulukko 3 Kiusaaminen – aineiston pelkistämisestä johdetut ryhmät ja luokat

Pelkistetyt ilmaisut	Alaluokat	Yläluokat	
<ul style="list-style-type: none">• sosiaalinen media kiusaamisen areena• tapahtumat kiusaamisen areena• vapaa-aika kiusaamisen areena	vapaa-ajalla tapahtuva kiusaaminen	korkeakoulukiusaamisen areenat	Sosiaalinen syrjäytyminen
<ul style="list-style-type: none">• opinnot kiusaamisen areena• osaamisen vähättely• opinnoissa pärjääminen• hierarkkisuus• opettaja kiusaa opiskelijaa• luentotilanne	yliopiston sisällä tapahtuva kiusaaminen		
<ul style="list-style-type: none">• ryhmässä tapahtuva kiusaaminen• ryhmädynamiikka• ryhmän sulkeva toiminta• ryhmän ulkopuolelle sulkeminen• syrjivä käytös	ryhmätoiminta / ryhmälähtöisyys	ihmissuhteisiin liittyvä kiusaaminen	
<ul style="list-style-type: none">• ulkopuolisuuden tunne• kaikki eivät ole tervetulleita• huomiotta jättäminen• ryhmän ulkopuolelle sulkeminen• tiedon kulun merkitys• sanaton kiusaaminen	epäsuora kiusaaminen	psykologinen kiusaaminen	
<ul style="list-style-type: none">• sanallinen kiusaaminen• toisen ihmisen nimittely• negatiivinen kommunikointi• valheiden kertominen• arvostelu• kuvien jakaminen sosiaalisessa mediassa	suora kiusaaminen		

Taulukossa 3 olen ryhmitellyt samaa tarkoittavat pelkistetyt ilmaisut alaluokiksi ja alaluokkien näin jakautuvan kolmeksi yläluokaksi. Taulukko 3 vastaa siltä osin tutkimuskysymykseen, että mitä kiusaaminen korkeakoulussa on ja missä sitä tapahtuu. Korkeakoulussa tapahtuva kiusaaminen on monimuotoista ja aineiston perusteella se on hyvin usein ihmissuhteisiin liittyvää tai psykologista kiusaamista. Näitä kahta kiusaamisen yläkäsitettä näen yhdistävän sosiaalisen syrjäytymisen, joka on molempien kiusaamistapojen lopputulos.

Kiusaamista korkeakoulussa koetaan useilla eri areenoilla. Aineistosta nousi erityisesti yliopiston sisällä ja vapaa-ajalla tapahtuva kiusaaminen. Sosiaalinen media ja erilaiset opiskelijatapahtumat koettiin myös paikkoina, joissa tapahtuu kiusaamista. Yliopiston sisällä tapahtuva kiusaaminen sisältää luento- ja ryhmätilanteet ja kiusaamista nähtiin tapahtuvan niin kahden opiskelijan kuin opiskelijan ja opettajan välillä.

5.2.2 Korkeakoulukiusaamisen areenat

Opiskelijoilta kysyttiin missä kiusaamista yleensä tapahtuu (Liite 1, kysymys 16) ja vastauksista sai valita useamman vaihtoehdon. Vastaajien määrä oli 132 ja valittujen vastausvaihtoehtojen määrä yhteensä 387. Eniten vastaajat valitsivat taulukon 1 (sivulla 35) jaottelun mukaan ryhmiin ”Sosiaalinen media” ja ”Yliopisto fyysisenä paikkana” sisältyviä vastausvaihtoehtoja. Kiusaamisen tapahtumapaikaksi ilmaistiin usein myös vapaa-ajan tapahtumat (taulukko 4).

Taulukko 4 Missä kiusaamista yleensä tapahtuu?

	n	% vastaajista
Sitsit	8	6
Vuosijuhlat	4	3
Urheilutapahtumat	5	4
Vapaa-ajan tapahtumat	53	40
Haalaribileet	15	11
Rastikilpailut	10	8
Ryhmäkeskustelut	50	38
Sosiaalinen media	40	30
Nettikeskustelut	44	33
Ruoka- ja kahvitauot	53	40
Luennot	44	33
Pienryhmätyöskentely	46	35
Muu tapahtuma, mikä?	15	11

Sosiaalinen media mainitaan usein kiusaamisen tapahtumapaikkana ja erityisesti Jodel-mobiiliviestintäsovellus ja Whatsapp -pikaviestisovellus mainitaan vastauksissa usein. Jodelin pääasiallinen käyttäjäryhmä on juurikin korkeakouluopiskelijat. Sovelluksessa käyttäjät lähettävät anonyymisti viestejä, jotka näkyvät 10 kilometrin säteellä oleville käyttäjille. Tämä ominaisuus on varmasti yksi sovelluksen suosion syy, kun omaan yliopistoon liittyviin viesteihin on helppo samaistua ja tiedetään, mistä tai kenestä puhutaan. Aineistossa Jodel miellettiin hyvin juoruilupainotteiseksi paikaksi.

"Käsittääkseni ihmisistä levitetään huhuja suullisesti juoruten ja Jodel-sovelluksessa. Eri-tyisesti Jodelissa puhutaan ihmisistä pahaa."

"Whatsapp-ryhmissä ja tauoilla naureskellaan toisten opiskelijoiden ja opettajien kustannuksella."

*"Luennoilla epäsuorasti, somessa melko suoraan, varsinkin jos nimettömänä saa huu-
della."*

*"Jodelissa nimettömänä kirjoittelu on joskus kiusaamista, whatsapp-ryhmiin ei oteta kaik-
kia ja ei välttämättä pyydetä ihmisiä joihinkin paikkoihin."*

Kiusaamisen muotona nähtiin myös sosiaalisen median erilaisten ryhmien, kuten What-
sappin ja Facebookin ryhmien ulkopuolelle jääminen ja sen nähtiin myös synnyttävän
ulkopuolisuuden tunnetta. Tätä käsitellään tarkemmin luvussa 5.2.3 Sosiaalinen syrjäy-
tyminen

Aineiston perusteella Lapin yliopistossa yksi kiusaaminen areena on opetus- ja luentoti-
lanteet. Siihen, missä kiusaamista tapahtuu, oli 33 % vastaajista (n=132) valinneet luen-
not ja 35 % pienryhmätyöskentelyn (taulukko 4). Ryhmätyöskentelyn ulkopuolelle sulje-
taan yksittäisiä henkilöitä, eikä heitä pyydetä vapaaehtoisesti mukaan. Opiskelijan van-
hemman iän koettiin olevan yksi syy ryhmätyöskentelyn ulkopuolelle jättämiselle.

"Ulkopuolelle sulkemisena, ryhmää ei löydy, paria ei löydy jne."

"Ryhmätehtävissä ei haluta jotain tiettyä henkilöä mielellään mukaan ryhmään."

*"Iäkkäämpien opiskelijoiden on vaikea löytää mm. ryhmätöissä itselleen ryhmää. Osa
nuoremista opiskelijoista "hylkii" iäkkäämpiä opiskelijoita (aikuisopiskelijoita), ilmeile-
vät kasvoillaan - eivätkä ota ryhmään mukaan.[...]"*

*"[...] Jos luennolla on useampi iäkkäämpi opiskelija - me perustamme yleensä aina sitten
oman ryhmän... Mutta jo on yksin se iäkäs opiskelija - ryhmää ei tahdo löytyä."*

*"Ryhmätyöskentelytilanteissa ei oteta jotain/joitain "porukkaan kuulumattomia" mu-
kaan työskentelyyn tai otetaan vastentahtoisesti mukaan [...]"*

Myös Otuksen vuonna 2010 teettämä tutkimus nosti varsinkin ryhmätyötilanteissa taapahtuvan syrjimisen kiusaamisen muodoksi. Yksinäisiä ihmisiä ei huolitettu mukaan ryhmään tai jos he olivat mukana, heidän taitoja aliarvioitiin, työpanosta vähäteltiin ja osallistumista hankaloitettiin muun muassa tietojen kertomattomuudella. (Lavikainen 2010, 119.) Opetus- ja luentotilanteissa yksi kiusaamisen muoto on tutkimustulosteni perusteella myös opintoihin kohdistuva kritiikki ja asiaton pilkkaaminen sekä työpanoksen vähättely, mutta vähemmän kuin ryhmätyötilanteiden ulkopuolelle jääminen. Saamani tulokset ovat samansuuntaisia kuin Pörhölän ym. (2016, 131–132) tutkimuksen tulokset kiusaamisen muodoista.

”Opiskelijaa vähätellään, ei oteta tosissaan ja lytätään muiden kuullen.”

”Esimerkiksi jos kiusattu pyytää puheenvuoroa luennolla ja sanoo jotain, hänelle saateen nauraa selän takana.”

”[...] ja esimerkiksi seminaareissa työn haukkuminen/vähättely.”

Yhteisö-käsitteen rinnalla kulkee usein myös ryhmä-käsite ja näiden määritelmät menevät osin myös päällekkäin (Repo 2010, 6). Donald C. Penningtonin (2010, 8-9) mukaan ryhmät voidaan jakaa psykologisiin ryhmiin ja sattumalta yhteen tulleiden ihmisten muodostamiin ryhmiin. Psykologisen ryhmän ihmiset ovat vuorovaikutuksessa toisiinsa ja kokevat nimenomaan olevansa ryhmä. Jäsenten välinen vuorovaikutus on heille merkityksellistä ja ryhmällä on jonkinlainen tavoite sekä rakenne. Psykologinen ryhmä voi syntyä myös verkossa, kunhan edellä mainitut asiat toteutuvat, sillä ne ovat ryhmän määritelmän kannalta oleellisia. Sattumalta syntynyt ryhmä koostuu ihmisistä, jotka sattuman kautta ovat lyhyen aikaa lähekkäin, mutta eivät muuten ole keskenään tekemisissä. Pennington (2010) mainitsee tällaisesta ryhmästä esimerkkinä luennot, joille osallistuvat ihmiset ovat yhdessä, mutta eivät muuten täytä edellä psykologisen ryhmän määritelmää. Voisiko tällainen sattumalta syntynyt ryhmä olla syynä siihen, että ihmiset kokevat esimerkiksi ryhmätyötilanteissa jäävänsä ulkopuolelle? Aineistosta ei käy ilmi, jääkö ihminen aina saman ryhmän ulkopuolelle vai ylipäänsä aina yksin ryhmätyötilanteissa.

Kysymyksessä 18 (Liite 1) kysyttiin, kuka kiusaa. Kysymykseen vastaajista (n=151) oli 17 % vastannut, että opetushenkilökunta ja 3 % vastaajista oli valinnut kiusaamisen tekijäksi lisäksi yliopiston työntekijän. Vuoden 2016 Opiskelijaterveystutkimuksen tuloksien mukaan henkilökunnan taholta kiusaamista oli kokenut noin 6 % vastaajista (N=3114).

Kiusaaminen korkeakoulun henkilökunnan taholta oli pääasiassa opintoihin liittyvää perusteetonta arvostelua, vähättelyä tai nolaamista. (Kunttu ym. 2017, 80–81.) Aineistossa tuotiin esille varsinkin luentotilanteissa tapahtuva kiusaaminen. Esille nousee opettajien epäammattimaisuus, joka näkyy yksittäisen opiskelijan moittimisena tai nolaamisena luennoilla muiden opiskelijoiden kuullen.

”Opettaja kiusaa opiskelijaa.”

”Jonkinasteisesta asiattomasta käytöksestä opiskelijoita kohtaan olen kuullut ja todistanut.”

”Yksi opettaja kohtelee oppilaita ja kollegojaan manipuloiden ja käyttää asemaansa väärin luoden epäreiluja tilanteita ja nolaamisia.”

”Opettaja on esimerkiksi nolannut luokan edessä.[...]”

Opiskelijat kokevat opettajien kohtelevan heitä eriarvoisesti ja suosivan tiettyjä opiskelijoita. Opettajien koetaan myös tietoisesti hankaloittavan opintojen suorittamista esimerkiksi viivyttämällä opintosuorituksen antamista. Otuksen tutkimus nosti esille myös opettajista lähtevän syrjinnän liittyen opiskelijoiden etniseen taustaan (Lavikainen 2010, 119). Tämän tutkimuksen aineisto ei antanut etnisyyteen liittyen samanlaisia tuloksia, mutta muilta osin samanlaisia tuloksia Otuksen tutkimuksen kanssa löytyi. Aineistosta nousi myös esille muutama vastaus koskien opettajiin kohdistuvaa kiusaamista opiskelijoiden suunnalta sekä kahden opettajan kesken tapahtuvaa kiusaamista. Näistä tilanteista opiskelijat olivat tehneet huomioita luentotilanteissa ja kiusaaminen on ollut lähinnä toisen osapuolen ammattitaidon kyseenalaistamista.

Vastaajista (n=132) 40 % oli vastannut, että kiusaamista tapahtuu vapaa-ajan tapahtumissa (taulukko 4). Kuitenkaan avokysymyksien vastauksissa näitä vapaa-ajan tapahtumia ei juuri yksittäin tuotu esille tai eritelty. Kysymys ei eritelty, minkälaisia vapaa-ajan tapahtumia tällä tarkoitetaan, mutta vastausvaihtoehdoissa oli erikseen mainittuna esimerkiksi haalaribileet ja sitsit ja silti vapaa-ajan tapahtumat vaihtoehtona keräsi eniten vastauksia. Vastaajat ovat voineet ajatella vapaa-ajan tapahtumien sisältävän kysymyksessä annettuja vaihtoehtoja.

Korkeakouluympäristössä alkoholin käyttö vapaa-ajan tapahtumissa ja varsinkin sen käyttämättä jättäminen koettiin vastaajien joukossa yhdeksi syyksi yhteisön ulkopuolelle joutumiselle.

”Erilaisten opiskelijatapahtumien yhteydessä. Yleensä kun ihmiset ovat olleet humalassa. Ehkäpä silloin uskalletaan sanoa asioita herkemmin ääneen.[...]”

”Olen kuullut vujuilla ja sitseillä tapahtuvan joskus humalaista kourimista. Puristetaan rinoista ja puhutaan halveksivasti (nais)seurasta yms. muun porukan naureskellessa.”

”[...] alkoholia ei käyttävien dissaaminen (ei ole tapahtumia tai paikkaa missä kokoon-tua)[...]”

Vuoden 2016 Terveystutkimuksessa kysyttiin alkoholin käytön yhteyttä sosiaaliseen paineeseen. Vastaajista, sekä yliopiston- että ammattikorkeakoulun opiskelijoista, melkein 20 % oli sitä mieltä, että joutuu kaverien takia käyttämään alkoholia enemmän kuin oikeastaan itse haluaisi ainakin silloin tällöin. Alkoholittoman vaihtoehdon valinnan koettiin herättävän porukassa huomiota. (Kunttu ym. 2017, 63.) Salmivalli (2010) esittää ryhmäpaineen tiedostamisen helpottavan sen vastustamista. Sen merkityksen ymmärtäminen ja muistaminen myös aikuisiällä voi kuitenkin olla haasteellista, mikä näkyi myös aineistossa.

Alkoholiin ja kiusaamiseen viittavia vastauksia ei kuitenkaan ollut aineistoa määrällisesti kovin montaa. Ehkä alkoholin alaisena tapahtuvaa kiusaamista ei mielletään korkeakoulukiusaamiseksi, koska yleensä alkoholia nautitaan kampuksen ulkopuolella ravintolassa, poikkeuksena tietenkin järjestöjen omat vapaa-ajan tapahtumat esimerkiksi LYY:n omistamissa kiinteistöissä. Alkoholin alaisena tapahtuva kiusaaminen voi olla myös samanlaista kuin ilman alkoholia, esimerkiksi juuri ryhmän ulkopuolelle jättämistä, jolloin alkoholin ei nähdä olevan kiusaamisen syy. Ravintolassa tapahtuva seksuaalisävytteinen häirintä taas voidaan yhdistää kyseiseen ympäristöön, mutta ei korkeakouluun, jolloin sitä ei ajatella korkeakoulukiusaamisen muotona.

Kiusaamisen muotojen on todettu muuttuvan iän myötä fyysisestä ja sanallisesta enemmän henkiseen ja sanattomaan kiusaamiseen (ks. Herkama 2013), ja tämä näkyi myös omassa aineistossani. Fyysistä kiusaamista ei vastauksissa tullut juuri esille. Huomioni kiinnittyi myös siihen, että seksuaalinen häirintä mainittiin vain kerran koko kyselyaineistossa. Seksuaalinen häirintä kielletään yhdenvertaisuuslaissa (1325/20148) ja seksuaalinen ahdistelu rikoslaissa (27.6.2014/509), eli niitä ei voida luokitella kiusaamiseksi, mutta olisin odottanut asian tulevan avoimissa vastauksissa useammin esille. Vastaajat ovat voineet ajatella tässä samalla lailla kuin alkoholin kohdalla. Täytyy toki muistaa, ettei asian mainitsemattomuus tarkoita, etteikö sitä välttämättä tapahtuisi.

5.2.3 Sosiaalinen syrjäytyminen

Käyn läpi ihmissuhteisiin liittyvän kiusaamisen ja psykologisen kiusaamisen aineiston samanaikaisesti, sillä näen, että molempien muotojen lopputulos on sosiaalinen syrjäytyminen ja näin ollen analysointi on johdonmukaisempaa tehdä yhdessä.

Sosiaalinen syrjäyttäminen nousi aineistossa selkeästi yleisimmäksi kiusaamisen muodoksi. Sosiaalinen syrjäyttäminen oli hyvin paljon ryhmästä ja sen toiminnasta lähtevää. Esille nousi ryhmän sulkeva toiminta ja sen ulkopuolelle joutuminen. Vastauksissa kuvattiin, kuinka kiusattu henkilö on ilmaa, hänet sivuutetaan eikä häntä esimerkiksi tervehditä. Korkeakouluopiskelijoiden kokemus sosiaalisesta syrjäytymisestä vastaa hyvin Riitta Granfeltin (1998) määritelmää.

”Kiusaamisen näen korkeakouluissa olevan ennen kaikkea sitä, ettei toista henkilöä pyydetä mukaan ja että muodostetaan voimakkaita klikkejä, joihin vain tietyt hyväksytään mukaan.”

”Ensimmäisenä tulee mieleen ryhmän ulkopuolelle jättäminen.”

”Porukasta ulos jättämistä vapaa-ajalla ja ainejärjestön tapahtumissa. Helposti istutaan omissa klikeissa, joihin ei haluta muita.”

Kiusaaminen on aineiston pohjalta ryhmälähtöistä ja kohdistuu yksilöön. Kysymyksessä 19 (Liite 1) esitettiin erilaisia kiusaamiseen liittyviä väittämiä. Vastaajista (n=180) 45 % oli samaa mieltä siitä, että kiusaajia on useita ja melkein saman verran vastaajista oli sitä mieltä, että kiusaaminen tapahtuu ryhmässä. Vastaajista 29 % oli sitä mieltä, että kiusaaminen tapahtuu yhden henkilön toimesta. Pörhölä (2006) on tutkinut ryhmän toimintaa ja sitä, miten ryhmän keskuudessa muodostuvat ne säännöt kenen kanssa saa olla ja kuka jätetään ulkopuolelle. Pörhölän mukaan tällaiset säännöt luodaan viestinnän keinoin sanoilla ja nonverbaalisilla vihjeillä. Myös tarkoituksellinen kutsumatta jättäminen erilaisiin epävirallisiin tapahtumiin, tai se, ettei henkilöä hyväksytä tämän pyynnöstä huolimatta esimerkiksi whatsapp-ryhmään, koettiin omassakin tutkimuksessa mukaan olevan kiusaamista.

”Jätetään selkeästi ulkopuolelle eikä pyydetä mukaan.”

”Huomiotta jättämistä, kutsumatta jättämistä, somessa tapahtuu usein niin, ettei esim. hyväksytä some-yhteisön jäseniksi, tai valikoidaan, kenelle lähetetään kutsuja tapahtumiin tms.”

”Havaitsemani kiusaaminen ilmenee lähinnä ryhmän ulkopuolelle jättämisenä ja syrjintänä.”

Hamaruksen (2008, 12) mukaan tarkoituksellisuus on myös osa kiusaamisen määritelmää eli kukaan ei kiusaa tiedostamatta. Pörhölän ym. (2006, 13, 16) mukaan kuitenkin voi olla mahdollista, ettei ryhmästä lähtevää kiusaamista tiedosteta ryhmän sisällä. Ryhmä rakentuu ja kehittyy vuorovaikutuksessa ja kiusaaminen voi kytkeytyä ryhmäytymisprosessiin. Yhden henkilön eristäminen ryhmästä tai juoruilu voi olla osa ryhmän vuorovaikutusprosessia, jossa luodaan ryhmän rakenteita. Tällöin kiusaaminen vahvistaa ryhmää kiusatun kustannuksella, mutta ryhmän jäsenet eivät välttämättä ajattele tietoisesti kiusaavansa, vaan fokus on ryhmän vahvistamisessa.

Aineistosta nousi myös esille se, että opiskelijat yhdistävät ulkopuolisuuden tunteen kiusaamisen kokemukseen. Vastaajat puhuivat omakohtaisista ryhmän ulkopuolelle jäämisen kokemuksista ja ulkopuolisuuden tunteesta, jonka kokemus synnyttää. Myös sosiaalisen median ryhmiin kuulumisen koetaan tärkeäksi, ja myös niiden ulkopuolelle jääminen aiheutti ulkopuolisuuden tunnetta. Ryhmät myös saattoivat ulospäin näyttää avoimilta, mutta ne koettiin kuitenkin sisäänpäin kääntyneiksi ja "hiljaisen tiedon" perusteella oltiin sitä mieltä, ettei niihin haluta ulkopuolisia. Tällainen ajattelutapa kuitenkin voi olla täysin väärä, eikä esimerkiksi ainejärjestö välttämättä tiedä, että heidän toiminnastaan ajatellaan näin. Siten myös siihen puuttuminen on haasteellista.

"Pienten piirien sisällä tapahtuva toiminta, jota mainostetaan, mutta sinne ei kuitenkaan ole kaikki tervetulleita. Kaikki ainejärjestöt syöllistyvät tähän.[...]"

"Vuosikurssini muut opiskelijat perustivat Whatsapp-ryhmän Fuksi-ryhmän rinnalle, jonne kaikkia opiskelijoita ei ole kutsuttu mukaan. Tästä ryhmästä ja keskusteluista siellä puhutaan kuitenkin avoimesti kaikkien läsnä ollessa, joka saa tuntemaan ulosjätetyt ulkopuolisilta."

"Jodelissa haukutaan + paljon on perustettu kaveriporukoille erilaisia whatsapp-ryhmiä, jossa on sikana ihmisiä eri ainejärjestöjä myöten. Minua ei ole ikinä kutsuttu mihinkään whatsapp-ryhmään ja koen sen edistäneen kuulumattomuuttani tähän porukkaan."

Vastauksissa pohdittiin myös kiusaamista kokeneen omaa roolia ja osuutta kiusaamiseen ja ryhmän ulkopuolelle jäämiseen. Aineistossa tuotiin esille, että persoonaltaan tai käytökseltään erilaiset henkilöt jäävät helposti ryhmien ulkopuolelle ja pohdittiin, onko tällainen ulkopuolisuus kiusaamista. Sosiaalisen median vapaaehtoinen käyttämättömyys on jokaisen oma päätös, mutta se nähtiin myös syynä ulkopuolisuuden tunteen mahdolliselle lisääntymiselle. Opiskelijat ja opiskelijajärjestöt käyttävät yhä enemmän

kommunikointiin ja tapahtumista viestimiseen sosiaalista mediaa, minkä vuoksi ihminen joka ei sitä käytä, voi helposti jäädä ulkopuolelle tulevista tapahtumista.

"Ihminen vain ehkä on mukana ryhmässä jossa on eri tyyliä henkilöitä kuin hän. Tiedän, ei pitäisi jättää ulkopuolelle, mutta jos koko muu porukka on ns. samanhenkistä ja yksi erottuu joukosta, on ulkopuolelle sulkeminen ajan myötä jollain tapaa "luontainen" tapahtuma."

"Joidenkin on vaikea löytää ryhmää, jotka haluavat heidät, mutta kyseiset henkilöt ovat usein käytökseltä lähinnä taakaksi ryhmälle, joten myönnän ymmärtäväni, ettei heitä haluta samaan ryhmään."

*"Kiusaaminen ei välttämättä ole tahallista, vaan henkilön sosiaalisen käyttäytymisen ras-
kauden vuoksi jätetään ulkopuolelle."*

*"[...]Syrjäytymistä edesauttaa myös se, jos ei kuulu facebookkiin tai halua käyttää what-
sappia, mutta toisaalta tämä on vain yksilön oma valinta."*

Myös käsitteet syrjäytyminen ja yksinäisyys yhdistettiin kiusaamiseen ja vastauksissa mietittiin, onko ihminen syrjäytymisen kohde, kokeeko hän itsensä yksinäiseksi vai onko hän omasta halustaan yksin. Yksin olevia opiskelijoita kulkee myös Lapin yliopiston käytävillä ja heistä on aineiston perusteella tehty huomio.

"Uskon, että yksinäisyys on suurempi ongelma, mutta siinä ei ole kyse kiusaamisesta."

"En tiedä varsinaisesta kiusaamisesta, mutta jotkut tuntuvat istuvan luennoilla usein yksin. Siinä on käsitykseni mukaan kyse pikemminkin yksinäisyydestä. Yksin istuminen voi tietysti olla ihmisen oma valinta ja voihan sitä aina kysyä, voiko tähän tulla istumaan.[...]"

"En ole havainnut kiusaamista, mutta olen huomannut opiskelijoita jotka jäävät/jätetään usein yksin. He eivät joko aktiivisesti hakeudu kenenkään seuraan tai kokevat, että muut eivät ole helposti lähestyttäviä. Saattavat mennä usein yksin syömään."

Miksi ryhmään kuulumisen koetaan niin tärkeäksi, että sen ulkopuolelle jääminen koetaan kiusaamisena? Aineisto ei suoraan vastannut siihen, minkälaisia ovat ne ryhmät, joiden ulkopuolelle jää ihmisiä. Tarkoitetaanko vastauksissa ryhmätöiden ryhmiä, ainejärjestöjä, kokonaista vuosikurssia vai pienempää kaveriporukkaa? Kysely toteutettiin keväällä, joten vastaajat ovat vähintään vuoden ajan ehtineet muodostaa ryhmiä ja halutessaan yrittää päästä niihin sisään ja silti osa vastaajista koki, että on jonkin ryhmän tai yhteisön ulkopuolella. Opintoihin liittyvän ryhmätyöskentelyn ulkopuolelle jääminen koettiin yhdeksi kiusaamisen muodoksi, mutta Whatsapp-ryhmien ulkopuolelle jääminen viittaisi enemmän vapaa-ajan ryhmien ulkopuolelle jäämiseen. Ajattelevatko opiskelijat, että yliopistoon opiskelemaan hyväksyminen tarkoittaa automaattisesti sen yhteisöön sisään pääsemistä? Onko vallitseva ajatus ennen opintojen aloittamista se, että

yliopistolla ollaan yhtä suurta ryhmää, jonka yhteinen tarkoitus on tieteen ja tutkimuksen tekeminen? Kun tällaista ryhmäytymisen tunnetta ei synnykään, koetaan ulkopuolisuus kiusaamisena. Itse yhdistän tällaisen enemmän yksinäisyyden kokemukseen.

Aineisto eivät myöskään suoraan kerro, jätetäänkö henkilöitä tietoisesti ryhmien tai tapahtumien ulkopuolelle vai eikö vain muisteta tai huomata kutsua mukaan. Yliopiston ruokalassa yhdelle voi tulla ulkopuolisuuden tunne, jos hänen kanssaan ei keskustella tai hän ei tiedä edellisen viikonlopun tapahtumista, mutta kiusaavatko muut pöydässä olevat silloin tietoisesti? Mitä väärää muut ovat tehneet? Onko tämä yksi henkilö jätetty tietoisesti kutsumatta viikonlopun tapahtumiin, vai onko tapahtuma ollut epävirallinen, ettei ihmisiä ole erikseen kutsuttu, mutta kukaan ei ole myöskään huomannut kysyä tältä yhdeltä, onko hän tulossa? Luultavasti ulkopuolelle on jäänyt myös muitakin opiskelijoita, jos kyseessä on yhden vuosikurssin opiskelijat, mutta miksi tämä yksi opiskelija kokee ulkopuolisuuden ja kiusaamisen kokemuksia?

Onko ryhmän ulkopuolelle jääminen siis ryhmästä vai yksilöstä lähtevää? Aineistosta löytyneet vastaukset vahvistavat sosiaalisen syrjäytymisen olevan yksi kiusaamisen seuraus myös korkeakoulussa. Puuttumisen haasteena nähdään kuitenkin perinteinen lasten suusta kuultu kysymys: Tarvitseeko kaikkien kanssa leikkiä?

5.3 Tuloksia yhteisöllisyydestä

5.3.1 Analysointitaulukot

”Pieni yliopisto, opiskelijat tuntevat henkilökunnan ja henkilökunta opiskelijat. Opiskelijat eivät ole näin pelkkää harmaata massaa.”

”Ja sit sellanen, että porukka ottaa toiset huomioon ja yleensä porukka toivottaa kaikki uudetkin tyypit tervetulleiksi.”

”Hyvä ryhmähenki, ystävällisyys”

Kyselyssä yhteisön määriteltiin koostuvan yksilöistä, joilla on jonkinlainen yhteinen tekijä ja yhteisöllisyyden syntyvän näiden yksilöiden välisestä vuorovaikutuksesta ja avoimesta kommunikaatiosta. Yhteisönä tarkoitettiin koko Lapin yliopistoa ja kyselyn tavoit-

teena oli selvittää yhteisöllisyyden rakentumista yliopiston alaisten toimijoiden keskuudessa. (Liite 1.) Seuraavaksi esittelen yhteisöllisyyttä koskevasta aineistosta muodostetut analyysitaulukot ja katson, miten yhteisöllisyys Lapin yliopistossa muodostuu.

Taulukkoon 5 on kerätty yhteisöllisyyttä koskevasta aineistosta alkuperäisilmaisuja ja muodostettu niiden kautta pelkistettyjä ilmaisuja. Ryhmittelyn avulla sain muodostettua yhdeksän alaluokkaa (taulukko 6). Alaluokkia löytyi enemmän kuin kiusaamista koskevassa aineistossa, mutta mielestäni nämä kuvaavat koko aineistoa kattavasti ja kertovat yhteisöllisyyden muodostumisen moninaisuudesta. Alaluokat yhdistyivät kolmeen yläluokkaan: sosiaalisiin, fyysisiin ja psyykkisiin tekijöihin.

Taulukko 6 vastaa tutkimuskysymyksen yhteisöllisyyttä koskevaan osaan, eli mistä yhteisöllisyys muodostuu. Yhteisöllisyys muodostuu useista eri tekijöistä, muun muassa hyvästä kommunikoinnista ja avoimuudesta, yksilöllisyyden huomioimista ja yhteenkuuluvuuden tunteesta. Aiemmin yhteisöllisyyttä koskevassa luvussa olen käynyt läpi yhteisöllisyyden muotoja ja sitä synnyttäviä tekijöitä. Yhteisöllisyyteen liitetään yhdessäolo, yhteisyys ja vuorovaikutus eli käsitteellä on hyvin positiivinen kaiku (Saastamoinen 2009, 35).

Taulukko 5 Yhteisöllisyys –aineiston pelkistäminen

Alkuperäisilmaisut	Pelkistetyt ilmaisut
"Pieni yliopisto pohjoisessa, opiskelijat tuntevat henkilökunnan ja henkilökunta opiskelijat. Opiskelijat eivät ole näin pelkkää harmaata massaa."	<ul style="list-style-type: none"> • yliopiston pieni koko • henkilökunta tuntee opiskelijat • yksilöllisyyden huomiointi • alueellinen merkitys
"Yhteisöllisyyden luovat ainejärjestöjen, LYY:n ja henkilökunnan välinen toimiva yhteistyö. Kaikkia näitä kolmea on helppo lähestyä."	<ul style="list-style-type: none"> • opiskelijajärjestöt luovat yhteisöllisyyttä • toimivan yhteistyön merkitys • on helppo lähestyä muita ihmisiä • aito kuuntelu • aito kohtaaminen
"Vähempi väkimäärä tulee nopeammin tutuiksi. Myös erilaiset yhteisölliset tilanteet kuten luennot ja lähiopetus, yhteiset tapahtumat, aulassa tapahtuvat aktiviteetit..."	<ul style="list-style-type: none"> • opiskelijoiden pieni lukumäärä on hyvä • tapahtumat luovat yhteisöllisyyttä • opetustilanteet luovat yhteisöllisyyttä • positiivinen tunne yhdessäolosta
"Hyvä ryhmähenki, ystävällisyys"	<ul style="list-style-type: none"> • yliopistossa on hyvä ryhmähenki • ihmiset ovat ystävällisiä • positiivisen ilmapiirin tärkeys • aito välittäminen
"Yliopiston pieni koko, viihtyisät ruokailutilat joissa näkee muidenkin tiedekuntien opiskelijoita ja mukavat opiskelukaverit"	<ul style="list-style-type: none"> • yliopiston tilat ovat viihtyisiä • yhteenkuuluvuuden tunne • tiloissa näkee kaikkia tiedekunnasta riippumatta • fyysisen ympäristön merkitys
"Ystävät, kaverit ja opiskeluyhteisö, johon todella tuntuu kuuluvan"	<ul style="list-style-type: none"> • ystävät luovat yhteisöllisyyttä • ihmissuhteiden merkitys
"Ainejärjestöt ja tulee fiilis että kuuluu johonkin ja omalla panoksella on myös merkitystä"	<ul style="list-style-type: none"> • ainejärjestö luo yhteisöllisyyttä • tunnetaan kuuluvuutta yhteisöön • oman tekemisen merkitys
"Se kuuluvuuden tunne, minkä paikka saa aikaan. Olohuonemaisuus ja tiloista huokuva kiireettömyyden tunne."	<ul style="list-style-type: none"> • yliopisto tilana luo yhteisöllisyyttä • kuuluvuuden tunteen merkitys • kiireettömyyden positiivinen merkitys
"Juurikin se yhteenkuuluvuuden tunne ja se että tärkeisiin asioihin voi vaikuttaa. Opiskelua tuetaan monin eri tavoin esim. etäopiskelu"	<ul style="list-style-type: none"> • vaikuttamisen mahdollisuus • yhteenkuuluvuuden tunne • opintojen tukeminen • rohkaisu

Taulukko 6 Yhteisöllisyys –aineiston pelkistämisestä johdetut ryhmät ja luokat

Pelkistetyt ilmaisut	Alaluokat	Yläluokka
<ul style="list-style-type: none"> • on helppo lähestyä muita ihmisiä • aito kuuntelu • aito kohtaaminen • toimiva yhteistyö henkilökunnan ja opiskelijoiden välillä 	kommunikointi	sosiaaliset tekijät
<ul style="list-style-type: none"> • toimivan yhteistyön merkitys • yliopistossa on hyvä ryhmähenki • ihmiset ovat ystävällisiä • positiivisen ilmapiirin tärkeys 	avoimuus	
<ul style="list-style-type: none"> • opiskelijajärjestöt luovat yhteisöllisyyttä • tapahtumat luovat yhteisöllisyyttä • tunnetaan kuuluvuutta yhteisöön • ainejärjestö luo yhteisöllisyyttä • me-henkisyyden merkitys • ihmissuhteiden merkitys 	opiskelijayhteisö	
<ul style="list-style-type: none"> • henkilökunta tuntee opiskelijat • toimiva yhteistyö henkilökunnan ja opiskelijoiden välillä • opetustilanteet luovat yhteisöllisyyttä • opintojen tukeminen 	henkilökunta ja opetus	fyysiset tekijät
<ul style="list-style-type: none"> • yliopiston pieni koko • yliopiston tilat ovat viihtyisiä • tiloissa näkee kaikkia tiedekunnasta riippumatta • fyysisen ympäristön merkitys • yliopisto tilana luo yhteisöllisyyttä • alueellinen merkitys 	yliopisto	
<ul style="list-style-type: none"> • aito kohtaaminen • aito välittäminen • rohkaisu 	empatia	psykykkiset tekijät
<ul style="list-style-type: none"> • yhteenkuuluvuuden tunne • kuuluvuuden tunteen merkitys • tunnetaan kuuluvuutta yhteisöön • positiivinen tunne yhdessäolosta • oman tekemisen merkitys 	oma tunne	
<ul style="list-style-type: none"> • yhteenkuuluvuuden tunne • me-henki • tunnetaan kuuluvuutta yhteisöön • ylpeys omasta yliopistosta • vaikuttamisen mahdollisuus • alueellinen merkitys 	yhteenkuuluvuus	
<ul style="list-style-type: none"> • yksilöllisyyden huomiointi • opiskelijoiden pieni lukumäärä • henkilökunta tuntee opiskelijat • opintojen tukeminen 	yksilöllisyys	

Yhteisöllisyys koostuu yhteydentunteesta ja yhteisiin mielenkiinnonkohteisiin pohjautuvasta toiminnasta. Yhteisöllisyyden nähdään edistävän ja ylläpitävän me-henkeä ja solidaarisuutta ja nämä taas voimistavat yhteisöllisyyttä. Näin yhteisöllisyys edistää yhteisön sisäistä sosiaalista pääomaa. (Pessi & Seppänen 2011, 297.) Yhteydenkuuluvuuden tunteen synnyttää vuorovaikutus eli yhteinen toiminta ja yhteiset arvot ja ihanteet eli symboliset merkitykset (Saastamoinen 2009, 41). Näitä kaikkia elementtejä ja tekijöitä löytyi myös aineistosta.

Käyn seuraavaksi yhteisöllisyyttä läpi taulukossa 6 esitettyjen tekijöiden kautta, mutta en erikseen otsikoi osioita, sillä katson, että nämä kaikki tekijät toimivat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa, minkä vuoksi näin erottelun turhana. Joitain teemoja, kuten ryhmään kuulumista, olen käsitellyt osittain jo luvussa 5.1.

5.3.2 Sosiaaliset, fyysiset ja psyykkiset tekijät

Yhteisöllisyys Lapin yliopistossa nähtiin muodostuvan useasta eri tekijästä. Yhteisöllisyyttä synnyttäviä ja vahvistavia tekijöitä oli aineiston perusteella muun muassa ihmisten helposti lähestyttävyyys, niin muiden opiskelijoiden kuin henkilökunnan kohdalla ja aidot kohtaamiset. Vastaajat olivat sitä mieltä, että yliopistolla kuunnellaan aidosti ja yhteistyö on sujuvaa. Yleinen ilmapiiri yliopistolla koettiin positiiviseksi ja ystävälliseksi. Yliopiston pienuus niin fyysisenä rakennuksena kuin opiskelijamäärältäänkin koettiin merkittäväksi yhteisöllisyyttä synnyttäväksi tekijäksi. Opiskelijajärjestöjen koettiin lisäävän yhteisöllisyyttä ja antavan jäsenilleen kokemuksia, tukea ja ystäviä. Yliopistolla nähtiin vallitsevan me-henki ja yhteisöön tunnettiin kuulumuutta.

Yliopisto fyysisenä paikkana luo monen mielestä yhteisöllisyyttä. Lapin yliopisto on Euroopan unionin pohjoisin yliopisto ja pohjoinen sijainti, arktisuus ja ”kaukana kaikesta” koettiin vahvana omaleimaisuuden ja yhteisöllisyyden synnyttäjänä ja ylläpitäjänä. Muualta Suomesta tulevat opiskelijat löytävät heti toisistaan yhteisiä asioita ilman, että vielä tuntevat toisiaan sen enempää.

”Opiskelijoita tulee paljon eri puolilta Suomea, jonka vuoksi he ovat ehkä tavanomaista aktiivisempia ja ulospäinsuuntautuneempia.”

”Opiskelijoiden kesken usealla on sama lähtötilanne, kun tullaan ulkopaikkakunnilta.”

Yliopiston pienuus ja kaikkien kampuksien oleminen saman katon alla nähtiin Lapin yliopiston ehdottomana vahvuutena. Pieni yliopisto määritelmänä sisälsi vastauksissa sekä yliopistorakennuksen ja kampuksen että opiskelijamäärän. Lapin yliopistossa opiskeli syksyllä 2018 noin 4400 perus- ja jatko-opiskelijaa. Jos verrataan opiskelijamäärää Suomen muihin yliopistoihin, niin esimerkiksi Itä-Suomen yliopistossa opiskelee yli 15 000 ja Helsingin yliopistossa yli 31 000 tutkinto-opiskelijaa. (lähde: yliopistojen verkkosivut). Näihin lukuihin verrattuna Lapin yliopisto tuntuu varmasti pieneltä ja helposti lähestyttävältä paikalta.

”Pienuus ja kompaktius”

”Kaikki tiedekunnat samalla kampuksella. Lapin yliopisto on melko pieni yliopisto, joten muita opiskelijoita on helppo kohdata. Ilmapiiiri vaikuttaa rennolta eikä painostavalta.”

”Pienuus ja pohjoisen rento meininki.”

Yliopistoa kuvattiin kodikkaaksi, kompaktiksi, viihtyisäksi, omintakeiseksi ja vastaanottavaiseksi. Myös opetus- ja vapaa-ajan tilat saivat positiivisia kommentteja ja niiden viihtyvyyden nähtiin edistävän yhteisöllisyyden tuntua. Eri toimijoiden kesken nähtiin toimivaa yhteistyötä ja poikkitieteellisyttä. Toki nämäkin ovat asioita, joita voidaan aina kehittää, eikä kaikki yhteistyö ole niin näkyvää kaikille, jotta sitä pystyttäisiin täysin arvioimaan.

”Kivat työskentelynurkkaukset, joihin vetäytyä opiskelemaan, Loviisa kahvilana ihana.”

”Yliopiston pieni koko, viihtyisät ruokailutilat joissa näkee muidenkin tiedekuntien opiskelijoita ja mukavat opiskelukaverit”

”Yhteisöllisyyden luovat ainejärjestöjen, LYY:n ja henkilökunnan välinen toimiva yhteistyö. Kaikkia näitä kolmea on helppo lähestyä.”

Pienen yliopiston nähtiin helpottavan muihin ihmisiin, niin opiskelijoihin kuin henkilökuntaankin, tutustumista ja varmistavan sen, ettei yksittäinen opiskelija ”huku massaan”. Vastaajat kuvailevat opetushenkilökunnan olevan helposti lähestyttävä ja kohtelevan opiskelijoita yksilöinä sekä kannustavan ja auttavan opinnoissa. Yliopiston monikulttuurisuus koettiin rikkautena ja ihmiset hyväksytään sellaisina kuin he ovat. Hierarkisuutta katsottiin vähentävän esimerkiksi sen, että opettajat ja opiskelijat puhuvat toisistaan etunimillä tai istuvat kahvilla ja syövät lounasta samassa ruokalassa.

”Opettajat muistavat oppilaat etunimeltä. Henkilökunta puhuu toisistaan oppilaille etunimillä.”

"Koska yliopisto on pienehkö ja kodikas, siellä on ehkä helpompi tutustua uusiin ihmisiin kuin muissa yliopistoissa."

"Opettajien ja oppilaiden välinen läheisyys. Tiedän ketä voin lähestyä ja keneltä voin pyytää apua opintoihini liittyen. Kynnys on todella matala!"

"Henkilökunta kokonaisuudessaan on helposti lähestyttävä, kiinnostunut opiskelijoista ja kannustava."

Kyselyyn vastanneet antoivat arvoa yliopistolle myös ympäristönä. Ympäristö ja ihmisen hyvinvointi toimivat vuorovaikutuksessa. Yliopistoa rakennuksena voidaan lähestyä sosiaalisena ympäristönä, joka mahdollistaa yhteisöllisyyden syntymisen, yhteisöön liittymisen sekä yhdessä toimimisen ja luo lisäksi turvallisuuden tunnetta. Palveluympäristönä katsottuna tarvittavat palvelut ovat saatavilla ja yhteisesti tilat ovat toimivia. Myös ympäristöstä huolehtiminen ja sen kehittäminen voivat lisätä yhteisöllisyyttä, kun ihmiset toimivat yhdessä isomman asian eteen. (Tapaninen ym. 2002 41, 44.)

Kyselyssä kysyttiin, kuuluvatko opiskelijat johonkin Lapin yliopiston alla toimimaan opiskelijayhteisöön ja jos kuuluvat, niin mitä yhteisöt heille antavat (Liite 1, kysymys 12). Aineistossa nousi yleisimpänä yhteisönä ainejärjestöt, joiden katsottiin antavan kokemuksia, uusia ystäviä, verkostoitumisen mahdollisuuksia ja tukea opintoihin sekä arkeen. Sosiaalisen kanssakäymisen nähtiin lisääntyvän järjestöjen erilaisissa tapahtumissa ja sitä myöten myös yhteisöllisyyden tunne lisääntyi. Järjestötoiminnassa tutustui oman alan ja poikkitieteellisten tapahtumien myötä, myös muiden alojen opiskelijoihin.

"Kuulun ja olen kuulunut. Yhteisöt antavat itselle paljon, ne kasvattavat ihmistä ihmisenä, kehittää persoonaa ja antavat rikasta kokemusta myöhempään elämään. Ja paljon uusia ystäviä."

"Ainejärjestöt ja tulee fiilis että kuuluu johonkin ja omalla panoksella on myös merkitystä"

"Kuulun. Ainejärjestö kaikista tärkein. Olen saanut sieltä paljon uusia kokemuksia, ihania ihmisiä ja paljon kaikkea kivaa mitä muistella vanhana"

"Kuulun omaan ainejärjestöni ja tapahtumat ovat varmaankin se merkittävin asia ja tunne siitä, että kuulun tähän porukkaan."

Suurin kiinnostus järjestötoimintaa kohtaan on todettu olevan opintojen alku- ja keskivaiheessa. Alkuvaiheen osallisuutta on perusteltu uusiin ihmisiin tutustumisella ja järjestöjen järjestämästä toiminnasta. Opintojen loppuvaiheessa olevien opiskelijoiden kiinnostus järjestötoimintaan on vähäisempää, mutta ne, jotka osallistuvat, ovat perustelleet toimintaan osallistumista halulla vaikuttaa yhteiskuntaan tai yliopistoon. (Saari 2014, 9.) Aineistosta nousi esille se, että opiskelijat tuntevat yhteenkuuluvuutta toisiinsa,

varsinkin oman alansa, opiskelijoihin ja pienen yliopiston nähtiin mahdollistavan asioihin vaikuttamisen.

”Juurikin se yhteenkuuluvuuden tunne ja se että tärkeisiin asioihin voi vaikuttaa. Opiskelua tuetaan monin eri tavoin esim. etäopiskelu”

”pienessä yliopistossa on mahdollista saada äänensä kuuluviin helpommin, vaikka ei se ole ihan mutkatonta.”

”En juuri koe yhteisöllisyyttä muiden kuin oman tiedekuntani opiskelijoiden ja opettajien kanssa.”

Kaikki eivät kuitenkaan tunne kuuluvuutta yliopisto- tai opiskelijayhteisöön tai tiedä kuuluvansa mihinkään. Se, että ylioppilaskunnan jäsenyys tulee automaattisesti jäsenmaksun yhteydessä (Yliopistolaki), ei välttämättä synnytä kuuluvuutta yliopisto- tai opiskelijayhteisöön. Lapin yliopiston ylioppilaskunnan jäsenyyden kautta opiskelijat kuuluvat automaattisesti myös valtakunnalliseen Suomen ylioppilaskuntien liittoon (SYL), johon kuuluu yli 130 000 yliopisto-opiskelijaa. Useampi vastaaja kertoi, että iäkkäämpänä tai perheellisenä opiskelijana on vaikea saada kiinni yhteisöllisyyden tunteesta tai päästä mukaan ryhmiin. Myös etäopintojen ja opintojen vaiheella koettiin olevan merkitystä.

”En ainakaan koe kuuluvani. Olen ainejärjestön ja ylioppilaskunnan jäsen.”

”Paha sanoa, koska en ole pääsenyt osaksi sitä.”

”En kuulu. Tuntuu, että yhteisöt on suunnattu nuorimmille opiskelijoille ja ovat kovin sisäänpäin kääntyneitä.”

”Opiskelijatapahtumat, mutta fuksivuosi ja varsinkin sen alku ratkaisee paljon, että miten ryhmäytyminen jatkossa onnistuu.”

Otuksen tekemän tutkimuksen mukaan ajan puute on nähty suurimpana syynä sille, miksei opiskelija ole lähtenyt järjestötoimintaan mukaan. Opintojen edetessä on nähty kasvavan myös tunne siitä, ettei ole tervetullut mukaan järjestöjen toimintaan, eikä sen vuoksi ole hakeutunut niihin mukaan. Toimintaan osallistumattomuudelle nähtiin syynä myös tietämättömyys järjestön toiminnasta, järjestötoiminnan liiallisen alkoholikeskeisyys ja kokemus siitä, ettei järjestö tarjoa itselleen mitään kiinnostavaa toimintaa. (Saari 2014, 10.) Näitä kokemuksia nousi myös aineistosta esille.

”En ole löytänyt sopivaa yhteisöä”

”Yhteisöllisyys palvelee ehkä paremmin opintonsa aivan alusta aloittavia. On tapahtumia ym. Suoraan maisterivaiheeseen tullessa on ollut todella vaikea liittyä yhteisöön. Ilmapiiri on sisäänpäin kääntynyttä.”

”En ole kokenut yhteisöllisyyttä, muuta kuin niin, että itse koen usein olevani sen yhteisöllisyyden ulkopuolella.”

”Koen, että erilaiset kissanristijäiset ja ainejärjestötoiminta yhdistävät monia, mutta henkilöille, jotka eivät ole bilettäjiä tai ehdi/halua osallistua järjestötoimintaan ei jää käteen paljon.”

Pörhölän (2006) mukaan ryhmän sisään voi olla haasteellista päästä, jos niin sanotusti myöhästyy itsensä esittelystä. Ryhmään pääsy on haasteellista myös niille, jotka ensin ajattelevat etteivät tarvitse ryhmään kuulumista, mutta haluaisivat myöhemmin kuitenkin mukaan. Heillä esimerkiksi on jo yksi läheinen ystävä tai ryhmän tekemiset eivät häntä ensin kiinnosta esimerkiksi perheen vuoksi. Ryhmän ulkopuolelle jääminen voi siten olla ei-toivottu tai tietoinen ratkaisu, joka myöhemmin kaduttaa. (Pörhölä 2006, 13–16.)

”Minusta yliopistossa ei ole kovin yhteisöllistä - tietysti vaikuttaako asiaan se että olen valmistumassa ja en ole enää kovin aktiivisesti yliopistolla tai Rovaniemellä?”

”Olen opiskellut pitkään työn ohessa, joten olen erkaantunut yhteisöistä, valitettavasti. Nyt kun alan opiskella päätoimisesti - minun näyttää olevan vaikea löytää yhteisöä yliopistosta itselleni.”

”En kuulu, ei ole aikaa koska aikuisopiskelijan arkeen täytyy sovittaa vielä työ ja perhe.”

Kyselyyn vastanneet opiskelijat toivat esille myös opintojen aloituksen ja ensimmäisen syksyn tapahtumien tärkeyden ja sen tiedostamisen, että suurin osa ryhmäytymistä tapahtuu erilaisissa orientaatioajan tapahtumissa. Tätä asiaa pohdittiin jo kiusaamista käsittelevässä alaluvussa 5.2.3. Voiko opintojen ohessa työssäkäyvä opiskelija syyttää ryhmän ulkopuolelle jäämistä, jos hän on tietoisesti jäänyt kaikista ryhmäytymisen kannalta tärkeistä tapahtumista pois eikä ole itse mitenkään edesauttanut itsensä ryhmään pääsemistä? Kaikista vastauksista ei kuitenkaan voida sanoa, onko yhteisön ulkopuolelle joutuminen esimerkiksi perhesyiden vuoksi koettu negatiivisena asiana vai vain todettu asian olevan näin.

Paasivaaran ja Nikkilän (2010, 50–51) mukaan yksilöt kokevat kuuluvansa myönteisesti yhteisöön yhdessä tekemisen ja jäsenyydestä syntyvän ylpeyden tunteen kautta. He käyttävät käsitettä myönteinen yhteisöllisyys, joka korostaa yksilöllisyyden sijaan yhteisöllisiä tavoitteita, synnyttää jäsenissään ylpeyttä yhteisöön kuulumisesta, arvostaa kaikkien jäsentensä asiantuntemusta ja osaamista sekä suuntautuu optimistisesti tulevaisuuteen. Yliopistossa tulisi kiinnittää näihin asioihin huomiota, jos halutaan lisätä yh-

teisöllisyyttä siellä toimivien ihmisten keskuudessa. Yliopiston tarkoitus on kuitenkin teollista tutkimusta tehden ja opetusta antaen saada opiskelijoita valmistumaan yksilöllisen tutkinnon kautta. Jokaisen opiskelijan lähtökohta on siten yksilöllisyys, minkä vuoksi opiskelijoilla voi olla haasteellista päättää, mitä yhteisöä kohtaan hän kokee yhteisöllisyyttä. Tämän vuoksi ylioppilaskunnan ja ainejärjestöjen toiminnalla voidaan katsoa olevan suurempi merkitys yhteisöllisyyden lisäämisessä.

5.4 Johtopäätökset

Opiskelijoiden kuvaama kiusaaminen näyttäisi olevan muodoltaan niin verbaalista kuin nonverbaalista, kuten myös suoraa tai epäsuoraa. Kiusaaminen ymmärrettiin tilannesidonlaiseksi ja subjektiiviseksi kokemukseksi, jonka määrittely oli monimuotoista. Vastaajien korkeakoulussa kokema kiusaaminen oli monessa suhteessa hyvin samankaltaista kuin tutkittu koulukiusaaminen. Yhteisöllisyys muodostuu aineiston mukaan sosiaalisista, psyykkisistä ja sosiaalisista tekijöistä eli sekin on kiusaamisen tapaan monimuotoista. Yliopiston pieni koko niin rakennuksena kuin ihmismääränkin perusteella nähtiin vahvana yhteisöllisyyden tekijänä ja vaikuttavan kaikkiin muihin tekijöihin positiivisesti. Pieni rakennus ja kaikki kampukset samassa paikassa lisäsi paikallisesti yhteisöllisyyttä ja pienemmän ihmismäärän nähtiin helpottavan muihin tutustumista ja yksilön hukuttamista massaan. Yliopiston pienen koon ei kuitenkaan nähty olevan syynä millään muotoa kiusaamiselle, ainoastaan positiivisena tekijänä yhteisöllisyyden muodostuminen suhteen.

Pörhölän (2007, 8) mukaan ihmisellä on luonteenomainen halu kuulua johonkin ryhmään, sillä ryhmä luo turvallisuutta ja auttaa yksilöä näkemään itsensä osana suurempaa kokonaisuutta. Yliopistossa esiintyvä kiusaaminen on vastauksien perusteella ihmis-suhteisiin liittyvää kiusaamista ja sosiaalista syrjäyttämistä, josta seuraa sosiaalinen syrjäytyminen. Se on ryhmistä lähtevää ja kohdistuu pieneen yksilöjoukkoon. Vaikka vastauksissa pohdittiin sitä, ettei kaikkien kanssa tarvitse tulla toimeen ja kaikki ihmiset eivät vain ryhmäydy positiivisesti, niin suurimmaksi kiusaamisen muodoksi vastaajat kuitenkin määrittelivät ryhmästä pois sulkemisen, joka näyttäytyy muun muassa sillä, että tietyt ihmiset jätetään kutsumatta yhteisiin tapahtumiin. Hamaruksen (2008, 75) mukaan kiusaamisella on todettu olevan suuri vaikutus opiskelijakulttuuriin. Ne syyt, joiden

vuoksi kiusataan, muodostuvat pikku hiljaa myös ominaisuuksiksi, joita koko yhteisö voi alkaa karttamaan. Esimerkiksi opinnoissa pelätään epäonnistumista, jos sen on nähty aiemmin johtavan kiusaamiseen toisen opiskelijan kohdalla. Aineiston pohjalta Lapin yliopiston opiskelijakulttuuri on yhtä aikaa yhteisöllistä ja sosiaalisesti syrjäyttävää.

Saarikoski (2006, 13) on tutkinut kiusaamista yhteisöväkivallan muotona ja näkee ryhmästä ulos sulkeminen yhdeksi sen muodoksi. Ulos sulkeminen alkaa yleensä yhdestä henkilöstä juoruilulla ja pahan puhumisella, joka jatkuessaan systemaattisesti muuttaa henkilön muiden silmissä ei-toivotuksi. Käytös tätä henkilöä kohtaan alkaa muuttua näkyvämmäksi, hänelle ei puhuta, hänen tervehdyksiin tai kysymyksiin ei vastata eikä häntä pyydetä mukaan muiden kanssa sovittuihin tapahtumiin. Tällainen kiusaamisen määritelmä sopii mielestäni ja tutkimuksen tuloksien perusteella surullisen hyvin myös korkeakoulukiusaamisen määritelmäksi. Korkeakoulukiusaaminen on yksi yhteisöväkivallan muoto.

Opiskelijoiden, niin nuorten kuin vähän vanhempienkin kohdalla kiusaamisen määrittelyn merkitys on suuri, sillä he itse tuottavat luokkatilassa ja ryhmissään kiusaamista. Yhteinen ymmärrys vähentää epäselvyyksiä itse kiusaamistilanteissa ja helpottaa tunnistamista. (Hamarus 2008, 16–17.) Aineistosta kuului läpi, ettei tiedetty varmasti, onko oma vastaus kiusaamista tai onko sitä tapahtunut. Vastaajat kuitenkin tiedostivat, että kiusaaminen on subjektiivinen kokemus.

”Missä vaan, koulumatkalla, käytävillä, pienryhmissä, ruokalassa. Kaikki riippuu miten kiusaamisen määrittelee ja miten toinen tuntee. Kaikki ollaan niin erilaisia. Toiselle kiusaaminen voi olla vaan ”heitin vaan vitsiä” -tarkoituksella ja toiselle se voi olla tosikin paha juttu. [...]”

”Ehkä nämä ihmiset eivät tajua kiusaavansa ja eivät tee sitä systemaattisesti. En vain tiedä miksi muuksi sitä voisi kutsua kun jää täysin kaikesta ulkopuolelle.”

Huolimatta siitä, että kiusaamisen määrittely herätti aineistossa kysymyksiä, toistivat annetut vastaukset kysymykseen ”Mitä kiusaaminen on?” keskenään, toisistaan riippumatta, samoja kiusaamisen muotoja eli jollain tasolla kaikki aineistossa mainitut asiat kuitenkin mielletään kiusaamiseksi. Tällaiset vastaukset vahvistavat kiusaamisen subjektiivisen kokemuksen olemassaoloa ja kertovat millaiseksi kiusaaminen mielletään Lapin yliopistossa ja millaisista asioista opiskelijat kokevat pahaa mieltä.

Sekä kiusaaminen korkeakoulussa että yhteisöllisyys ovat molemmat moniulotteisia ja subjektiivisesti koettavia asioita. Aineistosta kävi ilmi, että moni sama asia on yhteisöllisyyden näkökulmasta haluttu ja kiusaamisen näkökulmasta ei-toivottu. Halu kuulua ryhmään ja tiettyyn porukkaan nousi selvästi esille, niin yhteisöllisyyttä kuin kiusaamistakin koskevassa aineistossa. Ryhmään kuulumisen koettiin lisäävän yhteisöllisyyttä ja sen ulkopuolelle jättäminen nähtiin kiusaamisena. Opetushenkilökunnan suunnalta koettiin kiusaamista tai syrjintää, mutta toisaalta heidän kanssaan nähtiin olevan hyvä vuorovaikutus, joka taas lisäsi yhteisöllisyyttä. Opiskelijajärjestötoiminnassa mukana olon katsottiin lisäävän yhteisöllisyyden tunnetta, mutta toiminta nähtiin myös sisäänpäin kääntyneenä. Samojen tekijöiden voidaan nähdä sekä vahvistan että heikentävän yhteisöllisyyttä, jolloin puuttuminen heikentäviin tekijöihin ei vain lisää yhteisöllisyyttä, vaan myös ehkäisee kiusaamista.

Paasivaara ja Nikkilä (2010) määrittelevät yhteisöllisyyden koostuvan vuorovaikutuksesta, yhdessä olemisesta ja tekemisestä, henkilökohtaisesti merkittävistä suhteista, luottamuksesta ja yhteenkuuluvuudesta. Pörhölä (2006, 2011) määrittelee kiusaamisen sekä vuorovaikutusprosessiksi että vertaissuhdeongelmaksi ja Hamaruksen (2008) mukaan kiusaamista tapahtuu siellä, missä ihmiset ovat keskenään vuorovaikutuksessa. Näin ollen vuorovaikutus, joka synnyttää kiusaamista, synnyttää myös negatiivista yhteisöllisyyttä. Kiusaamisella on siten suora vaikutus yhteisöllisyyden syntymiseen. Tämän tutkimuksen otsikossa esiintyvä lainaus *”Voisin kuvitella, että pahinta kiusaamista olisi ulkopuolelle jättäminen yhteisestä tekemisestä.”* kiteyttää minun mielestäni tämän tutkimuksen tulokset hyvin yhteen.

6 Pohdinta

Tämän pro gradu - tutkimuksen tarkoitus oli tarkastella korkeakoulussa tapahtuvaa kiusaamista ja yhteisöllisyyttä sekä näiden mahdollista yhteyttä toisiinsa. Tarkasteltavana aineistona oli Lapin yliopiston ylioppilaskunnan keväällä 2017 teettämä *Vuorovaikutus ja yhteisöllisyys Lapin yliopistossa* – kyselyn aineisto. Kyselyyn vastasi yhteensä 267 korkeakouluopiskelijaa. Tutkimuskysymykseni oli ”Miten korkeakouluopiskelijat kokevat kiusaamisen ja mikä on sen yhteys yhteisöllisyyden tunteeseen ja muodostumiseen?” Tarkoituksena oli selvittää, miten opiskelijat kuvaavat kiusaamista ja yhteisöllisyyttä, missä kiusaamista on koettu tai havaittu ja mitkä tekijät nähdään tärkeinä yhteisöllisyyden muodostumisessa. Miten opiskelijat kuvaavat korkeakoulukiusaamista ilmiönä ja sen vaikutusta kuvailtuun yhteisöllisyyteen? Löydettyjä tuloksia kävin läpi luvun 5 yhteenvedossa, joten tässä luvussa en enää tarkemmin palaa niihin.

Korkeakoulukiusaaminen aiheena valikoitui tutkimuksen aiheeksi omien kiinnostusten kautta. Olen toiminut LYY:n häirintäyhdyshenkilönä kevästä 2016 asti ja tänä aikana olen käynyt läpi erilaisia kiusaamistapauksia ja käynyt kertomassa erilaisille opiskelijaryhmille, esimerkiksi tuutoriopiskelijoille, korkeakoulukiusaamisesta ilmiönä. Näen, että korkeakoulukiusaamisen esilletuominen ja sen ehkäiseminen ovat tärkeimpiä häirintäyhdyshenkilön tehtäviä. Olen myös kerännyt eri kerroilla opiskelijoiden ajatuksia kiusaamisesta ja nyt tätä tutkimusta tehdessä voin todeta, että samanlaisia ongelmia löytyy niin tutkimusaineistostani kuin keräämästäni palautteesta opiskelijatilaisuuksissa.

Tutkimuksen käsitteellinen viitekehys oli yhteisöllisyys. Otin yhteisöllisyyden tutkimisen kiusaamisen rinnalle juurikin omien kokemusten ja pohdintojen kautta. Minut on voinut häirintäyhdyshenkilönä pyytää puhumaan esimerkiksi ensimmäisen vuoden opiskelijoille ryhmässä tapahtuvasta kiusaamisesta, kun on käynyt ilmi, ettei vuosikurssin ryhmäytyminen ole onnistunut hyvin ja opiskelijat kokevat tulevansa kiusatuksi vuosikurssin muiden opiskelijoiden suunnalta. Eli vuosikurssin sisälle ei ole syntynyt yhteisöllisyyttä vaan kiusaamisen kokemuksia. Tämän vuoksi pohjasin tutkimukseni näkemykseen, jossa sekä kiusaaminen että yhteisöllisyys rakentuvat opiskelijoiden välisessä vuorovaikutuksessa ja molemmat voidaan nähdä ryhmäilmiönä.

Otin aineistosta pääasiassa käsittelyyn avokysymysten vastaukset, joita yhteensä oli 828 kappaletta. Aineisto oli siis varsin laaja ja koen, että sähköinen nimettömänä täytettävä kyselylomake antoi paljon monipuolisia vastauksia ja näkökulmia sekä kiusaamiseen että yhteisöllisyyteen. Vastaajat pystyivät ilman painostusta tai kiireen tuntua vastaamaan kiusaamiskokemuksia koskeviin kysymyksiin. Vastauksissa näkyi myös toinen puoli eli lyhyet ja pinnalliset vastaukset, joihin ei selvästi ollut panostettu tai vastaus oli tarkoitettu vitsiksi. Uskon, että henkilö, jolla on omakohtaista kokemusta kysyttävistä aiheista, vastaa paremmin ja yksityiskohtaisemmin. Pitkät avovastaukset voivat kertoa vastaajan tarpeesta tuoda asiansa esille, hän ei ehkä ole käsitellyt asiaa kenenkään kanssa kasvotusten tai myöntää vasta vastaushetkellä kokeneensa kiusaamista. En kuitenkaan katso, että tämä aineisto sisälsi tällaisia vastauksia, vaikka osa olikin syvällisiä. On myös hyvä ottaa huomioon, että kiusaaminen on negatiivinen ja vaikeasti havaittava ilmiö, mikä voi osaltaan olla syy lyhyisiin vastauksiin. Asiasta ei voi kertoa, jos ei ole omakohtaista kokemusta tai ei yksinkertaisesti tiedä asiasta enempää. Tällaiset vastaukset osaltaan vahvistavat sitä, että korkeakoulukiusaamista ilmiönä on tuotava enemmän esille. Osa vastauksista oli sellaisia, jotka herättivät kysymyksiä tai olisin halunnut jonkin tarkennuksen. Tässä kohtaa näkyy kyselylomakkeen puute suhteessa haastatteluaineistoon, vastauksia ei voi täydentää eikä lisäkysymyksiä esittää.

Käytin valmista aineistoa enkä siten voinut itse vaikuttaa kysyttyihin kysymyksiin. Kysely oli monipuolinen, mutta analyysiä tehdessä olisin toivonut kysymyksiin tarkennuksen siitä, halutaanko tietää esimerkiksi vastaajan omakohtainen kokemus vai havainto kiusaamisesta vai millaiseksi hän yleisesti kuvittelee kiusaamisen. Osa kysymyksistä kohdistui suoraan Lapin yliopistoon, osa kysymyksistä ohjeisti yleisesti kuvailemaan kiusaamista. Myös havainto ja omakohtainen kokemus voivat poiketa toisistaan. Vastaukset oli kirjoitettu niin oman kokemuksen, havaintojen kuin yleisen olettamuksen mukaan. Sain rakennettua hyvän kuvan siitä, millaiseksi Lapin yliopiston opiskelijat näkevät korkeakoulussa tapahtuvan kiusaamisen, mutta en voi varmuudella tietää, koskevatko kaikki aineiston esimerkit Lapin yliopistoa. En kuitenkaan koe tämän heikentävän tutkimuksen tuloksia. Kyselyssä ei myöskään kysytty, miksi joku kiusaa tai onko koetulle ja tai havaitulle kiusaamiselle tehty jotain tai viety asiaa eteenpäin. Ongelmiin on vaikea reagoida, jos niitä ei tuoda esille. Kyselyyn vastanneista kukaan ei kuitenkaan myöntänyt

itse kiusaavansa, joten siihen, miksi joku kiusaa, ei tämän aineiston perusteella olisi voinut vastata, sillä aineisto olisi pohjautunut ihmisten mielikuviin kiusaamisen syistä.

Kiusaaminen on ilmiönä moniselitteinen, sillä ihmisillä on erilaisia käsityksiä siitä, mikä on kiusaamista ja mikä ei. Kiusaaminen ilmenee opiskelijoiden arjessa eri tavoin, se koetaan, sitä toteutetaan ja havainnoidaan. Teoriaosuuden haasteena oli oikeanlaisen kirjallisuuden löytäminen. Kiusaamisesta koulussa ja työpaikalla löytyy paljon kirjallisuutta, mutta korkeakouluista vähemmän. On eri asia pohtia kiusaamista alakoululaisen ja 20-vuotiaan korkeakouluopiskelijan näkökulmasta, jo pelkkä elämänvaiheiden erilaisuus tuo omat haasteensa. Korkeakoulu oli ikään kuin välimaasto näiden kahden välillä ja minun täytyi pohtia, vertaanko korkeakoulussa tapahtuvaa kiusaamista koulu- vai työpaikkakiusaamiseen. Koska pohjasin tutkimuksen siihen ajatukseen, että sekä kiusaamisen että yhteisöllisyys ovat ryhmäilmiöitä, helpotti tämä hieman kirjallisuuden soveltamista korkeakouluympäristöön.

Entisenä yliopiston järjestöaktiivina itseäni kiinnostaa myös opiskelijajärjestöjen osallisuus korkeakoulukiusaamiseen ja se, minkälainen rooli järjestöillä nähdään opiskelijoiden mielestä olevan kiusaamisen synnyttämisellä ja ehkäisemissä. Ainejärjestöt, niiden järjestämä toiminta ja toiminnassa mukana oleminen koettiin yhteisöllisyyttä vahvistavina tekijöinä, mutta muuten aihe jäi aineiston pohjalta vähemmälle huomiolle. Aineistossa tuotiin esiin yksittäisiä mielipiteitä ainejärjestöjen sisäänpäin kääntyneestä toiminnasta, jonka nähtiin vähentävän yhteisöllisyyttä ja aiheuttavan kiusaamista, mutta muuten kysely ei antanut tarpeeksi kattavaa aineistoa aiheen eteenpäin viemiseksi tässä tutkimuksessa.

Itseäni yllätti ehkä eniten se, kuinka suuresti ryhmän ulkopuolelle ja ulkopuolisuus joutuminen koetaan kiusaamisena ja miten useasti se vastauksissa mainittiin. Avokysymyksien vastauksia voivat johdatella aikaisemmat kysymykset, mutta kyselyssä ei ollut mainintaa ryhmän ulkopuolelle joutumisesta kiusaamisen muotona. Yhteisöllisyys-osio käsiteltiin ennen kiusaamista ja siellä oli monivalintakysymyksessä väittämä ”Minut otetaan ryhmään mukaan helposti”, joka on voinut herätellä vastaajissa ajatuksia, mutta kysymystä ei kyselyssä liitetty mitenkään kiusaamiseen. Itse mielsin ensin ulkopuolisuuden ja ryhmän ulkopuolelle joutumisen ehkä enemmän yksinäisyyden ja syrjäytymisen alle, mutta jos ryhmä tietoisesti jättää yksilön jatkuvasti ulkopuolelle aiheuttaen yksilölle pahan mielen, niin kyllähän se täyttää kiusaamisen kriteerit.

Opiskelijoiden hyvinvoinnin ja opintojen sujuvuuden kannalta korkeakoulussa tapahtuvaan kiusaamisen tulisi puuttua niin henkilökunnan kuin opiskelijoidenkin toimesta. Kiusaamisesta kertominen voi kuitenkin olla haasteellista nimenomaan ylemmän auktoriteetin puuttuessa. Opiskelijoiden tukena ovat ylioppilaskunta, ainejärjestöt ja opiskelijatuutorit, mutta näidenkin jäsenenä on myös opiskelijoita ja he voivat olla sekä kiusaajan että kiusatun kavereita. Ongelmaksi voi muodostua se, osaavatko luottamustehtävissä toimivat henkilöt toimia tehtävänsä ja vastuunsa mukaisesti ja ottavatko he kiusaamisen vakavasti. Tähän asiaan voidaan vaikuttaa tarkoituksenmukaisella koulutuksella tehtäviin. Myös kiusatun voi olla vaikea kertoa kokemuksistaan opiskelijatuutorille, jos tämä on hyvä kaveri kiusaajan kanssa, ja jos kiusaaja sattuu vielä olemaan oman opiskelualan ainejärjestön jäsen. Opiskelijatuutorilla voi olla myös vaikeuksia viedä asiaa eteenpäin, jos seuraava ns. komentoketjussa on ainejärjestö, jossa kiusaaja toimii.

Tällaisia haasteita tuli esille myös aineistossa. Tämän vuoksi opiskelijoille tulisi tarjota täysin neutraali taho, jolle kiusaamisesta voisi kertoa ilman pelkoa mahdollisista seurauksista. Häirintäyhdyshenkilö on hyvä vaihtoehto, mutta hänkin on opiskelija ja toimii ylioppilaskunnan alaisessa luottamustehtävässä. Niin yliopiston kuin ylioppilaskunnan ja sen alla toimivien opiskelijajärjestöjen tulisikin kehittää lisää sekä toimivia kanavia kertoa kiusaamisesta että vuorovaikutuksellisia tilanteita, joissa yhteisöllisyyttä voitaisiin vahvistaa. Huomion kiinnittäminen molempiin on tärkeää, sillä kiusaaminen ja yhteisöllisyys kulkevat rinnakkain, kuten tässä tutkimuksessa on käynyt ilmi.

Lähteet

- Allardt, Erik 1976: Hyvinvoinnin ulottuvuudet. WSOY. Helsinki.
- Ansala, Liisa 2017: ”Niin monta rautaa tulossa” Aktiivinen kansalaisuus järjestöaktiivien yliopisto-opiskelijoiden kertomana. Acta Universitatis Lapponiensis 342. Lapin yliopistopaino. Rovaniemi.
- Campbell, Marilyn 2016: Policies and procedures to address bullying at Australian universities. Teoksessa Cowie, Helen & Myers, Carrie-Anne (toim.): Bullying among university students. Cross-national perspectives. London: Routledge. 157-171.
- Case, Jennifer 2008: Alienation and Engagement: Development of an Alternative Theoretical Framework for Understanding Student Learning. Higher Education 55 (3). 321–332. Verkkojulkaisu https://www.researchgate.net/publication/225231786_Alienation_and_engagement_Development_of_an_alternative_theoretical_framework_for_understanding_student_learning. Viitattu 9.10.2018.
- Cowie, Helen & Myers, Carrie-Anne 2016: What we know about bullying and cyberbullying among university students. Teoksessa Cowie, Helen & Myers, Carrie-Anne (toim.): Bullying among university students. Cross-national perspectives. Routledge. London. 3-14.
- Delanty, Gerard 2003: Community. Routledge. London. E-kirja. https://books.google.fi/books?id=XbPbAAAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=fi&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false. Viitattu 23.10.2018.
- Einarsen, Ståle & Hoel, Helge & Zapf, Dieter & Cooper, Cary 2003: The concept of bullying at work. The European tradition. Teoksessa Einarsen, Ståle & Hoel, Helge & Zapf Dieter & Cooper, Cary (toim.): Bullying and emotional abuse in the workplace. International perspectives in research and practice. London: Taylor & Francis. 3-30. Verkkojulkaisu. https://www.researchgate.net/publication/284691765_Bullying_and_emotional_abuse_in_the_workplace_International_perspectives_in_research_and_practice. Viitattu 5.11.2018.
- Filander, Karin & Vanhalakka-Ruoho, Marjatta (toim.) 2009: Yhteisöllisyys liikkeessä. Aikuiskasvatuksen 48. vuosikirja. kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura. Gummeruksen kirjapaino Oy. Jyväskylä.
- Giovazolias, Theodoros & Malikiosi-Loizos, Maria 2016: Bullying at Greek universities. An empirical study. Teoksessa Cowie, Helen & Myers, Carrie-Anne (toim.): Bullying among university students. Cross-national perspectives. London: Routledge. 128–146.
- Granfelt, Riitta 1998: Kertomuksia naisten kodittomuudesta. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 702. Suomen kirjallisuuden seura. Helsinki.
- Hakala, Juha T, 2015: Toimivan tutkimusmenetelmän löytäminen. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. PS-kustannus. Bookwell Oy, Juva. 14–26.
- Halme, Nina & Hedman, Lilli & Ikonen, Riikka & Rajala, Rika 2018: Lasten ja nuorten hyvinvointi 2017. Kouluterveyskyselyn tuloksia. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi 15/2018. Verkkojulkaisu http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136748/URN_ISBN_978-952-343-115-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 13.10.2018.
- Hamarus, Päivi 2008: Koulukiusaaminen. Huomaa, puutu, ehkäise. Kariston kirjapaino Oy. Hämeenlinna.
- Hamarus, Päivi 2012: Haukku haavan tekee. Puhutaan yhdessä kiusaamisesta. PS-Kustannus. Bookwell Oy. Juva.

- Hautamäki, Antti & Lehtonen, Tommi & Sihvola, Juha & Tuomi, Ilkka & Vaaranen, Heli & Veijola, Soile 2005: Yhteisöllisyyden paluu. Gaudeamus. Tammer-Paino. Tampere.
- Helsingin yliopiston verkkosivut. https://www.helsinki.fi/sites/default/files/atoms/files/helsingin_yliopisto_katsaus_vuoteen_2017.pdf. Viitattu 10.11.2018.
- Herkama, Sanna 2012: Koulukiusaaminen: Loukkaavat vuorovaikutusprosessit oppilaiden vertaissuhteissa. Jyväskylä Studies in Humanities 190. Jyväskylä University Printing House. Jyväskylä.
- Herkama, Sanna 2013: Koulukiusaaminen: Loukkaavat vuorovaikutusprosessit oppilaiden vertaissuhteissa. Prologi. Puheviestinnän vuosikirja 2013. 29–34. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/42971/Prologi2013-herkama-koulukiusaaminen.pdf?sequence=1>. Viitattu 5.11.2018.
- Itä-Suomen yliopiston verkkosivut. www.uef.fi. Viitattu 10.11.2018.
- Junttila, Niina 2010: Social competence and loneliness during the school years. Issues in assessment, interrelations and intergenerational transmission. Turun yliopiston julkaisuja. Sarja B, osa 325. Humaniora. Painosalama Oy. Turku.
- Kananen, Jorma 2014: Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja. Suomen yliopistopaino Oy. Juvenes Print. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kananen, Jorma 2017: Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja. Suomen yliopistopaino Oy. Juvenes Print. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Karjalainen, Anne 2008: Tutkimusetiikasta. Teoksessa Ronkainen, Suvi & Karjalainen, Anne (toim.): Sähköä kyselyyn! Web-kysely tutkimuksessa ja tiedonkeruussa. Lapin yliopiston menetelmätieteiden laitoksen tutkimuksia 1. Lapin yliopistopaino. Rovaniemi. 121–127.
- Kilpikivi, Piukku & Pasanen, Riikka & Toikko, Anne 2011: Yhteisöllisyyttä yli rajojen – opettaja ja opiskelijatuutoreiden ryhmäprojekti Laureassa. Teoksessa Vuokila-Oikkonen, Päivi & Halonen, Anu-Elina (toim.): Rakentamassa ammattikorkeakouluyhteisöä. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. B Raportteja 48. Helsinki. 61–77.
- Kirves, Laura & Stoor-Grenner, Maria 2010: Kiusaavatko pienetkin lapset? Mannerheimin lastensuojeluliitto & Folhålsan. Helsinki. Verkkojulkaisu. <http://www.slal.fi/doc/Kiusaavatko20pienetkin20lapset1.pdf>. Viitattu 25.11.2018.
- Koivula, Merja 2010: Lasten yhteisöllisyys ja yhteisöllinen oppiminen päiväkodissa. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 390. Jyväskylän yliopistopaino. Jyväskylä.
- Korkeakoululaki 14.11.2014/932
- Korkiamäki, Riikka 2016: Sosiaalinen pääoma käsitteenä ja sosiaalisina käytäntöinä. Teoksessa Roivainen, Irene & Ranta-Tyrkkö, Satu (toim.): Yhteisöt ja yhteisösosiaalityön lähtökohdat. United Press. 71–85.
- Kunttu, Kristina & Pesonen, Tommi 2013: Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2012. Helsinki: Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön tutkimuksia 47. Verkkojulkaisu http://www.yths.fi/filebank/1864-KOTT_2012_verkkoon.pdf. Viitattu 10.11.2018.
- Kunttu, Kristina & Pesonen, Tommi & Saari, Juha 2017: Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2016. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön tutkimuksia 48. Arkmedia Oy. Verkkojulkaisu. http://www.yths.fi/filebank/4155-terveystutkimus_KOTT_1016_yths_fi_nal_uusi_web.pdf. Viitattu 12.10.2018.
- Kuula, Arja 2006: Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Vastapaino. Tampere.
- Laine, Kaarina 2005: Minä, me ja muut sosiaalisissa verkostoissa. Otavan kirjapaino. Keuruu.

- Lampinen, Mai-Stiina & Viitanen, Elina & Konu, Anne 2013: Systemaattinen kirjallisuuskatsaus yhteisöllisyydestä työelämässä. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 50 (1). 71–86.
- Lapin yliopiston verkkosivut www.ulapland.fi. Viitattu 7.10.2018.
- Lapin yliopiston ylioppilaskunta LYY: Hallitusohjelma 2018. http://www.lyy.fi/fi-les/7415/3440/4280/Tosu_2018_valmis_002.pdf. Viitattu 11.10.2018
- Lavikainen, Elina 2010: Opiskelijan ammattikorkeakoulu 2010. Tutkimus ammattikorkeakoulu-opiskelijoiden koulutuspoluista, koulutuksen laadusta ja opiskelukyvyistä. Helsinki: Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs 35/2010. Verkkojulkaisu <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD2613>. Viitattu 20.4.2018.
- Lehtonen, Heikki 1990: Yhteisö. Vastapaino. Jyväskylä.
- Lipponen, Tarja & Mikkonen-Ojala, Tiina & Parkkinen, Terttu 2011: Opiskeluhyvinvoinnin ryhmät opiskelun tukena. Teoksessa Vuokila-Oikkonen, Päivi & Halonen, Anu-Elina (toim.): Rakentamassa ammattikorkeakouluyhteisöä. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. B Raportteja 48. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Helsinki. 107–127.
- Nieminen, Heidi & Pörhölä, Maili 2011: Lasten ja nuorten verkkokiusaamisen tutkimushaasteita. Prologi. Puheviestinnän vuosikirja 2011, 74–85. Verkkojulkaisu <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/37223>. Viitattu 29.10.2018.
- Nyyti ry <https://www.nyyti.fi/puhutaankiusaamisesta>. Viitattu 11.2.2018
- Olweus, Dan 1992: Kiusaaminen koulussa. Suomentanut Maija Mäkelä. Otava. Keuruu.
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 30.12.2013/1287
- Paasivaara, Leena & Nikkilä, Juhani 2010: Yhteisöllisyydestä työhyvinvointia. Kirjapaja. Nord Print. Helsinki.
- Pennington, Donald C. 2010: Pienryhmän sosiaalipsykologia. Suomentanut Marja Ahokas. Gaudeamus. Helsinki.
- Perusopetuslaki 30.12.2013/1267
- Pessi, Anne Birgitta & Seppänen, Marjaana 2011: Yhteisöllisyys. Teoksessa Saari, Juho (toim.) 2011: Hyvinvointi. Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Gaudeamus Helsinki University Press. OY Ylioppilaskustannus, HYY Yhtymä. Balto Print. Vilna. 288–313.
- Pohjola, Anneli 2003: Tutkijan eettiset sitoumukset. Teoksessa Pohjola, Anneli (toim.): Eettisesti kestävä sosiaalitutkimus. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja C. Työpapereita 47. Lapin yliopistopaino. Rovaniemi. 53–67.
- Pohjola, Anneli 2015: Yhteisöt ja yhteisöllisyys monimuotoisena ilmiönä. Teoksessa Kostamo-Pääkkö, Kaisa & Väyrynen, Sanna & Ojaniemi, Pekka (toim.) 2015: Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä. United Press Global. EU. 15–34.
- Poutanen, Kaisa & Toom, Auli & Korhonen, Vesa & Inkinen, Mikko 2012: Kasvaako akateeminen kynnys liian korkeaksi? Opiskelijoiden kokemuksia yliopistoyhteisöön kiinnittymisen haasteista. Teoksessa Mäkinen, Marita & Annala, Johanna & Korhonen, Vesa & Vehviläinen, Sanna & Norrgrann, Ann-Marie & Kalli, Pekka & Svärd, Päivi (toim.): Osallistava korkeakoulutus. Tampereen Yliopistopiano Oy – Juvenes Print. Tampere. 17–46.
- Pyykönen, Minea 2017: Häirintä ja syrjintä työpaikalla – ennaltaehkäisy, tunnistaminen ja selvittäminen. Edita. Otavan kirjapaino Oy. Keuruu.
- Pörhölä, Maili 2006: Turvallisten kehityspolkujen tukeminen oppilaiden vuorovaikutussuhteissa. Koulukiusaaminen terveystiedon opetuksen haasteena. Helsinki. Opetushallitus. Verkkojulkaisu https://www.researchgate.net/publication/313699998_Turvallisten_kehityspolkujen_tukeminen_oppilaiden_vuorovaikutussuhteissa. Viitattu 13.10.2018.
- Pörhölä, Maili 2007: Ryhmytymiseen liittyvät riskit ja koulukiusaaminen. Ryhmytyö 36. vuosikerta. Nro. 1. 9-15. Verkkojulkaisu https://www.researchgate.net/publication/298779663_Ryhmytymiseen_liittyvat_riskit_ja_koulukiusaaminen. Viitattu 20.9.2018.

- Pörhölä, Maili 2008: Koulukiusaaminen nuoren hyvinvointia uhkaavana tekijänä. Miten käy ja kiusaajan vertaissuhteille? Teoksessa: Autio, Minna & Eräranta, Kirsi & Myllyniemi, Sami (toim.): Polarisoiva nuoruus? Nuorten elinolot – vuosikirja 2008. Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 84. Nuorisosiain neuvottelukunta & Stakes. Hakapino Oy. Helsinki. 94–104.
- Pörhölä, Maili 2009: Kiusaamiskokemukset yhteisöön kiinnittymisen esteenä. Teoksessa Valkonen, T & Isotalus, P & Siitonen, M & Valo, M (toim.): Prologi. Puheviestinnän vuosikirja 2009. Jyväskylä. Prologos ry. 84–89. Verkkojulkaisu <http://prologos.fi/prologi/index.php?page=vuosikirjat>. Viitattu 20.10.2018.
- Pörhölä, Maili 2011: Kouluaikaisten kiusaamiskokemusten vaikutus nuoressa aikuisiässä. Teoksessa Kunttu, Kristina & Komulainen, Anne & Makkonen, Katri & Pynnönen, Päivi (toim.): Opiskeluterveys. Helsinki. Duodecim. 46–48.
- Pörhölä, Maili 2017: Kiusaaminen opiskelijoiden keskuudessa. Teoksessa Kunttu, Kristina & Komulainen, Anne & Makkonen, Katri & Pynnönen, Päivi (toim.): Opiskeluterveys (e). Helsinki. Kustannus Oy Duodecim. Käyttäjätunnuksella luettavissa: <http://www.oppiportti.fi/op/ote00012/do>. Artikkelin saatu sähköisesti kirjoittajalta 26.1.2018. 1-4.
- Pörhölä, Maili & Karhunen, Sanna & Rainivaara, Sini 2006: Bullying at School and in the Workplace: A Challenge for Communication Research. Communication Yearbook 30(1): 249-301. https://www.researchgate.net/publication/307812011_Bullying_at_School_and_in_the_Workplace_A_Challenge_for_Communication_Research. Viitattu 13.10.2018.
- Pörhölä, Maili & Cvancara, Kristen & Kaal, Esta & Tampere, Kaja & Torres, Beatriz 2016: Cross-cultural comparisons of bullying among university students: perspective from Argentina, Estonia, Finland and the United States. Teoksessa Cowie, Helen & Myers, Carrie-Anne (toim.): Bullying among university students. Cross-national perspectives. London: Routledge. 127–142.
- Rainivaara, Sini & Karhunen, Sanna 2006: Näkökulmia koulun ja työpaikan kiusaamissuhteisiin. Prologi: puheviestinnän vuosikirja 2006. 8-40. Verkkojulkaisu https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/51252/2006_Rainivaara_Karhunen.pdf?sequence=1. Viitattu 29.10.2018.
- Repo, Saara 2010: Yhteisöllisyys voimavarana yliopisto-opetuksen ja -opiskelun kehittämisessä. Kasvatustieteellisiä tutkimuksia 228. Helsingin yliopisto. Käyttätymistieteiden laitos. Helsinki. Väitöskirja.
- Repo, Laura 2013: Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy. PS-kustannus. Jyväskylä.
- Ronkainen, Suvi 2008: Otanta, edustavuus ja kadon analyysi. Teoksessa Ronkainen, Suvi & Karjalainen, Anne (toim.): Sähköä kyselyyn! Web-kysely tutkimuksessa ja tiedonkeruussa. Lapin yliopiston menetelmätieteiden laitoksen tutkimuksia 1. Lapin yliopistopaino. Rovaniemi. 70–98.
- Ronkainen, Suvi & Karjalainen, Anne & Mertala, Sirpa 2008a: Graafisen kyselylomakkeen suunnittelu. Teoksessa Ronkainen, Suvi & Karjalainen, Anne (toim.): Sähköä kyselyyn! Web-kysely tutkimuksessa ja tiedonkeruussa. Lapin yliopiston menetelmätieteiden laitoksen tutkimuksia 1. Lapin yliopistopaino. Rovaniemi. 31-41.
- Ronkainen, Suvi & Mertala, Sirpa & Karjalainen, Anne 2008b: Kvalitatiivisuus, kvantitatiivisuus ja sähköinen kyselytutkimus. Teoksessa Ronkainen, Suvi & Karjalainen, Anne (toim.): Sähköä kyselyyn! Web-kysely tutkimuksessa ja tiedonkeruussa. Lapin yliopiston menetelmätieteiden laitoksen tutkimuksia 1. Lapin yliopistopaino. Rovaniemi. 17–30.
- Ronkainen, Suvi & Pehkonen, Leila & Lindblom-Ylänne, Sari & Paavilainen, Eija 2011: Tutkimuksen voimasanat. WSOYpro Oy. Helsinki

- Saari, Juhani 2014: Opiskelijajärjestötoiminnan ulkopuolelle jättäytymisen syitä. Helsingin yliopiston opiskelijoiden keväällä 2013 kerätyt mielipiteet. Työpapereita 1/2014. Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus. Helsinki.
- Saari Juhani & Kettunen Heidi 2013: Opiskelijabarometri 2012. Katsaus korkeakouluopiskelijoiden opintoihin, arkeen ja hyvinvointiin. Opiskelun ja tutkimuksen tutkimussäätiö Otus. 39/2013. Keuruu: Otus. <https://www.otus.fi/julkaisu/opiskelijabarometri-2012/>. Viitattu 11.2.2018.
- Saarikoski, Helena 2006: Kateus, juoru, kiusaaminen – esseitä henkisestä yhteisöväkivallasta. Nemo. Helsinki.
- Saastamoinen, Mikko 2009: Aikalaiskeskustelua yhteisöllisyydestä. Teoksessa Filander, Karin & Vanhalakka-Ruoho, Marjatta (toim.) 2009: Yhteisöllisyys liikkeessä. Aikuiskasvatuksen 48. vuosikirja. Gummeruksen kirjapaino Oy. Jyväskylä. 33–66.
- Salmivalli, Christina 2010: Koulukiusaamiseen puuttuminen. Uudistettu painos, 1. painos 2003. PS-kustannus. Jyväskylä.
- Savolainen, Minna & Lindberg, Anniina & Salo, Gloria & Kauliomäki, Katja & Akolahti, Pasi & Tuuttila, Leena 2016: ”Toivon että tulen pärjäämään”. Raportti uusien opiskelijoiden kyselystä 2015. <http://www.nyyti.fi/wp/wp-content/uploads/2016/09/Uusien-opiskelijoiden-kysely-2015-raportti-1.pdf>. Viitattu 7.10.2018.
- Sinkkonen, Hanna-Maija & Puhakka, Helena & Meriläinen, Matti 2012: Bullying at a university: students’ experiences of bullying. *Studies in Higher Education* 39. London: Routledge. 1–13. Verkkojulkaisu https://www.researchgate.net/publication/241738088_Bullying_at_a_university_Students%27_experiences_of_bullying. Viitattu 21.4.2018.
- Suomen perustuslaki 731/1999
- Tapaninen, Annika & Kauppinen, Tapani & Kivinen, Kirsti 2002: Mitä yhteistä ympäristöllä on hyvinvoinnin kanssa. Teoksessa Tapaninen, Annika & Kauppinen, Tapani & Kivinen, Kirsti & Kotilainen, Helinä & Kurenniemi, Marja & Pajukoski, Marja (toim.): Ympäristö ja hyvinvointi. WS Bookwell Oy. Porvoo. 19–53.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018: Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. Uudistettu painos, 1. painos 2002. Tammi. Helsinki.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta www.tenk.fi. Viitattu 20.5.2018.
- Työolobarometri 2016. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 34/2017. Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki 2017. Verkkojulkaisu <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-236-1>. Viitattu 13.10.2018.
- Työturvallisuuslaki 738/2002
- Ursin, Jani & Rautopuro, Juhani & Välimaa, Jussi 2011: Opiskelijoiden syrjäytymisriski korkeakoulupoliittisessa keskustelussa. Teoksessa Mäkinen, Marita & Korhonen, Vesa & Annala, Johanna & Kalli, Pekka & Svärd, Päivi & Värri, Veli-Matti (toim.) 2011: Korkeajännityksiä. Kohti osallisuutta luovaa korkeakoulutusta. Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print. Tampere. 19–35.
- Vastamäki, Jaana 2015: Kyselylomaketutkimus: tutkimusasetelman ja mittareiden valinta. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) 2015: Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. PS-kustannus. Bookwell Oy, Juva. 121–132.
- Villa, Tiia 2016: Katsaus opiskelijabarometrin 2014 tuloksiin: Sosiaalinen hyvinvointi ja terveys. Teoksessa Saari, Juhani & Villa, Tiia (toim.) Opiskelijabarometri 2014. Katsaus korkeakouluopiskelijoiden opintoihin, arkeen ja hyvinvointiin. Opiskelun ja tutkimuksen tutkimussäätiö Otus. 55/2016. Helsinki: Otus 43–56. <https://www.otus.fi/julkaisu/opiskelijabarometri-2014/>. Viitattu 11.2.2018.

- Vuokila-Oikkonen, Päivi & Mantela, Jaana 2011: Syrjäytyminen ja sosiaalinen pääoma –käsitteet ja niiden suhde toisiinsa CDS-projektissa. Teoksessa Vuokila-Oikkonen, Päivi & Halonen, Anu-Elina (toim.): Rakentamassa ammattikorkeakouluyhteisöä. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisu. B Raportteja 48. Helsinki. 27–46.
- Wittel, Andreas 2001: Toward a Network Sociality. *Theory, Culture and Society*. 18(6). 51–76. Verkkojulkaisu <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/026327601018006003>. Viitattu 5.10.2018.
- Yhdenvertaisuuslaki 1325/20148
- Ylijoki, Oili-Helena 1998: Akateemiset heimokulttuurit ja noviisien sosialisatio. Vastapaino. Tammer-Paino Oy. Tampere.
- Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö YTHS 2016: Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus – kyselylomake 2016. http://www.yths.fi/filebank/4149-KOTT_2016_kyselylomake.pdf. Viitattu 10.11.2018.
- Yliopistolaki 12.8.2011/954

Liitteet

Liite 1 Vuorovaikutus ja yhteisöllisyys Lapin yliopistossa -kysely

(Sivu 1 / 3)

LAPIN YLIOPISTON YLIOPPILASKUNTA
THE STUDENT UNION OF THE UNIVERSITY OF LAPLAND

Vuorovaikutus ja yhteisöllisyys Lapin yliopistossa

Tämä on Lapin yliopiston ylioppilaskunnan kysely, jonka tavoitteena on selvittää yhteisöllisyyden rakentumista Lapin yliopistossa. Kyselyn avulla paikannetaan hyviä käytänteitä, sekä kiusaamista ilmiönä. Kyselyyn vastaaminen on tärkeää, jotta saamme tietoomme opiskeluyhteisömme ongelmakohtia.

Kyselyn aineistoa hyödynnetään tutkimuskäyttöön ja sen tuloksia ylioppilaskunnan toiminnan kehittämiseen. Aineistoa käsitellään luottamuksellisesti ja takaamme vastaajan anonymiteetin.

Vastaaminen kestää noin 5 minuuttia. Olemme kiitollisia kaikista vastauksista.

Lisäietoja kyselystä:

Antti Eteläaho

Edunvalvonta-asiantuntija (LYY)

edunvalvonta@lyy.fi

045 138 4190

Iida Nevasalmi

Sosiaalipoliittinen vastaava (LYY)

iida.nevasalmi@lyy.fi

0442727343

Kyselyyn vastaaminen päättyy 25.4.2017

Taustakysymykset**1. Ikä *** **2. Sukupuoli ***

- ☒ Nainen
☐ Mies
☐ Muu
☐ En halua kertoa

3. Tiedekunta * **4. Vuosikurssi *** **5. Opiskelen**

- ☐ Kokopäiväisesti ☐ Osa-aikaisesti

6. Asun Rovaniemellä

- ☐ Kyllä ☐ En

LAPIN YLIOPISTON YLIOPPILASKUNTA
THE STUDENT UNION OF THE UNIVERSITY OF LAPLAND

Vuorovaikutus ja yhteisöllisyys Lapin yliopistossa

Yhteisöllisyys

Yhteisö koostuu yksilöistä, joilla on jonkinlainen yhdistävä tekijä. Yhteisöllisyys syntyy näiden yksilöiden välisestä luottamuksesta, vuorovaikutuksesta ja avoimesta kommunikaatioista. Tässä kyselyssä yhteisö on Lapin yliopisto ja selvitämme yhteisöllisyyden rakentumista sen alaisten toimijoiden keskuudesta.

7. Koetko, että Lapin yliopistossa on yhteisöllinen ilmapiiri? *

☐ Kyllä ☒ Ei

8. Väittämiä Yhteisöllisyydestä *

Vastaa väittämiin yhteisöllisyydestä oman arviosi mukaan. Arvosana 5 on väittämän kanssa täysin samaa mieltä ja arvosana 1 on täysin eri mieltä. Arvosana 3 on, en osaa sanoa.

	1	2	3	4	5
Lapin yliopistossa on helppo tutustua uusiin ihmisiin	☐	☐	☐	☐	☐
Lapin yliopiston henkilökunta on helposti lähestyttävä	☐	☐	☐	☐	☐
Lapin yliopiston ylioppilaskunta on helposti lähestyttävä	☐	☐	☐	☐	☐
Yliopistolle on mukava tulla	☐	☐	☐	☐	☐
Tunnen yhteenkuuluvuuden tunnetta muihin opiskelijoihin Lapin yliopistossa	☐	☐	☐	☐	☐
Olen ylpeä siitä, että opiskelen Lapin yliopistossa	☐	☐	☐	☐	☐
Minulla on hyviä ystäviä Lapin yliopistossa	☐	☐	☐	☐	☐
Saan tukea opintoihin muilta opiskelijoilta	☐	☐	☐	☐	☐
Saan tukea opintoihin yliopiston henkilökunnalta	☐	☐	☐	☐	☐

9. Vuorovaikutus Lapin yliopistossa *

Vastaa väittämiin vuorovaikutuksesta Lapin yliopistossa. Arvosana 5 on väittämän kanssa täysin samaa mieltä ja arvosana 1 täysin eri mieltä. Arvosana 3 on, en osaa sanoa.

	1	2	3	4	5
Minut otetaan ryhmään helposti mukaan	☐	☐	☐	☐	☐
Koen että minut huomioidaan yliopistolla eri yhteisöissä	☐	☐	☐	☐	☐
Kysymyksiini vastataan ryhmäkeskusteluissa	☐	☐	☐	☐	☐
Saan puheenvuoron luennolla helposti	☐	☐	☐	☐	☐
Löydän helposti ryhmätyön ryhmän luennoilta	☐	☐	☐	☐	☐

10. Kerro omin sanoin, mikä mielestäsi luo yhteisöllisyyden Lapin yliopistossa.

11. Mikä on Lapin yliopistossa parasta? Voit mainita yhden tai useamman tekijän.

12. Kuulutko itse johonkin opiskelijayhteisöön, joka toimii Lapin yliopiston alla? Jos kuulut, niin mitkä ovat tärkeimpiä yhteisöjä ja mitä ne sinulle antavat?

LAPIN YLIOPISTON YLIOPPILASKUNTA
THE STUDENT UNION OF THE UNIVERSITY OF LAPLAND

Vuorovaikutus ja yhteisöllisyys Lapin yliopistossa

Kiusaaminen

Tässä tutkimuksessa kiusaamisella tarkoitetaan henkilön subjektiivista kokemusta siitä, että on tullut kohdelluksi huonosti. Kiusaaminen pitää sisällään myös häirinnän ja syrjimisen käsitteet, joten se on hyvin laaja-alainen käsite, sisältäen toimintaa tönimisestä; ryhmän ulkopuolelle jättämiseen.

13. Oletko kokenut kiusaamista yliopistolla tai yliopistoyhteisöissä? *

☐ Kyllä ☒ Ei

14. Oletko huomannut kiusaamista yliopistolla tai yliopistoyhteisöissä? *

☐ Kyllä ☒ Ei

15. Jos olet kokenut tai havainnut kiusaamista yliopistolla (kampuksella tai vapaa-ajalla), millaista se on ollut?

Kuvaile omin sanoin millaista kiusaaminen on ollut ja miten se on ilmennyt, missä se on tapahtunut.

16. Missä kiusaaminen yleensä tapahtuu?

☐ Sitsit	☐ Vuosijuhlat
☐ Urheilutapahtumat	☐ Vapaa-ajan tapahtumat
☐ Haalaribileet	☐ Rastikilpailut
☐ Ryhmäkeskustelut	☐ Sosiaalinen media
☐ Nettikeskustelut	☐ Ruoka- ja kahvitauot
☐ Luennot	☐ Pienryhmätyöskentely

☐ Muu tapahtuma, mikä?

17. Kerro miten kiusaaminen yleensä tapahtuu tilanteissa, jotka edellisessä kysymyksessä vastasit.

18. Kuka kiusaa?

- ☐ Ainejärjestötoimija
☐ Opettajatuutori
☐ Opetushenkilökunta
☐ Opiskelija
☐ Opiskelijatuutori
☐ Yliopistolla vieraileva luennoitsija
☐ Yliopiston työntekijä
☐ Ei kukaan
☐ Jokin muu, mikä?

19. Väittämiä kiusaamisesta

Vastaa väittämiin arvioimalla väittämää. Arvosana 5 on väittämän kanssa täysin samaa mieltä ja arvosana 1 täysin eri mieltä.

	1	2	3	4	5
Kiusaaminen tapahtuu ryhmässä	☐	☐	☐	☐	☐
Kiusaaja on yksi ihminen	☐	☐	☐	☐	☐
Kiusaajia on useita	☐	☐	☐	☐	☐
Kiusaaminen on toistuvaa	☐	☐	☐	☐	☐
Kiusaaminen yliopistolla on helppoa	☐	☐	☐	☐	☐
Kiusaamisesta pitäisi puhua korkeakoulussa enemmän	☐	☐	☐	☐	☐
Kiusaaminen on helppo huomata	☐	☐	☐	☐	☐
Kiusaamiseen on helppo puuttua	☐	☐	☐	☐	☐
Kiusaamisesta on helppo kertoa	☐	☐	☐	☐	☐

20. Miltä taholta hakisit apua kiusaamiseen puuttumiseen?

	Kyllä	Ei	En tunne tätä toimijaa
Tuutoropettaja	☐	☐	☐
Ainejärjestö	☐	☐	☐
Korkeakouluopintojen ohjaaja	☐	☐	☐
Opettajatuutori	☐	☐	☐
Opetushenkilökunta	☐	☐	☐
Ylioppilaskunta	☐	☐	☐
Opiskelijatuutori	☐	☐	☐
Opiskelijakaveri	☐	☐	☐
Oppilaitospastori	☐	☐	☐
Tiedekunnan edustaja	☐	☐	☐
Viranomaiset	☐	☐	☐
Virastomestarit	☐	☐	☐
Ylioppilaskunnan hallituksen edustaja	☐	☐	☐
Ylioppilaskunnan häirintäyhdyshenkilö	☐	☐	☐
YTHS	☐	☐	☐
En pysty hakemaan apua	☐	☐	☐
Muu, mikä? <input type="text"/>	☐	☐	☐

21. Kuvaile omin sanoin mitä kiusaaminen voisi olla, missä se tapahtuisi ja miten.

22. Jos haluat vielä lisätä jotakin aiempiin vastauksiin tai aiheeseen ylipäänsä voit kertoa sen alla.

23. Jos olet kokenut kiusaamista ja haluat että sinuun otetaan yhteyttä ylioppilaskunnan häirintäyhteyshenkilön toimesta, voit jättää tähän yhteystietosi

Etunimi

Sukunimi

Matkapuhelin

Sähköposti